PRIEŠ SAULĖLYDĮ

PENKIŲ VEIKSMŲ
DRAMA

VEIKĖJAI

MATIJAS KLAUZENAS — slaptasis komercijos patarėjas, gražiai išsilaikęs 70 metų vyras

VOLFGANGAS KLAUZENAS — jo sūnus, filologijos profesorius, sausoko profesoriaus tipas, apie 42 metų

EGMONTAS KLAUZENAS — vadinamas Egertu, jauniausias patarėjo sūnus, 20 metų, lieknas, dallus, sportiškos išvaizdos jaunuolis

BETINA KLAUZEN — patarėjo duktė, 36 metų, persikreipusi, ne tiek protinga, kiek sentimentali mergina

OTILIJA — patarėjo duktė, 27 metų, ištekėjusi už Klamroto, daili, patraukli, bet šiaip nieko savito neturinti moteris

ERICHAS KLAMROTAS — Otilijos vyras, 37 metų, Klauzeno įmonių direktorius, netašytas provincialas, bet savo darbą išmano

PAULA KLOTILDA KLAUZEN — mergautine pavarde fon Riubzamen, 35 metų, aštrių, nemalonių bruožų, peslio kaklu, brutaliai juslingos išvaizdos moteris

ŠTEINICAS — sanitarijos patarėjas, apie 50 metų, Klauzeno namų gydytojas ir draugas. Turtingas viengungis, praktika beveik nesiverčia

HANEFELDAS — justicijos patarėjas, 44 metų apsukrus vyras

IMOSAS — pastorius

GEIGERIS — Kembridžo universiteto profesorius, senas patarėjo Klauzeno draugas

DR. VUTKĖ — patarėjo asmeninis sekretorius, mažas, apvalainas, akiniuotas

EBIŠAS — sodininkas, per 50 metų amžiaus

FRAU PETERS — mergautine pavarde Ebiš, jo sesuo, apie 45 metų

INKEN PETERS — jos duktė, šiaurietės tipas

VINTERIS — patarėjo Klauzeno tarnas

Veiksmo vieta — vienas didesnių Vokietijos miestų

PIRMAS VEIKSMAS

Slaptojo patarėjo Klauzeno biblioteka ir darbo kambarys jo namuose mieste. Kairėj viršum židinio gražios jaunos merginos portretas, Frico Augusto Kaulbacho darbas. Pasieniais ligi pat lubų knygos. Viename kampe imperatoriaus Marko Aurelijaus bronzinis biustas. Dvejos durys, vienos prieš kitas, plačiai atidarytos į kitus kambarius, taip pat ir stiklinės durys gilumoj į mūrinį balkoną. Ant grindų stovi keletas didelių gaublių, ant vieno stalo — mikroskopas. Už balkono matyti parko medžių viršūnės, iš tenai sklinda džiazo muzika. Karšta liepos mėnesio diena, apie pirmą valandą

Įeina Betina Klauzen ir prof. Geigeris

Geigeris. Treji metai, nuo jūsų motinos mirties aš čia nesu buvęs.

Betina. Baisiai sunku buvo su tėvu, ypač pirmaisiais metais. Jis niekaip negalėjo atsigauti.

Geigeris. Jūsų laiškai, mieloji Betina, dažnai man keldavo nerimą. Jau kartais manydavau, kad jis nebeatsities.

Betina. O aš tvirtai tikėjau, kad atsities. Ir kadangi aš tuo tikėjau, tai taip ir atsitiko! *(Sentimentaliai, tarsi dvasios pagavime)* Bet aš juk buvau gavusi iš mamos priesaką; ji tiesiog perdavė man tėvą, tiesiog patikėjo man jo likimą, tiesiog atidavė jį mano globai. Dvi dienas prieš mirtį mama pasakė: „Toks žmogus dar daug ką turi nuveikti žemėje, reikia jį išsaugoti šiam gyvenimui, ir tu tuo pasirūpinsi, Betina. Tą

valandėlę, kai aš užmerksiu akis, prasidės tavo pareigos."

Geigeris. Jūs sąžiningai atlikote tas sunkias pareigas.

Betina. Tos pareigos man buvo kartu ir lengvos, ir sunkios. O, be to, ponas profesoriau, juk jūs geriausias tėvelio draugas, jūs pažinote jį anksčiau ir geriau už mane — man tik pastaraisiais metais teko laimė prie jo priartėti ir tikrai jį suprasti — jūs galite numanyti, kokie tai buvo man metai. Ir štai pagaliau kokia laimė, koks atpildas už visą vargą!

Geigeris. Jis dabar vėl toks pat, koks buvęs?

Betina. Po mamos mirties, kaip jis man prisipažino, jis buvo tartum apakęs ir turėjo pamažu, apgraibomis grįžti į gyvenimą.

Geigeris *(atsistojęs balkono tarpdury, žvelgia į sodą, kur dabar pasigirsta džiazo muzika).* Ir štai namai vėl atgijo... sode priėmimas su kokteiliais, krušonu ir limonadu, kaip anais gerais laikais.

Betina. Jis vėl grįžo į gyvenimą.

Abu kalbėdamiesi išeina pro kitas duris, matyt, į sodą. Pro tas pačias duris įeina profesorius Volfgangas Klauzenas ir jo žmona Paula Klotilda

Volfgangas. Tėveliui ką tik įteikė garbės piliečio raštą.

Paula Klotilda *(dėdamasi abejinga).* Girdėjau kažką apie tai... kas čia ypatingo?

Volfgangas. Vakare jo garbei rengiama eisena su deglais, dalyvaus du trys tūkstančiai žmonių, visų partijų atstovai.

Paula Klotilda. Na ką gi, teks ir tai iškęsti.

Volfgangas. Iškęsti? Ką tu nori pasakyti?

Paula Klotilda. Kas gi pagaliau ta eisena su deglais. Mano tėvas, būdamas korpuso vadu, šimtus kartų turėjo pakęsti tą kvailystę. Į galą jis nebenorėdavo nė nuo stalo besikelti.

Volfgangas *(kiek suerzintas)*. Na, tavo tėvas, žinoma, prie to buvo pripratęs. Bet mano tėvui tai naujiena, liudijanti apie jo populiarumą, todėl jis, aišku, džiaugsis.

Paula Klotilda. Aš to viso nesuprantu. Pirma jūsų tėvas bėgo nuo žmonių, slapstėsi, nieko nepriiminėjo, ir štai staiga visas tas ermyderis. Čia tikriausiai kažkas slypi.

Volfgangas. Tėtis nusileido savo vaikų prašomas — manęs, Otilijos ir Betinos — ir neišvažiavo savo gimimo dieną. Svainio Klamroto ir mūsų nuomone, tai buvo reikalinga: žmogus, taip suaugęs su miesto gyvenimu, kaip mūsų tėtis, negali šalintis nuo visuomenės.

Paula Klotilda. Anksčiau jis, deja, dažnai nuo jos šalindavosi.

Volfgangas. Ką tu iš tikrųjų nori pasakyti, Paula? Ar tau nepatinka, kad mano tėvui rodoma tokia didelė pagarba?

Paula Klotilda. Patinka nepatinka, argi tai ne vis tiek? Kokias pretenzijas dar gali turėti vargšė nusigyvenusi bajorė?! O pagaliau po trisdešimt keturiasdešimt metų ir tau studentai surengs eiseną su deglais. *(Išeina į balkoną ir žiūri pro lornetą)* Kas ta šviesiaplaukė išstypėlė, su kuria sukasi svainis Klamrotas?

Volfgangas *(prieina prie jos)*. Ta aukšta šviesiaplaukė? Nežinau. Aš beveik nieko iš tarnautojų nepažįstu.

Paula Klotilda. Na, matai, Volfgangai, o aš žinau, kas ji; jos motina našlė, jie gyvena Broiche, jos dėdė pilies sodininkas, ji vadinasi Inken Peters ar panašiai — reikia būti akylam...

Volfgangas. Na? Iš kur tu tai žinai?

Paula Klotilda. Iš justicijos patarėjo Hanefeldo, jis Broicho dvaro administratorius. Tarp kitko, jūsų tėvas ten dažnai lankosi...

Volfgangas. Kodėl jam ten nesilankyti? Kam tu man visa tai pasakoji?

Jiedu išeina. Įeina sanitarijos patarėjas dr. Šteinicas ir asmeninis sekretorius dr. Vutkė

Šteinicas *(žvilgsniu rodydamas į išeinančią Paulą)*. Dantinga dama.

Vutkė *(dedasi nesupratęs)*. Apie kokią jūs damą?

Šteinicas. Apie vieną tokią damą, su kuria neičiau obuoliauti.

Vutkė. Su kokia dama neitumėt obuoliauti?

Šteinicas. Su viena tokia iš fon Riubzamenų giminės. O gal jūs manote, kad su ja verta eiti obuoliauti?

Vutkė *(nusijuokia)*. Ne, to, tur būt, niekas nemano. Dėl skonio nesiginčijama, bet tų dvejų vedybų, Volfgango ir Otilijos Klauzen, aš nesuprantu. Pavyzdingasis Volfgangas ir toji pipirmėtė iš vienos pusės, o iš kitos ta lepi oranžerijos gėlelė Otilija, kuri puolė ant kaklo tikram vežikui!

Pro kitas duris, šiek tiek skubėdamas, įeina direktorius Erichas Klamrotas

Klamrotas *(šluostydamasis nuo kaktos prakaitą)*. Velniškas karštis! Ar nematėt mano žmonos?

Vutkė. Ne, bet jūsų svainis Volfgangas su savo žmona ką tik iš čia išėjo.

Klamrotas. Vargšas Volfas su savo žmonele iš fon Riubzamenų giminės. Ši dama įsivaizduoja, kad ji čia viską valdo ir rikiuoja.

Vutkė. Jei dar taip nėra, tai čia ne jos kaltė...

Klamrotas. Tarp kitko, gal čia ir mano kaltė. O mūsų senjoras laikosi puikiai. Girdėjau, kad jam bus įteiktas garbės piliečio raštas. Viskas, man rodos, eina kaip iš pypkės. Kurgi dabar pats kaltininkas? Nenorėčiau praleisti šio reginio.

Šteinicas. Jeigu jums tas rūpėjo, tai reikėjo ateiti anksčiau.

Klamrotas *(labai parausta)*. Kaip? *(Vutkei)* Klausykit, ar negalėjot man apie tai pranešti? O gal tas neįeina į jūsų pareigas?

V u t k ė. Ne, tas neįeina į mano pareigas.

K l a m r o t a s. Jūsų lakoniškumas kartais būna gana įžūlus!

V u t k ė. Visai be piktos valios.

K l a m r o t a s. Vis tiek jis įžūlus, to nepaneigsit. O ką čia turite portfely?

V u t k ė. Šį tą jubiliatui.

K l a m r o t a s. Nesipūskit, Vutke. Aš ir be jūsų sužinosiu viską, absoliučiai viską, ką man reikia žinoti.

V u t k ė. Nė kiek tuo neabejoju.

K l a m r o t a s. Jums nepavyks pasukti atgal laikrodžio rodyklės. *(Greit išeina)*

Š t e i n i c a s. Mielasis Klamrotas pilnas paslapčių.

V u t k ė. Spiaut man į jus, ponas direktoriau.

Š t e i n i c a s. Įdomus posakis, leidžiąs daryti įvairiausias išvadas.

V u t k ė. Koks posakis?

Š t e i n i c a s. Jums nepavyks pasukti atgal laikrodžio rodyklės.

V u t k ė. Argi aš rengiuos ją sukti atgal?

Š t e i n i c a s. Jis, matyt, turėjo galvoj mus abu, mane, kad aš vėl pastačiau šefą ant kojų, o jus, kad likote jam ištikimas ir neperbėgote su visomis vėliavomis į Klamroto pusę.

V u t k ė. Ir kol aš gyvas, slaptasis patarėjas neišleis iš savo rankų vairo!

Gyvai įbėga E g m o n t a s K l a u z e n a s ir, apkabinęs kaire ranka Šteinicą, o dešine Vutkę, įkiša tarp jų galvą

E g m o n t a s. Tai pasisekė, du zuikiai vienu šūviu! Ar žinote, kodėl aš taip sakau, ponai?

Š t e i n i c a s. Ne, jei tik netykote mūsų nupyškint, kaip tų zuikių...

V u t k ė. Aš irgi nenumanau, medžiotojau!

E g m o n t a s. Ar pradėti nuo pradžios, o gal bus įdomiau nuo galo, kaip manote, ponai?

V u t k ė. Pagal tai, ką renkatės — dvikovą ar nužudymą iš pasalų.

Š t e i n i c a s. Kišenvagiai visada siekia savo tikslo iš užpakalio.

E g m o n t a s *(užeina iš priešakio, bet tuojau pačiumpa abu vyrus už rankų).* Akis už akį, dantis už dantį! Tik vienas prašymas, ponai: jūs turite išklausyti eilėraštį, kurį aš ketinu padeklamuoti tėveliui jo gimimo dienos proga.

Š t e i n i c a s. Na, tai drožkit!

E g m o n t a s *(reikšmingai, įtaigiai, bet kartu lyg ir paslaptingai).*

Aš teisės mokslus nugalėjau,
Prie filosofijos sėdėjau,
Pasidariau aš teologas
Ir dargi medikas neblogas,
Bet mano galvoje tamsu,
Kaip apsiginti nuo skolų?

Abu vyrai nenorom pratrūksta juokais

Š t e i n i c a s. Verčiau nedeklamuokite jo šiandien savo tėvui, mielasis Egertai. Tokios karčios piliulės ir, be to, dar Getės įžeidimo jis nepakels.

E g m o n t a s. Todėl aš ir ieškau protekcijos: daktare, išgydykit mane! Užtarkit žodeliu prieš šį visagalį žmogų su portfeliu!

V u t k ė. Aš, kaip visada, pažiūrėsiu, ką čia galima padaryti. Tarp kitko, jūs man buvot tvirtai pažadėjęs nekeisti automobilio iki ateinančio pavasario, atsimenat?

E g m o n t a s. Taip, taip, tikrai žadėjau. Ir būčiau žodį išlaikęs, jei ne tokia proga — tokia puiki proga! — ji man sumaišė visus apskaičiavimus. Be to, tėtis neseniai ir pats sakė, kad man reikėtų pamatyti Ispaniją. O su tuo senu kledaru, su kuriuo iki šiol važinėjau, tai neįmanoma. Taigi, daktare, kada galiu tikėtis atsakymo?

V u t k ė. Tik ne šiandien, žinoma; po kelių dienų. Šiandien nė vieno kartaus lašelio į jo taurę.

Įeina slaptasis patarėjas Matijas Klauzenas, vyriausiasis burmistras, municipaliteto pirmininkas su grandinėle ant krūtinės, keli miesto tarėjai, profesorius Geigeris, profesorius Volfgangas Klauzenas, Erichas Klamrotas, Betina, kuri glaudžiasi prie tėvo, Paula Klotilda Klauzen, Otilija Klamrot ir justicijos patarėjas Hanefeldas

Egmontas *(greit pasisukęs, žengia prie tėvo).* Sveikinu, tėveli, garbės piliečio vardo suteikimo proga. *(Nesivaržydamas bučiuoja tėvą į kaktą)*

Klauzenas. Taip, brangusis Egertai, šie ponai man tikrai įteikė aukščiausią mūsų miesto garbės ženklą. Žinodamas, kokie menki mano nuopelnai, dar ir dabar negaliu apsiprasti su šiuo apdovanojimu. Jei būčiau jaunesnis, jūsų magnificencija ir gerbiamieji ponai, dar galėčiau tikėtis, laikui bėgant pasirodyti vertas tokio nepelnytai aukšto įvertinimo. Deja, ši iškilminga diena man įsakmiai primena mano metus. Nykstančios jėgos, bėgantis laikas verčia mane galvoti apie ką kita, nebe apie tai, ko reikalauja jaunatviškas veržlumas ir mūsų audringi laikai. Dabar prireiks visai kitų vairuotojų.

Vyr. burmistras. Jūs išlikote jaunas, ponas slaptasis patarėjau!

Klauzenas. Šį komplimentą aš perduodu savo draugui Geigeriui, ponas burmistre! Jis specialiai atvažiavo iš Kembridžo į mano gimimo dieną.

Geigeris *(jovialiai).* Tfu, tfu, tfu — reikia pabarškinti į medį!

Vyr. burmistras *(apsidairęs).* Nepatikėtum, kad tai komersanto darbo kambarys, jau greičiau mokslininko kabinetas.

Klauzenas. Aš turiu kai kurių silpnybių, kurios komersantui aplamai nėra būdingos: autografai, pirmieji spausdiniai ir t. t. Turiu, pavyzdžiui, Fusto bibliją ir autentišką Lesingo „Laokoono" rankraštį. Jūs tikriausiai

pažįstate mano vaikus? *(Rodydamas į Volfgangą)* Jis daugiau pasiekė, negu aš, šis jaunuolis jau profesorius.

Paula Klotilda *(pusbalsiu Hanefeldui).* „Jaunuolis",— gerai pasakyta! Kaip jūs manote?

Klauzenas. Tai Egmontas, tiesiog vadinamas Egertu. Jam dvidešimt metų, ir jis dar nesupranta, koks rimtas daiktas yra gyvenimas. Bet aš kol kas dėl jo nesibaiminu — ateis laikas, ir jam atsivers akys.

Vyr. burmistras. Be jūsų sūnaus mūsų miesto vaizdas būtų nepilnas. Malonu matyti, kaip jis prašviltpia savo mersedesu.

Vienas miesto tarėjas. Mūsų damos tiesiog be kaklų liko, į jį besigręžiodamos.

Egmontas. Būna ir man juodų valandų, bet pokario pilkuma man greit atsipyksta, ir aš, kur tik galiu, gaudau gyvenimo prošvaistes.

Vienas miesto tarėjas. „Džiaugsme, rojaus kūdikėli..."

Geigeris. O taip! „Nuostabi dievų ugnis..."

Vyr. burmistras. Žinoma, be tų rojaus kūdikėlių jaunimas negali apsieiti.

Santūrus juokas

Klauzenas. Gal negerai, kad viešoj diskusijoj mes visiškai apeiname psichologinį momentą. Seniau sociologai kalbėdavo apie laimę. Šiandien kalbama tik apie fabrikatus, pusfabrikačius ir žaliavas... O čia štai mano duktė Betina.

Vienas miesto tarėjas. Labai gerai žinoma savo labdarybe.

Klauzenas. Mano Betina geros širdies, ji ir man padėjo įveikti ne vieną krizę. Čia štai mano duktė Otilija. Pirmaisiais savo gyvenimo metais ji motinai ir man kėlė nemaža rūpesčių, užtat vėliau suteikė daug džiaugsmo. O čia jos vyras, mano žentas — nėra reikalo pristatyti jums poną Klamrotą.

Klamrotas *(su gižia šypsena).* Kaip savo žmonos vyrą, žinoma, nėra reikalo.

Otilija nusigandusi griebia jį už rankos

O ką? Aš juk teisybę sakau, Otilija.

Klauzenas. Kaip visados.

Vyr. burmistras. Visas miestas žavisi pono direktoriaus Klamroto tiesumu.

Vienas miesto tarėjas. Jūs turite tik vieną ydą, ponas Klamrotai: vis spyriojatės ir nesutinkate būti renkamas į miesto tarybą, nors ir kaip mes jus prašome.

Klamrotas. Kantrybės, ponas tarėjau. Viskam ateis laikas.

Vyr. burmistras. Kokį puikų paveikslą jūs čia turite, ponas slaptasis patarėjau.

Klauzenas. Jūs dar nesate buvęs šiame kambary? Tai mano velionė žmona, dar mergaitė, Frico Augusto Kaulbacho darbas.

Geigeris. Ji, tur būt, buvo gražiausia moteris, kokią man teko matyti per visą gyvenimą.

Betina. Ar tamstos matote čia dešinėj ant tos ilgos švediškos pirštinės peteliškę? Dailininkas mamai sakė, kad čia jis pats ir kad šiuo pavidalu lydės ją per visą gyvenimą.

Klauzenas. Tai gal nerkime dabar į šventės sūkurį! Lipkim žemyn į sodą.

Vyr. burmistras *(nuo balkono žvelgdamas į sodą).* Tas parkas miesto vidury tikras stebuklas! Jautiesi kaip kaime, nesigirdi jokių mašinų, kada tik čia ateinu, negaliu tuo atsistebėti.

Vutkė *(prieina prie slaptojo patarėjo).* Pone slaptasis patarėjau, aš sugaišinsiu jus tik vieną minutę.

Klauzenas. Ko jums reikia?

Vutkė *(maldaudamas akimis).* Parašėlio.

Klauzenas. Tas daktaras Vutkė tikra dievo rykštė. *(Pasirašo ir išeina su visais svečiais į sodą)*

Pasilieka dr. Vutkė ir sanitarijos patarėjas Šteinicas

V u t k ė *(įsidėjęs pasirašytą popierių į portfelį).* Likite sveiki, aš jau einu. O ką jūs čia turite rankoj?

Š t e i n i c a s *(žiūrėdamas į mikroskopinį preparatą).* Aš čia turiu kraujo analizę.

V u t k ė. Tikiuos, ne teigiamą Vasermaną?

Š t e i n i c a s. Tai tik chlorozė, nieko ypatingo.

V u t k ė. A, mažakraujystė. Kas gi tas laimingasis?

Š t e i n i c a s. Tai ne jis, o ji. Inken Peters, kilusi iš Huzumo ar Icchojės, kuri taip pavergė mūsų senojo pono širdį.

V u t k ė. Še tau! Ir jis tuojau pareikalavo kraujo analizės?

Š t e i n i c a s. Tai greičiau mano iniciatyva, nes jis pavedė ją mano globai.

V u t k ė. Kaip jūs žiūrite į šią istoriją?

Š t e i n i c a s. Mažytė pramogėlė, daugiau nieko. Tai visai natūralu ką tik pasveikusiam vyrui.

V u t k ė. Bet kai kam tas kelia susirūpinimą.

Š t e i n i c a s. Kaip tai? Tik dėl to, kad slaptasis patarėjas kartais apsilanko Broiche ir vaikams nuveža šokolado? Ji, arba teisingiau jos motina, laiko tenai vaikų darželį. Ko tik nesušniukštinėja tie šnipeliai!

V u t k ė. Man tai nė motais. Aš tai jau nešnipinėju. Man tokie dalykai buvę nebuvę. *(Numoja ranka ir išeina)*

Sveikatos patarėjas prieina prie balkono turėklų ir žvelgia į sodą. Įeina I n k e n P e t e r s su m o t i n a, jos nemato Šteinico

I n k e n P e t e r s *(nustebusi dairosi).* Mama, kur mes čia patekome?

F r a u P e t e r s. Nebėk taip greitai, aš vos spėju.

I n k e n. Man atrodo, kad jau visi išeina, mama.

F r a u P e t e r s. Tu taip leki, lyg tave kas veja. Ir apskritai visa tai truputį keista: vos slaptasis patarėjas ateina su visa svita į sodą, tu tą patį mirksnį iš ten išbėgi.

Inken. Ten ir be manęs pakanka panelių, kurios daro jam reveransus. Kas man iš patarėjo, kai jis taip apgultas?

Frau Peters. Mūsų pareiga buvo jį pasveikinti. Taip nei iš šio, nei iš to pabėgti tiesiog nemandagu. Reikėjo bent su panele Betina atsisveikinti, ji taip ilgai ir maloniai su tavimi kalbėjosi.

Inken. Man tereikėjo atsakinėti į klausimus, visai kaip per egzaminus. Mano atsakymai buvo net vertinami pažymiais: mane gyrė už tai, kad aš tokia energinga ir darbšti mergina: ir mašininkė, ir siuvėja, ir vaikų darželio auklėtoja; kas profesija, vis naujas pagyrimas. Bet vis dėlto man nebuvo malonu.

Frau Peters. Inken, tu vėl kažką prasimanai.

Inken. O kaip tas ponas direktorius Klamrotas šoka — tiesiog šlykštu. Ir ką jis šnibžda į ausį! O jo nieko neįtarianti žmona jį tiesiog dievina. Egertas Klauzenas yra vienintelis, su kuriuo galima žmoniškai pasikalbėti ir pašokti. Sakyk, pro kur čia išeiti? Tik iš čia išėjusi, aš atsigausiu.

Beieškodama durų išeiti, Inken susiduria su įeinančiais Paula Klotilda Klauzen ir justicijos patarėju Hanefeldu

Hanefeldas. Kur taip skubate, mieloji?

Inken. O, ponas patarėjas Hanefeldas! Aš nė nežinojau, kad ir jūs šiandien čia.

Hanefeldas. Visas miestas dalyvauja šioje šventėje. Mano ryšiai su Klauzenų šeima seni ir įvairiapusiški. Šiame kambary, pavyzdžiui,— to gal ir jūs nežinote, gerbiamoji ponia,— mes maži žaidėme su jūsų vyru Volfgangu. *(Kreipdamasis į Inken)* Ar gerai pasilinksminote?

Paula Klotilda *(žiūri pro lornetą).* Tikriausiai gerai?! Mėgstate šokius, tiesa? Aš jus stebėjau.

Inken. Pašoku kartais.

Hanefeldas. Jūs žinote, su kuo kalbate, Inken?

Tai profesoriaus daktaro Volfgango Klauzeno žmona, pono slaptojo patarėjo marti. Jos tetai anksčiau priklausė Broicho dvaras, kur jūs dabar radote prieglobstį ir kurį aš valdau.

Paula Klotilda. Mano tėvas buvo perdėm generolas, niekas daugiau jam nerūpėjo. Jis pridarė nedovanotinų klaidų, ypač senatvėje, jei ne, tas dvaras dar ir šiandien būtų mūsų. Senukus reikia prižiūrėti!

Hanefeldas *(Paulai Klotildai)*. Leiskite jums pristatyti šią mažytę: Inken Peters, šauni ir darbšti mergina! Imasi kiekvieno darbo, koks tik pasitaiko. O čia jos gerbiama motutė.

Paula Klotilda. Kaip sakoma: bėga vilkas, tunka vilkas. Kas šiandien nori būti išrankus, tas eina šunų lodyti.

Hanefeldas. Na, ar žmonės perdeda, kalbėdami apie šią šeimą? Ar ponai Klauzenai šiandien dar kartą neįrodė, kokie jie nuoširdūs ir malonūs?

Frau Peters. Ką čia ir sakyti, ponas valdytojau.

Hanefeldas. O jums ar buvo smagu?

Frau Peters. *Puiki šventė! Ilgai žmonės ją atsimins.*

Paula Klotilda *(Frau Peters)*. Kur dabar dirba jūsų duktė?

Inken. Aš už tave atsakysiu, mama. Jei poniai įdomu žinoti, tai šiuo metu aš neturiu pastovaus darbo. Bet, pono valdytojo Hanefeldo padedamos, mes laikome vaikų darželį vienoje tuščioje oranžerijoje — mano gerasis dėdė yra Broicho sodininkas.

Paula Klotilda. A, tai jūs ir vaikų darželio auklėtoja?

Inken. Egzaminus išlaikiau.

Paula Klotilda. Kiek maždaug uždirbate per mėnesį?

Inken *(šiek tiek susierzinusi, juokiasi)*. Šešiolika kvailiukų, už kvailiuką po dvi markes per savaitę.

Hanefeldas. Jūs šiandien labai nekantri, vaikuti.

Inken. Jei leisite, aš norėčiau atsisveikinti.

Linktelėjusi galvą, nori išeiti. Bet tarpdury išdygsta Egertas Klauzenas ir pastoja jai kelią

Egmontas. Jokiu būdu, kol nepašoksite su manim šito tango.

Inken *(nusijuokia).* Tu eik, mama. Aš čia belaisvė. Palauk manęs lauke prie durų.

Inken su Egertu išeina

Hanefeldas. Kaip ji jums patinka?

Paula Klotilda. Argi tai ne vis tiek? Bet galiu pasakyti: ji man nepatinka.

Hanefeldas. Bet, Paula, ką jūs galite jai prikišti?

Paula Klotilda. Kad ir tai, jog ji nemoteriška.

Hanefeldas. Taip? Jums ji atrodo nemoteriška? O vis dėlto ji moka būti labai švelni ir moteriška.

Paula Klotilda. Jūs tai žinote iš savo patyrimo?

Hanefeldas. Taip, tik, žinoma, ne ta prasme, kaip jūs manote. Nes visais atžvilgiais jos elgesys pavyzdingas. Tik šiandien ji kažko nervinga. Šiaip, kasdieninėj aplinkoj, ji žavi savo tiesumu ir tikrai dideliu meilumu.

Paula Klotilda. Bet vis tiek labai riečia nosį.

Hanefeldas. Jūs, tur būt, norite pasakyti, kad ji ne kvailiukė, čia tai jūs, Paula, teisybę sakote. Deja, vargšė nežino, kokia nelaimė ištiko kadaise jos šeimą: jos tėvas buvo suimtas ir nusižudė tardymo metu, nepakėlęs įtarimo gėdos.

Šteinicas *(iki šiol niekieno nepastebėtas).* Nelaimingas žmogelis! Vėliau jo nekaltumas buvo įrodytas devyniasdešimčia procentų.

Hanefeldas *(kiek nustebęs).* A, jūs čia?

Šteinicas. Aš čia dirbu.

Paula Klotilda *(pasibaisėjusi).* Nusižudė? Suimtas? Kaip koktu! Kaip manote, ar mano uošvis apie tai žino? Jei ne, tai reikėtų jį painformuoti.

Š t e i n i c a s. Man neatrodo, kad tas taip labai svarbu.

Įeina slaptasis patarėjas K l a u z e n a s su B e t i n a, kuri, kaip ir anksčiau, glaudžiasi prie jo, prof. G e i g e r i s, prof. V o l f g a n g a s K l a u z e n a s, E g m o n t a s K l a u z e n a s, K l a m r o t a s, jo žmona O t i l i j a K l a u z e n. Volfgangas vedasi už rankos savo aštuonmetį s ū n ų, Otilija nešasi pusantrų metų s ū n e l į, o ketverių metų d u k r e l ę vedasi už rankutės. Gilumoj senas šeimos tarnas V i n t e r i s

K l a u z e n a s. Dėkoju, visiems labai ačiū, mieli draugai, mieli vaikai ir anūkai, už tą gražiai pavykusią šventę.

B e t i n a *(susijaudinusi, pakankamai garsiai, kad visi girdėtų, bet kreipiasi į tėvą).* Aš esu tikra, kad mama žiūri į mus iš aukštybių.

O t i l i j a *(glausdamasi prie tėvo).* Lenchen, pabučiuok senelį ir sakyk aiškiai: sveikinu.

K l a u z e n a s. Sakykim, kad ji jau pasveikino.

K e t u r m e t ė d u k r e l ė *(prieina prie Geigerio).* Sveikinu tave gimimo dienos proga, seneli!

G e i g e r i s. Šimts pypkių! O aš ir nežinojau, kad esu tavo senelis. *(Linksmai juokiasi)* Aš dar iš viso ne senelis. Kaip čia tau pasirodė? Visi tvirtina, kad aš dar tikras jaunuolis.

O t i l i j a. Lenchen, tu nepažįsti senelio?

K l a u z e n a s. Jai taip pasirodė, mielasis Geigeri.

G e i g e r i s. Tas vaikas mane tiesiog sugėdino. Man visai netinka vaidinti tavo puikų patriarcho vaidmenį.

H a n e f e l d a s. Kaip ten sakoma biblijoj? „Aš padarysiu iš tavęs didelę tautą."

P a u l a K l o t i l d a *(kandžiai, justicijos patarėjui į ausį).* Na, tik dar pridurkit: „Aš padauginsiu tavo sėklą kaip jūros smėlį."

K l a u z e n a s. Taigi, dar kartą ačiū, ačiū, ačiū! Pasimatysime per vakarienę.

B e t i n a. Atleisk, tėte, bet šiandien vakare rotušėj banketas.

K l a u z e n a s. Teisybė! Na vis tiek kur nors susitiksim.

B e t i n a. Aš tuojau atnešiu tavo limonadą.

K l a u z e n a s. Ne, mieloji Betina, šiandien limonado nereikia. Vinteri, parenkite mums jaukų, malonų stalą, atneškite porą butelių vyno, ir mudu pasišnekėsim, mielasis Geigeri, apie senus gerus laikus... Sudie, sudie, mieli vaikai.

V i s i norom nenorom išeina. Lieka tik prof. Geigeris ir Betina. Vinteris, pildydamas įsakymą, vaikšto šen ir ten

B e t i n a *(nedrąsiai).* Aš tik norėjau paklausti — gal aš trukdau?

K l a u z e n a s. Tu žinai, kad niekada man netrukdai, Betina. Tik bijau, kad tau bus neįdomus dviejų senų komilitonų pokalbis. Tau bus nuobodu.

B e t i n a. Ne, tėte, aš to nebijau.

K l a u z e n a s. Na, vis tiek gali mus pusvalandį palikti vienudu. Geriausias poilsis, kai gali nesivaržydamas paplepėti apie šį bei tą dviese.

B e t i n a. Tau daugiau nieko nereikia, tėve?

K l a u z e n a s. Tuo tarpu ničnieko.

B e t i n a *(išeidama).* Jei tau ko reikės, aš būsiu muzikos kambary. *(Išeina)*

Namuose viskas nutyla. Jausti, kad šventė sode irgi jau pasibaigė. Džiazo nebegirdėti. Vienas kitas svečias skubėdamas pereina per kambarį, jų tarpe ir muzikantas su savo instrumentu. V i n t e r i s paduoda šampaną

K l a u z e n a s. Vinteri, užrakinkite visas duris, o prie tų, kur liks atviros, budėkit kaip cerberis.

V i n t e r i s. Namuose beliko keli muzikantai.

K l a u z e n a s. Keli geri ir keli blogi.

G e i g e r i s. Tokios šventės daugiau rengiamos ki-

tiems, negu pačiam jubiliatui. Tavo biblioteka gerokai padidėjo, Matijau.

Klauzenas. Didžioji dauguma knygų trečiame aukšte. Aš net laikau bibliotekininką. Dabar jis išvažiavęs pas savo motiną į Artgoldau. Jis šveicaras.

Geigeris *(žiūrėdamas į didelę nuotrauką).* Markas Aurelijus ant žirgo.

Klauzenas. Gražiausia ir žymiausia raitelio statula pasauly, ji stovi Romoj, Kapitolijuj. *On revient toujours à ses premiers amours*[1]... Na, tai sėskim, mielasis Geigeri.

Geigeris. Gerai sako vyriausiasis burmistras: tikrai pagalvotum, kad tai mokslininko kambarys, jei nežinotum, kad čia gyvena didžiulės įmonės steigėjas ir galva.

Klauzenas. Buvo žmonių, kurie sugebėjo suderinti viena ir kita. Šlimanas ir Grotas buvo kartu ir stambūs prekybininkai. Aš, deja, neturiu kuo pasigirti.

Geigeris. Nesakyk taip, Matijau. Tavo visur išbarstyti straipsniai sudarytų kelis tomus. O kas čia per nuostabi šachmatų lenta, Matijau?

Klauzenas. Man tiesiog gėda, nors kitomis aplinkybėmis tikrai būčiau džiaugęsis. Tai mano redaktorių dovana.

Geigeris *(apžiūrinėdamas ant stalelio šachmatų lentą su išrikiuotomis figūromis).* Nuostabus antikinis darbas. Tur būt, persiškas, kaip tu manai? Langeliai iš perlamutro ir lapis lazulio, sidabras, auksas, tos figūros tikras meno kūrinys!

Klauzenas. Kito tokio tikrai nerastum visoj Europoj. Mano žmonės žino, kad aš kartais sulošiu kokią partiją.

Vinteris paduoda šampaną, abu vyrai susėda. Vinteris pripila stiklus

---

[1] Visada grįžtama prie pirmosios meilės *(pranc.).*

(Pakelia stiklą) Ačiū tau, kad atvažiavai.

Geigeris. Nėr už ką, viskas labai gerai susiklostė. Man visada malonu apsilankyti tėviškėj, tuo labiau tokia laiminga proga.

Vinteris paduoda Geigeriui ugnies, šis rūko ir kalba toliau

Tu vis dar nepasiduodi tai maloniai ydai.

Klauzenas. Užtat kitų turiu per akis.

Abu valandėlę tyli

Geigeris. Tavo duktė — tikras turtas.

Klauzenas. Gerai sakai: šiais žodžiais tu lyg antspaudu patvirtinai šventą teisybę.

Geigeris. Betina tave tiesiog dievina.

Klauzenas. Ir tas tam tikra prasme teisybė, bet kartais tas kelia man nerimą.

Geigeris. Taip jau būna, kad dukterys dažnai garbina savo tėvus. Aš irgi nieko nesakau, kai mano dukrai užeina noras vadinti mane Dzeusu ar Votanu.

Klauzenas. Bet tas žavėjimasis, gerai žinomas psichoanalitikams, yra gana pavojingas ir gali sudaryti nepatogumų abiem pusėms. Apskritai, aš iš tikrųjų turiu būti dėkingas Betinai, ji geras ir pareigingas vaikas. Beje, ar tavo duktė tau pasakoja savo sapnus?

Geigeris. Ne, Alisa perdaug praktiška. Jei jau ką pasakoja, tai apie irklavimą, gimnastiką ir studijas.

Klauzenas. Mano duktė man pasakoja sapnus, kuriuose aš dažniausiai dalyvauju kaip kokia aukštesnė būtybė, kartais drauge su savo velione žmona.

Geigeris. Na taip, Betina religinga. Motinos mirtis ją labai sukrėtė.

Klauzenas. Ji sako, kad mūsų santuoka nė akimirkai nenutrūko, ir, jos nuomone, mane iki šiol tebesieja su velione žmona neišardomi ryšiai.

Geigeris. Aš manau, kad tuo ji mėgina sušvelninti tavo sielvartą.

Klauzenas. Iš pradžių aš irgi taip maniau, ir mane tas kiek ramino. Ne todėl, kad pats tuo būčiau tikėjęs, bet mane jaudino ta jos vaikiška išmonė. Tačiau ilgainiui jos tikėjimas mano ryšiais su mirusia žmona įgavo tokias formas, kurių mano sveikas protas nebegalėjo priimti. Aš nesu linkęs į okultizmą ir, tik nenorėdamas Betinos įžeisti, išklausydavau jos pasakas apie aną pasaulį. Bet tos kalbos man darėsi vis nemalonesnės.

Geigeris. Na taip, senstančių, truputį gamtos nuskriaustų merginų dvasios gyvenimas kartais susiranda keisčiausio peno. Kaip tėvas, tu turi būti atlaidus.

Klauzenas. Geigeri, tavo žodžiuose aš girdžiu mūsų sveikos jaunystės balsą, kuris many taip ilgai tylėjo. Jis skamba manyje, aš vėl jį girdžiu! Tu atvykai čia tarsi paties likimo siunčiamas. Už mūsų jaunystę.

Geigeris. O, kodėl ne! Nors šiandien veltui ieškotum mano galvoj juodo plauko, kaip anais laikais balto.

Jiedu susidaužia ir geria

Klauzenas. Aš manau, kad turiu tau šį tą papasakoti apie krizę, kurią pergyvenau po savo žmonos laidotuvių šiuose tuščiuose namuose ir, pasakyčiau, tuščiame pasaulyje.

Geigeris. Girdėjau, kad tavo reikalai buvo prasti.

Klauzenas. Tikrai taip. Netekęs žmonos, aš pasijutau kažkokioj keistoj būsenoj. Mirties vartai, pro kuriuos ji išėjo, tartum nebenorėjo užsiverti. Man atrodė, kad čia yra kažkokia prasmė. O šiapus — na, sakykim, gyvenime — nebemačiau jokios prasmės. Šiapus man viskas atrodė svetima, beviltiška, beprasmiška. Mano artimieji, žinoma, darė, ką galėjo, stengdamiesi grąžinti mane į gyvenimą. Bet viliojantys balsai draugų, pirma manęs iškeliavusių į amžinybę, netylėjo. Kodėl man jų nepaklausyti? Ši mintis mane gundyte gundė. Ji man žadėjo ramybę, poilsį, netgi tikrą malonumą.

Ir tikrai, Geigeri, būčiau palikęs šį pasaulį, jei ne vaikai. Sakau tai ne iš sentimentalumo. Mane sulaikė paprasčiausias rūpestis, kaip jie gyvens, kaip versis be manęs. Norėjau dar bent kiek pagyventi, kad galėčiau sutvarkyti jų ateitį, aprūpinti juos, kiek tai žmogui įmanoma. Ir čia negaliu pamiršti savo energingojo namų gydytojo Šteinico ir daktaro Vutkės nuopelnų. Tūkstančiais nenuilstamų gudrybių ir priemonių jiems pavyko atitraukti mane nuo masinančios juodos nežinios, į kurią buvau įsižiūrėjęs, ir grąžinti mane į žmonių tarpą.

Geigeris. Ačiū dievui, vadinasi, tu išsikapstei?

Klauzenas. Ir taip, ir ne. Aš dar ne visai tvirtai stoviu ant kojų. Kartais apsidairau aplink, ir man atrodo, kad visa tai man visai nerūpi. Prie to dar prisideda kažkoks vienatvės ir apleistumo jausmas. Tiesa, tau esant, to nejaučiu.

Geigeris. Vienatvės jausmas? Keista mintis, ypač kai matai tave tokios šventės sūkury.

Klauzenas. Ne šventės sūkurys, bet tu man leidi užmiršti vienatvę, mielasis Geigeri. Šventės triukšmas mane tepasiekia lyg pro storai apmuštas duris. Bet ištikimas draugas yra gyvybės vanduo, kaip pasakė išmintingasis Jėzus Zirachas. Šiaip ar taip, aš esu žymiai atsigavęs, nors būna kartais klastingų antkryčių. Tada mane pagauna apatija, aš matau tik piktai žybsinčias ugneles, kurias be atvangos, negailestingai suka kažkokia mašina, ir tada mano ranka vėl nejučiomis tiesiasi prie tos rankenos, kurią taip lengva nuspausti, kad tylomis galėčiau palikti šią puotą. Pakaks psichologinės metafizikos, grįžkim prie praktiškesnių dalykų. Kaip tau patinka mano žentas?

Geigeris. *Busness man*[1] nuo galvos iki kojų.

Klauzenas. Ak, dabar tai vadinama *busness man?* Seniau vadindavo tiesiog komivojažeriu. Man jis nepatinka. Bet sutinku: įmonės klestėjimui jis būtinas.

---

[1] Komersantas *(angl.)*

G e i g e r i s. Tai nesutari su savo žentu?

K l a u z e n a s. O, mūsų santykiai geri. Tik aš matau, aiškiai kaip dieną matau, kaip gražus ir kilnus mano viso gyvenimo kūrinys jo grubiose rankose tampa bedvase šlykštyne.

G e i g e r i s. Iš tikrųjų, šių dienų žmonės laiko savo svarbiausiu tikslu didinti pelną.

K l a u z e n a s. Būk nuoseklus ir pridurk: toks žentas, kurį jau stengiasi pasigauti ant savo meškerės miesto tėvai, tikras laimikis man ir mano šeimai.

G e i g e r i s. Tam tikru mastu! Neneigiu šito.

K l a u z e n a s. Ar daugiau ką galėtum pasakyti jo naudai?

G e i g e r i s. Įdomu, ar Otilija patenkinta savo vedybomis?

K l a u z e n a s. Keista, bet patenkinta. Ši jautri, mažutė Otilija, kuri baldavo dėl kiekvieno garsiai ištarto žodžio, mūsų trapi marcipaninė lėlytė, kurią reikėjo saugoti nuo kiekvieno vėjelio pūstelėjimo, dabar dievina tą storžievį, kurio kiekvienas žingsnis, kiekvienas žodis turėtų kas minutę ją žeisti. Pagaliau jis dar ją ir apgaudinėja.

G e i g e r i s. Nieko nepadarysi. Turime pakęsti, jei mūsų dukros pačios pasiduoda tokiam vyriškam brutalumui.

K l a u z e n a s. Kad netenki dukters, tai dar nieko. Bet tarp manęs ir mano žento yra dar kažkas kita: vos tik aš apie jį pagalvoju, tuojau pamatau į save atkreiptą šautuvo vamzdį.

G e i g e r i s. Mielas Matijau, tu man dar nepatinki... Sutinku, kad kiekvienas žmogus turi kas dieną, kas valandą ginti savo užimamą vietą. Bet visiškai neteisinga, kad tu, visų gerbiamas ir mylimas, matai savo artimųjų rankose ginklą, nukreiptą į tave. Manau, kad tuos žodžius tu gali atsiimti.

K l a u z e n a s. Ne, aš jų neatsiimu. Bet kalbėkim apie ką kita. *(Uždeda ranką ant netoli stovinčios šach-*

matų lentos) Žvilgterk į šachmatus, kuriuos man dovanojo mano žmonės. Mane it elektra nutrenkė, kai juos pamačiau! Aš buvau taip sukrėstas, kad vos begalėjau įteikėjams padėkoti. Aš pagalvojau, kad tai prasminga: geresnio mano veiklos simbolio negalima sugalvoti.

Visą gyvenimą aš žaidžiau šachmatais, nuo ankstaus ryto iki vėlos nakties, net sapnuose žaidžiau šachmatais. Tie bokštai, žirgai, pėstininkai yra meno kūriniai, bet tai nesvarbu. Figūros ir lenta pagaliau yra tik mūsų galvoj. Sunkiausias partijas, dažniausiai net kelias iš karto, galima žaisti tik galvoje. Ir šios figūros tampa gyvomis būtybėmis, gyvais žmonėmis.

Geigeris. Visiškai su tavim sutinku, Matijau.

Klauzenas. Gerai. Bet štai pamažu priartėji prie paskutinės partijos, kur priešininkas nors dar ir ne mirtis, bet jau ir nebe sveikais syvais pulsuojantis gyvenimas. Tada figūros virsta demonais. Šiuo metu aš žaidžiu tokią partiją. Ji dieną naktį laiko mane savo gniaužtuose ir kankina savo problemomis.

Geigeris. Ir tu, kaip visuomet, ją laimėsi.

Klauzenas. Bet šioj partijoj yra kažkas siaubingo: juodieji artėja, visų veidai man gerai pažįstami... Jie nepermaldaujamai slenka į mane, vis labiau užkirsdami kelią pabėgti, ir negailestingai skelbia man matą, kai tik mano akys nėra plačiai atvertos. Tūkstančius kartų, net ir naktį, košmarų kankinamas, aš turiu kristi nuo tos lentos.

Geigeris. Tai imk ir nubrauk visas figūras, jei tas žaidimas tave taip kankina. Juk tavęs niekas neverčia baigti šios vaiduoklių partijos.

Klauzenas *(atsikelia persimainiusiu veidu, ryžtingai).* Taip ir bus, Geigeri, aš jas nubrauksiu. Ir tada visas mano ligšiolinis gyvenimas virs *tabula rasa.*[1].

Geigeris. Tavo gyvenimas, kuris buvo vienas iš sėkmingiausių pasauly, virs *tabula rasa?*

---

[1] *Švari lenta (lot.).*

Klauzenas. Gerai pasakei,— buvo. Ar patikėsi, kad visa, kas šiandien dėjosi, ir visa, kas mane supa — vaikai, paveikslai, kilimai, stalai, kėdės, visa mano praeitis — man tiek tereiškia, kiek seni griozdai. Visa tai negyva, ir aš juos perleisiu tiems, kurie mato juose gyvybę.

Geigeris. Ar tai reiškia, kad tu atsistatydini?

Klauzenas. Aš tik likviduoju šią vaiduoklių partiją. Kodėl turiu daryti iš savo artimųjų žudikus — kad ir mintyse — ir versti laukti mano mirties, kai man visiškai neberūpi tas, ką jie taip labai trokšta turėti.

Geigeris. Dėl dievo meilės, žmogau, tau būtinai reikia išsivaduoti iš šios depresijos. Nė vienas tėvas pasauly nėra taip gerbiamas vaikų, kaip tu.

Klauzenas. Aš nesakau nei taip, nei ne. Gerai aš darau ar blogai, mano drauge, bet esu pasiryžęs perkirsti tą virvę, kuri mane laiko pririštą prie mano senojo laivo ir senojo kurso. Galiu gyventi tik taip arba visai negyventi. Kad ir keista, bet nėra lengva paneigti ir atsisakyti to, ko faktiškai jau nebėra. Reikia griežtos treniruotės. Bet aš jau esu kai ko pasiekęs — mano dvasia jaučia naują gyvybę. Ir dabar, kai aš vėl jau kuris laikas esu tartum žmogus be likimo...

Geigeris *(vis dar juokaudamas)*. Vadinasi, iki šiol tu tiesiog negyvenai? Tu dedies, lyg būtum ką tik gimęs.

Klauzenas. Taip, tikrai. Čia yra dalis tiesos. *(Atsikelia, tartum nurimęs, giliai atsikvepia ir vaikšto po kambarį. Paskui sustoja prieš savo sužadėtinės portretą ir žiūri į jį)* Mano amžinai jauna gražioji sužadėtinė ant sienos; jei yra ne tik gyvenimas anapus, bet ir dieviškas supratimas, tai aš žinau, kad tu suprasi mano elgesį ir mano *vita nova*[1], kuris dabar prasideda. Prieš tave man nebereikia teisintis, nors mano gyvųjų šeimos narių tarpe ši mintis yra kontrabanda. Net nuo Betinos turiu ją slėpti.

---

[1] Naują gyvenimą *(lot.)*

G e i g e r i s. Dabar aš noriu daugiau sužinoti: tavo elgesys man atrodo keistas ir paslaptingas.

K l a u z e n a s. Geriau mano būsenos ir negalima nusakyti. Nuostabūs dalykai dedasi manyje, o aplink mane paslaptis.

G e i g e r i s. Atleisk mano kvailą klausimą. Ar tas tavo išsilaisvinimas, apsisprendimas ar išsivadavimas, kaip tu sakai, susijęs su kokia nors išorine aplinkybe, ar išplaukia vien tik iš tavo dvasinės būsenos?

K l a u z e n a s. Ne taip lengva į tai atsakyti. Išorinė aplinkybė — gal būt. Bet priežastis yra vidinė. Aš galėčiau trumpai atsakyti. Galėčiau į tavo klausimą atsakyti klausimu. Galėčiau paklausti: ar tu nepastebėjai žmonių minioje, sode, ko nors, kas tau ypatingai kristų į akis?

G e i g e r i s. O, taip, žinoma: dailioji blondinė.

K l a u z e n a s *(sustodamas prie Geigerio).* Šiandieną tau daugiau nieko nesakysiu; rytoj nuvešiu tave savo automobiliu į kaimą, pas negyvenamos pilaitės daržininką, ir tu savo akimis įsitikinsi, kokia čia istorija.

G e i g e r i s. O, numanau: apie tai šnibždama...

U Ž D A N G A

ANTRAS VEIKSMAS

Rugpiūčio pabaiga, nuo pirmojo veiksmo praslinko ne daugiau kaip penkios savaitės. Broicho pilies parkas. Mažas sodininko namelis su priebučiu, pristatytas prie aukštos oranžerijos. Apžėlusi pavėsinė, lietaus vandens statinė, sodininko įrankiai ir t. t. Oranžerija nusitęsia į dešinę. Į kairę nuo sodininko namelio nusklembta mūrinė tvora su varteliais. Už jos kaimo bažnyčios varpinė

Sodininkas Ebišas sėdi pavėsinėje. Pro plačiai atidarytas oranžerijos duris matyti viduj žaidžiantys darželio vaikai. Veiksmo pradžioje frau Peters su mezginiu rankose vaikšto tarp oranžerijos ir pavėsinės

Frau Peters *(sustojusi prie pavėsinės, kalba į vidų).* Jei Inken greit negrįš, tu turėsi pažiūrėti vaikų, Lauricai.

Ebišas. Nebe pirmas kartas. Klausyk, Ana, aš gavau keistą laišką iš administratoriaus Hanefeldo.

Frau Peters. Kokį laišką?

Ebišas. Jis nori mane perkelti.

Frau Peters. Administratorius nori tave perkelti? Kurgi jis nori tave perkelti, Lauricai?

Ebišas. Jis nori mane perkelti į vieną dvarą Lenkijoj. Aš gausiąs daugiau algos, darbas būsiąs lengvesnis, butas gražesnis, taip jis rašo.

Frau Peters. O kaip tu, Lauricai?

Ebišas. Aš nenoriu, aš jau verčiau pasiliksiu čia. Ką aš veiksiu pas tuos lenkus, kažkur pasaulio krašte?

Aš tuojau parašyčiau jam atsakymą, bet jis atvažiuos pats aptarti su manim šio reikalo, kaip jis rašo.

Frau Peters. Ką jis čia sugalvojo, tas ponas administratorius?

Ebišas. Ir aš save to paties klausiu. Nežinau. *(Atsistoja ir išeina į oranžeriją)*

Frau Peters megzdama pamažėli žengia prie oranžerijos, kur vaikų darželis, ir sustoja. Iki šiol vaikai buvo ramūs, dabar apsupa ją su įvairiausiais prašymais. Jai beraminant vaikus, pro vartelius įeina pastorius Imosas su kunigiškais drabužiais ir Betina Klauzen. Ji vasariniu kostiumu. Abu eina patvoriu artyn. Pastorius žvilgteri į tuščią pavėsinę

Pastorius Imosas *(Betinai)*. Girdžiu vaikų balsus, motina ar duktė turi būti kur nors netoli.

Betina. Čia, atrodo, labai jauki vietelė, ponas pastoriau.

Pastorius Imosas. Lengva suprasti, kodėl gyvenimo rūpesčių iškankintas žmogus kartkarčiais čia užklysta. Labas rytas, frau Peters! Štai ir ji.

Frau Peters *(atsigręžia)*. Labas rytas, ponas pastoriau! Tesaugo jus dievas. *(Prisidengia nuo saulės akis ir nustemba, pažinusi Betiną)* Pati savo akimis netikiu! Mes turime garbę matyti pas save gerbiamąją panelę Betiną Klauzen?

Betina. Turėjau reikalą į poną pastorių Imosą. Ponas pastorius norėjo palydėti mane per parką, jis sako, kad čia arčiau iki plento, kur manęs laukia automobilis.

Frau Peters. Tai negaliu paprašyti jus ir atsisėsti?

Betina. Deja, aš ir taip vėluoju.

Pastorius Imosas. Frau Peters, aš tuojau grįšiu. *(Išeina su Betina pro vartelius į parką)*

Frau Peters *(Ebišui, kuris vėl pasirodo ir žiūri į nueinančius)*. Ar žinai, kas ta dama, kurią pastorius lydi per sodą?

Ebišas. Nežinau, iš kur aš žinosiu?

Frau Peters. Tai vyriausioji slaptojo patarėjo duktė.

Ebišas. Ko jai čia prireikė?

Frau Peters. O to tai aš nežinau, Lauricai.

Ebišas imasi savo darbo, vaikšto šen ir ten, išeina, ateina. Frau Peters, neišleisdama iš rankų mezginio, vėl grįžta pas vaikus. Šie apstoja ją, klausinėja, kur teta Inken

Frau Peters. Teta Inken išvažiavo į miestą. Ji greitai grįš ir parveš jums lauktuvių.

Grįžta pastorius Imosas ir išgirsta paskutiniuosius jos žodžius

Pastorius Imosas. Jūsų duktė išvažiavo į miestą?

Frau Peters *(atsigręžia ir pamato pastorių).* Taip, ponas pastoriau, ji išvažiavo į miestą.

Pastorius Imosas. Seniai su ja besikalbėjau. Anksčiau mano buvusi konfirmantė rasdavo valandėlę laiko ir man. Dabar, matyt, ji visai užmiršo savo ganytoją.

Frau Peters. O ne, ponas pastoriau, mano Inken ne tokia.

Pastorius Imosas. Gal galiu valandėlę prisėsti? *(Atsisėda)* Pabūkit su manim, frau Peters. Aš turiu laiko, kol suskambins varpai. Dvyliktą valandą paskirtas krikštas — Libmanų iš Heinrichsruės.

Frau Peters *(atsisėda prie prasto medinio stalo šalia statinės).* Duktė — trečias jų vaikas. Duok dieve, kad vargšai tėvai užaugintų bent šį kūdikį.

Pastorius Imosas *(po trumpos pauzės).* Iš visų mano mokinių Betina Klauzen visada buvo man mieliausia.

Frau Peters. Girdėjau, kad ji labai pamaldi.

Pastorius Imosas. Viešpats dievas suteikė jai paprastą, tikrai pamaldžią širdį, frau Peters, o tas labai daug pasako, turint galvoj pilną tuštybių aplinką, ku-

rioje ji užaugo. Beje, dabar ji, vargšė, turi rūpesčių, sunkių rūpesčių. Šiandien ji net verkė.

Frau Peters. Matyt, panašiai kaip ir mano Inken, ponas pastoriau. Tiesą sakant, aš jau keleri metai nemačiau pas jus panelės Betinos.

Pastorius Imosas. Užtat aš ją dažnai lankydavau. Mat, sirgo senasis ponas patarėjas, po žmonos mirties jo sveikatai grėsė didelis pavojus, dar ir dabar reikia jį rūpestingai globoti. Jis, rodos, dažnai buvoja jūsų namuose...

Frau Peters. Retkarčiais jis suteikia mums tą garbę, ponas pastoriau.

Pastorius Imosas. Tėvas — visas Betinos gyvenimas. Per jį ji nieko pasauly nemato. Man rodos, jeigu jam kas atsitiktų, ji nepakeltų šitokio smūgio.

Frau Peters. O kas jam galėtų atsitikti, ponas pastoriau, leiskite paklausti?

Pastorius Imosas. Smulkmenų aš nežinau, negaliu pažvelgti, kas dedasi jo širdyje. Bet atrodo, kad jis tik vos-ne-vos įstengia išlaikyti dvasios pusiausvyrą. Kas valandą bijoma, kad jis neatkristų.

Frau Peters. Kai ponas patarėjas būna pas mus, nematyti, kad jį kas slėgtų.

Pastorius Imosas. Šitaip? Aš pasakysiu apie tai panelei Betinai. Esu tikras, kad tas ją nudžiugins. O ką jūs manote apie gandus, kurie visur sklinda?

Frau Peters. Gandus, ponas pastoriau? Aš nieko nežinau.

Pastorius Imosas. Taip dažnai būna tiems, kuriuos jie labiausiai liečia.

Frau Peters. Dėl dievo meilės, ką tai reiškia?

Pastorius Imosas *(po trumpos pauzės)*. Aš turiu vos dvi minutes laiko, frau Peters, bet stengsiuos jas kaip galėdamas geriau išnaudoti. Pažįstu jus kaip protingą moterį, kuri įrodė turinti sveiką nuovoką visais gyvenimo klausimais. Betinai ir visai Klauzenų šeimai kelia nerimą dažnas patarėjo lankymasis jūsų namuose.

Frau Peters. Nerimą? O kodėl gi?

Pastorius Imosas. Todėl, kad nuo to laiko, kiek aš supratau Betiną, jo būklė pablogėjo. Gal jo lankymasis pas jus nėra to pablogėjimo priežastis, o jau pasėka. Aš pats nieko negaliu pasakyti, neturėjau progos stebėti. Gal jūs man galėtumėt ką paaiškinti.

Frau Peters. Buvo kalbama apie ligą, iš kurios ponas patarėjas tik pamažu išsikasė. Kai jis būna čia, pas mus su Inken, nematyti jokių ligos požymių. Nors jam jau septyniasdešimt metų, bet atrodo dar jaunas.

Pastorius Imosas. Ar kartais ne perdaug jaunas?

Frau Peters. Ponas pastoriau, jūs turite galvoj Inken? Jeigu jau pasitikite mano sveiku protu, tai aš neturiu jokio pagrindo prikišti ką patarėjo santykiams su mano dukterim. Iš šalies žiūrint, jie atrodo visiškai nekalti. Jie net nesako vienas kitam „tu".

Pastorius Imosas. Iš šalies žiūrint. O iš vidaus?

Frau Peters. Į žmogaus širdį neįlįsi.

Pastorius Imosas. Absurdiški gandai tvirtina, kad jis ketinąs vesti Inken. Tad nenuostabu, kad Klauzenų šeima sujudusi.

Frau Peters. Aš, kaip motina, negalėčiau to pasakyti.

Pastorius Imosas *(atsistoja)*. Na, dabar aš dar turiu susikaupti savo šventoms pareigoms. *(Žengia kelis žingsnius, stabteli, paskui dar kartą atsigręžia)* Man rodos, teisingai pasielgsiu, jei dar vienu klausimu palengvinsiu sau širdį. Gal tai bus jums, kaip išmintingai moteriai, geras įspėjimas.

Frau Peters. Būsiu jums labai dėkingas, ponas pastoriau.

Pastorius Imosas. Klauzenai turi senų šeimos brangenybių. Prie jų prisidėjo ir velionės žmonos pa-

puošalai: jie vaikams yra šventenybė. Ar negalėtumėt man pasakyti — nors aš tuo netikiu,— ar nėra kai kas iš tų daiktų per patarėją patekę į jūsų dukters rankas?

Frau Peters. Vargu aš jums tai sakyčiau, jei mano duktė ir būtų man ką užsiminusi. Bet galiu prisiekti — nieko apie tai negirdėjau.

Pastorius Imosas. Ačiū dievui, dabar man ramiau. Atsisveikindamas duosiu jums patarimą: perspėkite Inken, kad niekad nepriiminėtų tokių dovanų. Turint galvoj patarėjo būklę, tai būtų nedovanotina klaida.

Suskamba varpai

Sudie, frau Peters. Varpai šaukia. Kūdikį jau neša į bažnyčią.

Pastorius Imosas išeina pro vartelius. Frau Peters mezga smarkiau. Prie jos prieina sodininkas Ebišas

Ebišas. Ko norėjo iš tavęs ponas pastorius, Ana?

Frau Peters. Ko jis norėjo? Jis, tur būt, ir pats nežino, ko norėjo.

Ebišas. Po velnių, ateina administratorius.

Pasirodo justicijos patarėjas Hanefeldas, apsirengęs elegantiškais vasariniais drabužiais

Hanefeldas. Važiavau pro šalį ir liepiau šoferiui valandėlę sustoti. Gal turite ką pasakyti? Laba diena, mielas Ebišai. Tik vienas klausimas: mano laiškas atėjo?

Ebišas. Taigi, atėjo.

Hanefeldas. Nors neskubu, bet kaip jūs į tai žiūrit?

Ebišas. Aš norėčiau čia likti, ponas administratoriau.

Hanefeldas. Vadinasi, algos priedas jūsų nevilioja?

E b i š a s. Aš čia pripratau, ir mes čia visi išsiverčiam.

H a n e f e l d a s. A, čia jūsų sesuo. Labas rytas, frau Peters. Paklausykite, mielas Ebišai, jūsų nuomonę aš dabar jau žinau... *(Mosteldamas į frau Peters pusę)* Ar nepaliktumėt mūsų penkias minutes vienų?

E b i š a s. Kodėl ne, ponas administratoriau. *(Greit išeina)*

H a n e f e l d a s. Visų pirma noriu paklausti, ar žinote apie mano pasiūlymą jūsų broliui persikelti į kitą vietą?

F r a u P e t e r s. Žinau, prieš penkiolika minučių jis man pasakė.

H a n e f e l d a s. Sėdėkite, sėdėkite, paplepėsim valandėlę.

F r a u P e t e r s. Turime gražių renklodų ir persikų, ponas administratoriau.

H a n e f e l d a s. Ačiū, ačiū, nieko nereikia. Aš turiu labai mažai laiko ir bijau, kad kas mūsų nesutrukdytų: reikalas intymus.

F r a u P e t e r s. Jūs mane bauginate, ponas administratoriau.

H a n e f e l d a s. Nėra jokio pagrindo baimintis, frau Peters, kol minimas reikalas nepasiekė tokios stadijos, kada jis būtų nebepataisomas. Tikiuos, jūs jau numanote, ko aš čia atvykau.

F r a u P e t e r s. Ne, aš nieko nenumanau.

H a n e f e l d a s. Mieste aš sutikau jūsų Inken, tai yra, mačiau ją pravažiuodamas automobiliu. Tai buvo dar viena priežastis, kad aš čia sustojau. Nors mūsų pasikalbėjimas iš esmės liečia jūsų dukterį, vis dėlto geriau, kad jos čia nėra.

F r a u P e t e r s. Jūs juk žinote, kad ji labai savarankiška.

H a n e f e l d a s. Kaip tik todėl motina kai kada ir

turi veikti savo iniciatyva, jei tas reikalinga dukters labui. Kuo, beje, mirė jūsų vyras?

Frau Peters. Jis nusižudė kalėjime. Baisūs man tie persikėlimai. Mes kėlėmės į kitą vietą, ir vagonas su mūsų daiktais užsidegė. Ėmė kalbėti, kad mano vyras pats jį padegė, norėdamas gauti draudimo pinigus. Tai begėdiškas melas!

Hanefeldas. Atleiskite, nenorėjau aitrinti tos žaizdos. Dabar prisimenu, tik iš karto man tas neatėjo į galvą.

Frau Peters. Nieko. Aš apie tai kalbu su kiekvienu ir kiekviena proga. Mūsų sąžinė švari. Negarbė ir gėda tiems žmogžudžiams teisininkams.

Hanefeldas. Teisininkai irgi žmonės, ir jie gali suklysti. Leiskite paklausti, ar jūs taip pat nenorite, kad jūsų brolį perkeltų į geresnę vietą?

Frau Peters. Taip, nes tada mums tektų skirtis. Mes su Inken, tur būt, liktume čia.

Hanefeldas. Čia? Norite pasakyti, sodininko namely?

Frau Peters. Ne, bet kur nors netoliese.

Hanefeldas. Ar ir tada nesutiktumėt iš čia išvažiuoti, jei jums pasiūlytų stambią sumą?.. *(Paima frau Peters už rankos)* Duokite ranką! Aš reikalauju absoliučios paslapties.

Frau Peters. Aš laikausi duoto žodžio.

Hanefeldas. Taigi kartoju: ar ir tada jūs su Inken nesutiktumėt iš čia išvažiuoti, jei jums pasiūlytų keturiasdešimt tūkstančių markių?

Frau Peters. Ponas patarėjau, ką tai reiškia?

Hanefeldas. Paklausykite manęs ramiai dvi minutes.

Frau Peters. Tai mat, prie ko prieita: norima atsikratyti Inken? Dievaži, slaptasis patarėjas galėtų tai padaryti daug paprasčiau.

H a n e f e l d a s *(tvirtai).* Slaptasis patarėjas apie tai nieko nežino.

F r a u P e t e r s. Jūs norite pasakyti — nenori nieko žinoti. Pats slapstosi, siunčia kitus, kaip tai įprasta dideliems ponams?

H a n e f e l d a s. Slaptasis patarėjas apie tai nieko nežino, ir pabrėžiu: neturi nieko žinoti.

F r a u P e t e r s. Tegu tik slaptasis patarėjas nustoja čia lankytis. Jis pakankamai pažįsta mano Inken ir žino, kad jinai jo nesivaikys.

H a n e f e l d a s. Kaip motina, jūs negalite šitaip žiūrėti į šį reikalą. Trečiąkart sakau jums — slaptasis patarėjas nieko apie tai nežino.

F r a u P e t e r s. Tai iš kur tie pinigai, jei ne iš jo?

H a n e f e l d a s. Jūs man prižadate šventai laikyti paslaptį?

F r a u P e t e r s. Negi imsi visiems skalambyti, kad tave spardo kojomis!

H a n e f e l d a s. Pinigus duoda dalis Klauzenų šeimos, kuri, jei reikės, eis dar toliau. Jie nori baigti su šia istorija.

F r a u P e t e r s. Su kokia istorija?

H a n e f e l d a s. Tuo geriau jums, jei jokios istorijos nėra. Tada Inken staiga pasidarys turtinga nuotaka — viešpats duoda savo mylimiesiems miegantiems. Galite šiandien man neatsakyti nei taip, nei ne. Visi esame žmonės, pagalvokite apie tai, frau Peters. Kapitalas yra kapitalas, proga reikia naudotis. Kitos tokios nebebus. Tikiuos, lengva ranka jos neatstumsite.

F r a u P e t e r s. Jeigu mano duktė apie tai sužinos, ji spiaus man į veidą.

H a n e f e l d a s. Kartoju: jai nėra reikalo apie tai žinoti.

F r a u P e t e r s. Kaip jai paaiškinti, iš kur tie pinigai?

H a n e f e l d a s. Sakykim, jūs gavote palikimą. Pasitarkite su savo broliu.

Frau Peters. Žinote, ką ji pasakytų? Mama, tu mane pardavei kaip kekšę!

Hanefeldas. Netikiu, kad Inken galėtų taip pasakyti.

Frau Peters. O aš žinau, kad ji gali dar ką blogesnio padaryti: ji gali nusiskandinti, garbės dalykuose ji tokia pat jautri, kaip ir jos tėvas.

Hanefeldas. Na, aš viską pasakiau, frau Peters. Jūs žinote, kas yra ponas Klamrotas. Su profesorium Volfgangu Klauzenu aš sėdėjau viename suole, su juo žmona verčiau neturėti reikalų. Kodėl turėčiau slėpti, kad virš jūsų tvenkiasi juodi debesys?

Frau Peters. Vadinasi, tai ne slaptojo patarėjo kėslas? Ar jie mano, kad jis leis Inken išvažiuoti?

Hanefeldas. Priklausys nuo to, kas stipresnis. Štai pareina jūsų Inken — likite sveika. Ir elkitės, kaip jums atrodo geriau. *(Išeina į priešingą pusę)*

Pasirodo Inken vasarine suknele. Ji eina iš lėto, stabteli, pasižiūri į didelę dėžę saldainių, išsiima kažką, dedasi į burną ir vėl žengia kelis žingsnius. Ji atrodo viską aplink užmiršusi. Staiga ją pamato vaikai, apsupa ir reikalauja saldainių. Ji pakelia dėžutę aukštyn ir ginasi

Inken! Ne, ne, ne! Tai kartūs, nevalgomi dalykai. Negražu taip!

Frau Peters. Vaikai, neišdykaukit. Bėkit, bėkit į oranžeriją. *(Išvaro vaikus)*

Inken. Aš juk negaliu jiems duoti tokių gerų saldainių. Vienas du, ir nebeliks.

Frau Peters. Iš kur gavai tokių brangių saldainių? Kur taip ilgai buvai?

Inken. Taip, truputį užtrukau. Bet paragauk, mama.

Frau Peters. Iš kur juos gavai? Juk pati jų nepirkai, vaike?

Inken. Du kilogramai, tai krūva pinigų, mama.

Frau Peters. Tai kas gi juos nupirko?

Inken. Egertas Klauzenas. Jauniausias slaptojo patarėjo sūnus man juos nupirko. Aš jį sutikau prie saldainių krautuvės. Tikrai, koks mielas berniukas.

Frau Peters. Tau nereikėtų priiminėti dovanų. Aš tau ne kartą sakiau.

Inken. Tu sakei — iš slaptojo patarėjo.

Frau Peters. Ir iš slaptojo patarėjo, ir iš visos šeimos.

Inken. Aš tau irgi daug kartų sakiau, kad šiuo atveju tau nėra nė mažiausio pagrindo baimintis. Mielasis patarėjas nedrįsta,— o aš mielai priimčiau kokią gražią dovanėlę.

Frau Peters. Na, eikš, Inken, sėsk čia truputį.

Inken. Ak, mama, jei tu vėl imsi man kvaršinti galvą dėl tos pačios istorijos, tai aš verčiau nesisėsiu. Tu daryk, kaip tau atrodo geriau, o aš tikrai čia nieko negaliu.

Frau Peters. Ką tu apie visa tai galvoji, Inken?

Inken. Kai ką galvoju. Pamatysim, ar aš gerai galvoju, ar ne.

Frau Peters. Tu prieš jį vaikas: juk jis jau peržengė septintą kryželį.

Inken. Aš juk gerai matau, jam visiškai nesvarbu, kad aš jaunesnė.

Frau Peters. Jam? Jam tas tikrai nesvarbu. Na ir naivi tu, mano vaikeli. Bet ką pasakys apie tai žmonės, ką pagalvos kiekvienas protingas žmogus, kai pamatys, kad septyniasdešimt metų senis sukasi apie piemenę?

Inken. Piemenę? Tu klysti, miela mamyte.

Frau Peters. Gal būt. Aš tavęs tikrai nesuprantu. Tu pažįsti daugybę jaunų žmonių, tau piršosi jauni gydytojai, teisininkai, inžinieriai, tu neįtikinsi manęs, kad tavo metuose gali labiau patikti toks, atsiprašant, sukempėjęs senis.

Inken. Ne? Jei jis nebus mano vyras, aš nusišausiu.

Frau Peters *(siaubo pagauta, moja rankomis).* Liaukis, Inken, kad aš daugiau negirdėčiau tokių svaičiojimų.

Inken. Tai visai ne svaičiojimai, tai tikra tiesa.

Frau Peters. Tai desperatiški, liguisti svaičiojimai, su kuriais reikia kovoti kaip įmanant. *(Po ilgesnės pauzės)* Nemanyk, Inken, kad aš taip kalbu todėl, kad bent per nago juodymą tikiu, jog slaptasis patarėjas tau pasipirš. Tai tiesiog negalimas daiktas. Jis galėtų vesti kokią princesę, o tu, kas gi tu, atsiprašant, esi,— truputį daugiau, negu auklė.

Inken. Tai jam, tur būt, patinka auklės.

Frau Peters. Kaipgi, patinka: jis tik nori apsukti tau galvą! Gali man nesakyti, žinau aš tuos senus nusidėjėlius! Aš tau galėčiau daug ką papasakoti, kaip būna gyvenime. Pagaliau tu man per brangi, kad atiduočiau tave pasmaguriauti kokiam persisotinusiam lėbautojui. Žinom, kas paskui iš to išeina.

Inken *(surimtėja).* Mama, dabar pakalbėkime rimtai. Tu nepažįsti manęs, o svarbiausia, nepažįsti slaptojo patarėjo, kitaip nešnekėtum tokių dalykų. Gerai, aš auklė — tą aš žinau. Slaptojo patarėjo dėka aš pasidariau visai kitas žmogus. Kai sulauksiu ir devyniasdešimt metų, aš ir tada jo neužmiršiu. Tai, ką jis man davė, liks many amžinai.

Frau Peters. Ką gi jis tau davė?

Inken *(trukteli pečiais).* Ant stalo to nepadėsi, kaip silkės ar plekšnės.

Frau Peters. Man rodos, mes norėjom rimtai pasikalbėti.

Inken. Šiandien man sekėsi su Klauzenais, mama. Iš pradžių sutikau mieste Egertą su saldainiais. Per ketvirtį valandos kelio nuo čia praūžė pro mane atviru

automobiliu vargšė kreivapetė Betina. Žinau, kad ji mano priešas. Ir puikiai suprantu kodėl. Ji žino, koks nuostabus, mielas ir žavus yra jos tėvas, ir bijo per mane jo netekti.

Frau Peters. Tu sergi didybės manija, mielas vaike.

Inken. Gali manim tikėti, gali netikėti, tai vis tiek nieko nepakeis.

Frau Peters. Panelė Betina tau pavydi? Visi žino, kad ji mylimiausia patarėjo duktė, ir pavydės tau, mažai, pilkai mergiotei?

Inken. Taip, mama, tuo tu manęs niekada neįveiksi. Aš tau tiesiai sakau: tavo duktė jau turi savo protą!

Frau Peters *(labai susijaudina, pagaliau šiaip taip susivaldo ir nenatūraliai ramiai sako)*. Pasakyk man, Inken, kaip sakoma, ranką ant širdies padėjusi: ar tu čia ką nors nuo manęs nuslėpei?

Inken. Žinoma, ir ne tik ką nors. Ir turiu pilną teisę, nes tai mano reikalas.

Frau Peters. Bet gali atsitikti tokių dalykų, dėl kurių mes atsidursime teisme. Tikiuos, tu nenorėsi užtraukti tokios nelaimės. Ar tu tikrai nesi gavusi kokių dovanų? Ar patarėjas nedovanojo tau deimantinių karolių ar žiedo su brangiu akmeniu?

Inken. Tu mane pritrenkei! Aš tiesiog apstulbus, mama! *(Garsiai nusijuokia)* Na, tai prisiekiu, iškėlus abiejų rankų pirštus: aš gavau iš patarėjo lygiai tiek rubinų, smaragdų, deimantų, berilų, krizofprazų ir taip toliau, kiek tu jų matai ant šių pirštų...

Frau Peters. Na, tuo geriau man ir tau, mieloji Inken. Dabar dar viena man pasakyk: ar patarėjas yra bent vienu žodeliu užsiminęs apie vedybas?

Inken. Ne, juk tai visai nereikalinga. Beje, šokoladas sužadino man apetitą, aš atsirieksiu duonos. *(Įeina į pavėsinę, pasiima nuo stalo kepalą duonos, prisispaudžia prie krūtinės ir riekiasi)* Mama, mano tėvas mirė kalėjime, taip?

Frau Peters. Tu pakvaišai, vaike?

Inken. Jis mirė tardymo metu.

Frau Peters. Kaip tu gali taip kalbėti, Inken?

Inken. Jis pats nusižudė, nes buvo apkaltintas sukčiavimu draudimo pinigais?

Frau Peters. Kas tau čia priplepėjo? Ir iš viso, iš kur tu tai žinai?

Inken. Tu mane vis dar laikai vaiku, miela mamyte, bet nesijaudink: aš visa tai nujaučiau ir žiūriu į tai visai blaiviai.

Frau Peters *(užsidengia rankomis veidą).* Ką tai reiškia? Juk tai baisu.

Inken. Bet negi tu to nežinojai, mama?

Frau Peters. Man pakirto kojas, Inken. Kas buvo tas niekšas?..

Inken *(labai ramiai).* Prasidėjo nuo to, kad aš gavau šį atviruką. *(Išima iš rankinuko atviruką ir paduoda motinai)*

Frau Peters. Atviruką? Kas pasirašė?

Inken. Autoriui, matyt, atrodė, kad pasirašyti nėra reikalo. Perskaityk jį ramiai. Girdi, visiems paaiškėję, kokia mes šeimynėlė, ir būtų geriau, jeigu mes ko greičiausiai išsinešdintume ten, kur mūsų dar niekas nepažįsta, ten mes, gal būt, rasime tokių aklų žmonių, kurie patikės savo vaikus auklėti nusikaltėlių gaujai.

Frau Peters. Melas! Tu visa tai prasimanei, Inken. Tai neįmanoma niekšybė! Kai aš nusiraminsiu, aš tau viską paaiškinsiu, kas mus ištiko vieną baisią dieną prieš daugelį metų. Bet tavo tėvas buvo visiškai nekaltas...

Inken. Aš žinau. Aš parodžiau tą atviruką daktarui Šteinicui. Buvau šiandien pas jį pasitikrinti. Jis man pasakė lygiai tą patį.

Frau Peters. Taip, daktaras Šteinicas pažinojo tavo tėvą, ir visi, kurie jį pažinojo — aš turiu stalčiuje krūvas laiškų — visi žino, kad jis negalėjo padaryti to-

kio nusikaltimo. Kaip tu manai, ar slaptasis patarėjas apie tai žino?

Inken. Daktaras Šteinicas sako, kad žino. Aš jį tyčia paklausiau, nes šiaip pati turėčiau jam viską papasakoti.

Vėl suskamba bažnytėlės varpas. Išneša kūdikį. Per mūrinę tvorą šiek tiek matyti krikštynų eisena. Iš oranžerijos vėl išbėga vaikai. Jie apsupa Inken ir prašo duonos. Frau Peters susijaudinusi vaikšto

Inken *(šaukia per vaikų galvas).* Bet juk gerai, mama, kad dabar tarp mūsų nėra jokių paslapčių. Kodėl aš negaliu visko taip aiškiai žinoti, kaip tu? Dabar tu ir daugiau galėsi man pasipasakoti, jei tik panorėsi.

Frau Peters *(susiima už galvos ir bėga į namus).* Inken, mes apsuptos priešų!

Inken raiko ir dalina vaikams duoną. Pro sodo vartelius nepastebėtas įeina slaptasis patarėjas Klauzenas, vasariškai apsirengęs. Jis pamato šią sceną ir sužavėtas sustoja. Paskui žengia kelis žingsnius prie sujudusių vaikų, vėl stabteli, ir Inken, prisidengusi ranka akis, jį pamato

Inken. Ponas patarėjas! Iš tikrųjų jūs, ar man tik vaidenasi?

Klauzenas. Ačiū dievui, arba, deja — iš tikrųjų tai aš. Ar mano atsilankymas jus nudžiugino, ar išgąsdino?

Inken. Greičiausiai džiaugsmingai išgąsdino. Bėkit, vaikai, bėkit į savo vietą. *(Šaukia)* Mama, būk gera, prižvelk vaikus! *(Išveda vaikus į oranžeriją)* Aš neturiu laiko, ponas slaptasis patarėjas atvažiavo. Čia tikrai jūs, o aš rengiausi kelių dienų pasninkui.

Klauzenas. Neatrodo, kad jūs pasninkavote.

Inken. Aš buvau mieste, ką tik grįžau ir, kaip visada, baisiausiai išalkus. Na, bet dabar alkis praėjo, jo lyg nebūta.

K l a u z e n a s. Taip, Inken, ketinau tris dienas nesirodyti... norėjau netgi ilgesnį laiką neateiti. Bet iš to nieko neišėjo, kaip paprastai iš gerų ketinimų; aš vėl čia, ir jūs tikrai pagalvosit: tuo senu kankintoju net trim dienom negalima nusikratyti.

I n k e n *(meiliai)*. Skaityti svetimas mintis jums nelabai sekasi. *(Nušluosto dulkes nuo stalo ir suolo)*. Jūs vėl čia — tai svarbiausia.

K l a u z e n a s *(pasideda ant stalo apsiaustą, cilindrą, pirštines ir lazdą)*. Ir aš tą pat jaučiu. Paskutiniu laiku buvau nekaip nusiteikęs, o dar tie kasdieniniai rūpesčiai. Bet kai po mano kojomis sugirgžda jūsų sodelio žvyras, man tuojau pasitaiso nuotaika... Aš vis dar labai priklausau nuo jūsų, Inken.

I n k e n. Ir tas jus kankina? Jūs to nenorit?!

K l a u z e n a s. Noriu, bet neturėčiau norėti.

I n k e n. Jūs ne kokios nuomonės apie savo šviesplaukį draugą, kaip kartais mane vadinate. *(Suėmusi save į rankas)* Pralinksmėkime. Nedera liūdėti tokį rytą, kaip šiandien.

K l a u z e n a s *(atsisėda)*. O, jūs gerai sakote, Inken. Juk čia šalimais netgi vestuvės.

I n k e n. Krikštynos, tai daug linksmiau. Ką tik išnešė iš bažnyčios kūdikį.

K l a u z e n a s. Taip, rodos, varpai praneša į dangų, kad žemėj atsirado naujas pilietis.

I n k e n. Gal ir taip. Graži mintis.

K l a u z e n a s. Romantikos pasauly nebėra, Inken, bet apie jus ji dar tebežydi puikiausiais žiedais.

I n k e n. Jūs dažnai taip sakote. Deja, man iš to nėra jokios naudos.

K l a u z e n a s. Jūs norite tiesiog pasakyti, kad aš niekam nenaudingas?

I n k e n. Priešingai, tai aš jaučiuos niekam nenaudinga. Noriu padėti tam, ką myliu, o jėgų neturiu. Tada žmogus jauties kartais tikrai niekam nereikalingas.

K l a u z e n a s *(paduoda jai per stalą ranką).* Vaikuti, turėkit dar truputėlį kantrybės.

I n k e n. Kantrybės? Ak, jei tik to tereikėtų!

K l a u z e n a s. Tiktai to ir tereikia: kantrybės, kantrybės!

I n k e n. Kol aušra patekės, ar kol bus ištartas mano pasmerkimas ir užtrenktos kalėjimo durys?

K l a u z e n a s *(atsidūsta).* Ak, Inken, žmogus tokia dvilypė būtybė!

I n k e n *(po ilgesnės pauzės).* Aš iš pirmo žvilgsnio pamačiau, kad jums kažkas atsitiko: jūs norite tai nuslėpti nuo manęs?

K l a u z e n a s. Jūsų teisybė, ir aš neturiu teisės slėpti nuo jūsų to, kas liečia mus abu.

I n k e n. Taigi labai prašau: trumpai ir aiškiai.

K l a u z e n a s. Jei aš būčiau turėjęs jėgų visa tai trumpai atlikti, tai nebūčiau pasidavęs silpnybei čia ateiti. Jei galėčiau būti aiškus, nereikalingi būtų jokie žodžiai. Bet, šiaip ar taip, atėjo valanda, kada mes abu turime būti stiprūs. *(Kiek patylėjęs)* Iš mano dilemos yra kelios išeitys. Viena ta, kurią pasirinko Seneka, kurią gynė Markas Aurelijus, toji, kurią senovės filosofai vadino stoiškąja. Savo noru užbaigti ne tik kokį nors darbą, bet ir apskritai gyvenimą.

I n k e n. Tokia išeitis atneša žmogui palengvėjimą.

K l a u z e n a s. Ką tu sakai? Inken, nepiktžodžiaukite! Kas turi teisę be atodairos nutraukti jaunystę, pilną vilčių, pilną džiaugsmo, pilną jėgų teikti laimę kitiems? Kas septyniasdešimties metų žmogui yra jo teisė, tas tokiai mergaitei, kaip tu, būtų nusikaltimas.

I n k e n. Aš čia nematau jokio skirtumo.

K l a u z e n a s. Inken, prižadėkit man... Inken, vardan mano meilės: neužkirskit man tos išeities! Prisiek, kad paliksi mane vieną. Jei man reikėtų bijoti, kad tu eisi tuo pačiu keliu, aš nerasčiau kapuose ramybės.

I n k e n *(atsistoja, jos skruostais rieda ašaros).* Aš

vien tik tai girdžiu, kad turiu palikti jus vieną, neužkirsti jums išeities, neiti jūsų keliu, nedrumsti jums ramybės ir taip toliau. Jei jūs iš tikrųjų to norite — gal aš dar turėsiu tiek valios...

Klauzenas. Inken, jūs nenorite manęs suprasti. Aš neturiu teisės įtraukti jūsų į savo likimą. Taigi, aš prižadu atsisakyti tos išeities, jei ir jūs man tą patį prižadėsit. Kaip tik su jumis man nereikėjo apie tai kalbėti...

Inken. Jūs manote, todėl, kad mano tėvas taip neapgalvotai pasirinko tą kelią?

Klauzenas. Nebelieskime šios temos, Inken. Jei aš būčiau jaunas, aš sukurčiau tau tokį gyvenimą, kad tu negalvotum apie mirtį, Inken. Bet dabar... Ačiū dievui, yra dar viena išeitis iš šio konflikto: pavadinsime ją atsižadėjimu iš pareigos.

Inken. Mano išmanymu, tai sielos žudymas! Daug sunkesnis nusikaltimas, negu kūno žudymas.

Klauzenas *(kankindamasis)*. Ar iš viso galimas daiktas, kad toks vaikas, kaip jūs, galėtų mane mylėti?

Inken. Ne! Iš kur jūs tai ištraukėt? Aš į jus negaliu žiūrėti.

Klauzenas *(atsistoja ir susijaudinęs vaikšto, daužydamas lazda lelijų galvutes. Staiga sustoja priešais Inken)*. Dabar aš tau pasakysiu visą teisybę. Gal ji tau ir pasirodys juokinga. Mano sieloje čia nušvinta, čia vėl aptemsta, saulėtą mėlyną padangę užgožia vėl naktis juoda. Kodėl aš negaliu pacituoti Getės, jei jis taip teisingai tą išreiškė. Kai nušvinta mėlyna padangė, aš matau žydrą dangų ir tave, raudonas lelijas ir tave, aukso žvaigždes ir tave, melsvus Šveicarijos ežerus ir tave, ant aukšto kalno pilį su vėliavomis bokštuose ir joje tave, saulę ir tave, mėnulį ir tave, žodžiu, Inken, aš visur matau tave, tave, tave! Bet paskui atšliaužia „naktis juoda", baisusis slibinas, kuris visa tai praryja,— po Ormuzdo stoja Arimano karalystė. Tada aš

nugrimztu į šiurpius Arimano požemius, dvokiančius svylančia mėsa ir įkaitinta geležimi. Ten išmuša mane kruvinas prakaitas. Tenai gyvena šmėklos — vampyrai, kas čia buvo angelas, tenai po žeme tampa vampyru...

Inken *(puola jam ant kaklo ir nebeatsitraukia).* Bet ir tenai tu matai tik mane, mane, mane... ir visos šmėklos dingsta kaip nebuvusios...

Ilgas, tylus apsikabinimas. Pastorius su bažnytine kepuraite eina anapus mūro tvoros, žvilgteri į juos ir nueina. Tada įsimylėjusieji atsitraukia vienas nuo kito ir suséda prie stalo.

Inken. Ačiū dievui, pagaliau! Aš taip nežmoniškai tavęs varžiausi.

Klauzenas *(po pauzės).* Ar tai buvo tas, ko aš ieškojau? O kas toliau? Įsakinėk! Tavo valia — mano valia. Inken, aš atėjau čia, kaip sakoma, *pour prendre congé.* [1] Ir štai, tartum dievas davė ženklą ir viskas sugriuvo, ir visai naujas pasaulis iškilo prieš mus.

Inken. Taip, mylimasis, ir mes įleisime jame šaknis!

Klauzenas. Taip, mano mažyte mylimoji, taip ir bus! Kas sugriuvo — nebebaisu. Dabar aš tau papasakosiu, koks išorinis įvykis priartino šį posūkį, kokiai aplinkybei mes galime būti dėkingi. Šį rytą aš turėjau pirmą ir rimtą konfliktą su savo dukterimi Betina. Ji užmiršo visą prideramą pagarbą ir ėmė man priekaištauti. Ji nuėjo taip toli, kad piktam panaudojo mano velionės žmonos vardą, šaukėsi jos, norėdama mane pažeminti. Vis dėlto graudu ir skaudu, kai toks vaikas, kaip Betina, šitaip elgiasi. Ji visą gyvenimą mane dievino. Ši truputį gamtos nuskriausta būtybė mokėjo tik klausyti ir visada buvo pasiruošusi aukotis dėl manęs. Po motinos mirties ji vedžiojo mane kaip aklą, buvo lyg mano Antigonė. Dabar aš perduodu tau, mylimoji, luošį, visa, kas iš manęs beliko.

---

[1] Atsistatydinti *(pranc.).*

Inken. Mielasis, tu norėjai kalbėti apie Betiną.

Klauzenas. Aš nemėgstu ką nors slėpti. Tad daug kas apie mūsų santykius jau žino. Tiesa, gandai toli aplenkė įvykius, nors jie ir pasirodė teisingi. Dabar tarp mūsų nebėra neaiškumų. Todėl, Inken, priimk šį žiedą. *(Užmauna jai ant piršto žiedą, kurį Inken pabučiuoja)* Tai tas pats žiedas, kurio Betina pasigedo dėžutėj ir dėl kurio kilo tarp mūsų barnis. Dabar jis mus surišo. *(Atsistoja)* Inken, man taip gera ir lengva širdy ir krūtinėj, kaip jau seniai nebuvo. Ir dabar mudu iki galo laikysimės išvien!

UŽDANGA

TREČIAS VEIKSMAS

Tas pats kambarys, kaip ir pirmame veiksme. Viename šio didelio kambario krašte paruoštas pusryčių stalas devyniems asmenims. Vėlyvas ruduo, spalio pradžia

Įeina sanitarijos patarėjas Šteinicas ir frau Peters. Jis vilki surdutu, ji juodu kostiumu

Frau Peters *(labai susikrimtusi).* Gailiuos, kad mano brolis nesutiko persikelti į tą dvarą Lenkijoj.

Šteinicas. Gal nusirengsite, frau Peters?

Frau Peters. Ne, aš jau sakiau slaptajam patarėjui, iš pradžių maniau, kad mes būsime vienos, šeimyninių pusryčių aš bijau. Inken pati su manim sutiko. Šoferis laukia ir parveš mane namo.

Šteinicas. Žinoma, daug malonumo iš to negalima tikėtis.

Frau Peters. Dar tik noriu jums kai ką greitosiomis parodyti, kad žinotumėt, kaip mus iš pasalų persekioja ir drabsto purvais. *(Išsitraukia iš rankinuko atvirlaiškį ir paduoda jam)* Anoniminis atvirukas.

Šteinicas *(laikydamas atviruką rankoj).* Nereikia būti grafologu, kad pažintum, jog ta pati ranka prieš kelias savaites rašė panašų atviruką ir Inken.

Frau Peters. Tiesiog trūksta žodžių! Atviru laišku! Tik pagalvokit, kuo čia mane kaltina: esą, aš aplaisčiusi žibalu vagoną, kur buvo sukrauta mūsų manta, kai kas turįs įrodymų, ir aš atsidursianti teisme.

Šteinicas. Palikite man šį dokumentą. Žmonių piktybe nesiskųsk, kaip sako didysis poetas, nes tai

tokia galybė, nuo kurios nėra apsigynimo. *(Įsikiša atviruką į kišenę)* Bet jūs to neimkit į galvą. Aš palydėsiu jus iki automobilio, frau Peters.

Abu išeina. Įeina Vinteris, peržvelgia stalą ir padeda servetėles. Po kiek laiko patyliukais įslenka direktorius Erichas Klamrotas

Klamrotas. Vinteri!

Vinteris. Klausau, ponas direktoriau.

Klamrotas. Kas yra pas slaptąjį patarėją kabinete?

Vinteris. Man rodos, daktaras Vutkė.

Klamrotas. Vutkė išėjo pro duris, kai aš su žmona lipau iš automobilio. Be to, ten aš girdėjau moters balsą.

Vinteris. Tai gal panelė Betina yra užėjusi pas tėvelį.

Klamrotas. Kvailys! Aš juk pažįstu Betinos kniauksėjimą.

Vinteris. Atleiskite, ponas direktoriau, tada aš nežinau, kas yra pas poną slaptąjį patarėją kabinete.

Klamrotas. Nežinote? Nedumkite man akių. Jei namuose sučiaudo blusa, jūs ir tai žinote.

Vinteris. Per daug garbės mano klausai.

Klamrotas. Sanitarijos patarėjas Šteinicas ką tik įsodino į automobilį kažkokią damą juodais drabužiais. Slaptojo patarėjo šoferis ją išvežė. Gal jūs taip pat nežinote, kas toji dama?

Vinteris. Negalėčiau ir to jums tiksliai pasakyti.

Klamrotas. Ar tai reiškia „taip" ar „ne"? Su tokiais atsakymais jūs galėtumėt būti diplomatu. Aš jums pasakysiu, kas ji tokia: ji Inken Peters motina.

Vinteris. Visai galimas daiktas.

Klamrotas. O pati Inken Peters yra pas slaptąjį patarėją. Dabar nemėginkit išsisukinėti: kiek kartų per savaitę ateina čia toji siuvėja?

V i n t e r i s. Jei ateina, tai man nežinant. Paskutinį kartą čia ją mačiau per pono slaptojo patarėjo jubiliejų.

K l a m r o t a s. Ir jūs nežinot, kad ji dabar jo kambaryje?

V i n t e r i s. Gal ir taip. Jei ponas direktorius taip mano, tai aš neprieštarauju. *(Išeina)*

K l a m r o t a s *(šaukia jam įkandin)*. Gyvatė su dvišaku liežuviu! Jums nepavyks pasukti atgal laikrodžio rodyklės! *(Keletą kartų pereina per kambarį, sustoja prie stalo ir pirštu skaičiuoja, keliems žmonėms parengtas stalas. Baigęs pagalvoja, dar kartą perskaičiuoja, nustemba, kraipo galvą, lyg negalėdamas ko suprasti)*

Įeina apsikabinusios B e t i n a *ir* O t i l i j a

B e t i n a. Aš taip džiaugiuos, kad mes vėl visi kartu. Aš ne šiaip sau įtikinėjau tėvelį vėl atgaivinti šiuos kasmėnesinius šeimos pusryčius.

K l a m r o t a s *(atsigręžia ir greitai prieina prie seserų)*. Ar žinote, kad jūsų tėvo kambary greičiausiai yra Inken Peters?

B e t i n a *(išbąla)*. Iš kur jūs žinote? Aš netikiu.

K l a m r o t a s. Aš pažinau jos balsą, kai ėjau pro šalį, durys buvo praviros.

B e t i n a. Nuo gimimo dienos Inken Peters čia nebebuvo atėjusi. Ką tai galėtų reikšti? Kaip tik šiandien, kada renkasi šeima?

K l a m r o t a s. Tai gali reikšti labai daug, baisu net pagalvoti.

B e t i n a. Atleiskite, aš einu pasikalbėti su Vinteriu. *(Išeina)*

K l a m r o t a s. Malonėk čia, Otilija. *(Priveda ją prie stalo)* Keliems žmonėms čia parengtas stalas?

O t i l i j a *(skaičiuoja)*. Viens, du, trys, keturi... devyniems žmonėms.

K l a m r o t a s. O kiek žmonių mūsų šeimoj?

O t i l i j a *(lyg sodindama visus už stalo)*. Tėtis, Be-

tina, tu ir aš — keturi; Egertas, Volfgangas su savo Klotilda — septyni. Čia sėdi raugalas, kaip tėtis vadina patarėją, jis visada būna su mumis.

Klamrotas. Velniop tas raugalas! O kas srėbs čia, iš devintos lėkštės?

Otilija. Nežinau.

Klamrotas. Žinai, bet nenori žinoti.

Otilija. Ne, prisiekiu tau, Erichai, tėtis mums to nepadarys.

Klamrotas. Kas man iš tavo priesaikos, Otilija? Pagaliau aš čia ir nedalyvausiu. Ir laiko neturiu. Tavo tėvo filosofijos ir profesoriškas mielojo Volfo maivymasis manęs nedomina. Aš tik geriu vieną stiklą po kito, kad iš nuobodumo nenugriūčiau nuo kėdės. Kiekvienas kąsnis man atrodo lyg smėly išvoliotas.

Otilija *(bailiai)*. Bet juk tu sakai, kad nori dalyvauti pusryčiuose, nes tai naudinga šeimai.

Klamrotas. Aš turiu čia dalyvauti, nes jaučiu kylančią grėsmę. Aš turiu žinoti, kas čia dedasi, kad būtų galima išvengti bent paties blogiausio. Klauzenų svaičiojimai ir sentimentai darosi pavojingi.

Otilija. Tik nesijaudink, Erichai.

Klamrotas. Jūs visai nesuprantate naujų laikų ir vis plasnojate aukštose sferose. Į tokius, kaip aš, žiūrit iš aukšto.

Otilija. Niekas į tave nežiūri iš aukšto. Tik tiek, kad mūsų šeimai įgimtas tam tikras idealizmas.

Klamrotas. Tu nori pasakyti, kad tavo tėvas už negirdėtus pinigus perkasi šilkinius marškinius ir apatines kelnes, ir kad dėl to iš jūsų visi juokiasi?

Otilija. Kaip? Ką tai reiškia, Erichai?

Klamrotas. Visas miestas iš to juokiasi. Na, man čia tvanku, einu į sodą.

Otilija. Erichai, nepabėk, susimildamas!

Grįžta Betina

Betina. Negaliu patikėti, bet pas tėvelį tikrai yra

kažkokia dama. Eikš su manim, aš einu į savo kambarį: jei tavo vyras sakė teisybę, manęs per pusryčius nematysite.

Betina išsiveda Otilija, abi išeina susijaudinusios. Vėl pasirodo Vinteris ir triūsia apie stalą. Kai pasigirsta balsai, jis suklūsta. Kiek vėliau įeina sanitarijos patarėjas Šteinicas ir Inken. Vinteris krūpteli, tartum pamatęs šmėklą, ir išsigandęs išeina. Inken to nemato, bet Šteinicas linksmai nusijuokia

Inken. Kas jums, ponas daktare?

Šteinicas. Prisiminiau vieną juokingą atsitikimą. Štai čia, panele Inken, biblioteka.

Inken. Aš jau kartą esu čia buvusi.

Šteinicas. O čia portretas, vaizduojantis velionę frau Klauzen, dar jauną nekaltą mergelę.

Inken. Aš bijau tos moters, daktare.

Šteinicas. Jos nebėra, taigi nėra ko ir bijoti. Bet ji tikrai buvo didelė dama. Kaip ir abi jos seserys. Viena ištekėjo už anglų lordo, kita grojo pirmu smuiku Bochume. Visos trys puikiai mokėjo pasirinkti vyrus — tylius, subtilius, didelei karjerai tinkamus žmones. Ir visi tikrai padarė karjeras. Mūsų patarėjo žmona irgi visada buvo visuomeninio gyvenimo centre. Kartais ji prisikviesdavo tiek svečių, kad pats patarėjas turėdavo nakvoti viešbuty. Muzikai, dailininkai, įžymūs mokslininkai ir valstybės vyrai — visi lankydavosi jos namuose.

Inken. Tai verčia mane pajusti savo menkystę.

Šteinicas *(eidamas su Inken į kitą kambarį).* O čia buvo jos buduaras. Matote, viena brangenybė prie kitos. Visi, ne tik jos vyras, nešdavo jai dovanas.

Abu išeina. Vėl ateina Vinteris ir triūsia apie stalą. Po jo įeina Betina, Otilija, profesorius Volfgangas Klauzenas ir Paula Klotilda, mergautine pavarde fon Riubzamen. Paula Klotilda di-

deliais žingsniais skuba prie židinio ir padeda didelę puokštę ryškių gėlių po velionės frau Klauzen portretu

Paula Klotilda. Visų pirma pagarba mano puikiosios, neužmirštamos anytos atminimui!

Betina. Kokia tu miela, brangioji Klotilda!

Paula Klotilda *(pakeldama akis į portretą).* Būk su mumis! Būk su mumis! Kad tavo įkvėpti, visi laikytumės kaip vienas.

Otilija. Erichas irgi sako, kad mes turime laikytis išvien, tvirtai ir be jokių sentimentų!

Betina *(keldama prie akių nosinę).* Ak, kad tik man nebūtų taip sunku! Kaip man sunku! *(Verkia)*

Paula Klotilda. Nurimk, brangioji, viskas bus gerai.

Volfgangas. Kas atsitiko? Kodėl tu tokia liūdna, Betina?

Betina. Nieko, visiškai nieko, Volfgangai, nieko neatsitiko.

Volfgangas. Man truputį per daug to jaudinimosi. Jau verčiau būčiau nevažiavęs. Ramaus mokslininko gyvenimas nesiderina su tokiu įtempimu.

Paula Klotilda. Tai buvo neišvengiama, tu turėjai atvykti.

Betina. Taip neapsakomai gaila tėčio. Aš netenku daugiau, negu jūs visi. Tas kilnus ir taurus žmogus, į kurį aš tik su nuostaba ir pagarba tegalėjau pakelti akis! Tokio nusivylimo aš nepakelsiu...

Volfgangas. Tai tėvas dar neatėjo į protą?

Otilija. Mūsų laukia didžiausias įžeidimas. Pažiūrėkite į stalą ir pasakykit man, kas sėdės šioje devintoje vietoje?

Įeina Vinteris

Volfgangas. Štai Vinteris. Gal pasakysit mums, kas dar pakviestas, be mūsų ir sanitarijos patarėjo Šteinico?

V i n t e r i s. Ne, ponas profesoriau, to negaliu pasakyti. Iš pradžių stalas buvo paruoštas dešimčiai asmenų, paskui slaptasis patarėjas liepė vieno asmens indus nuimti. Aš pasakiau: „Atleiskit, ponas slaptasis patarėjau, bet čia vis dar vienu per daug." Tada ponas patarėjas suriko: „Nieko ne per daug!" Ir liepė man nutilti. *(Išeina)*

P a u l a K l o t i l d a *(įpykusi laksto po kambarį).* Sėdėti prie vieno stalo su šia siuvėja!

V o l f g a n g a s. Žinoma, su kalinių dukterimis paprastai nesėdima už vieno stalo. Tai gali pakirsti mano prestižą.

B e t i n a. Ne, ne, ne, aš netikiu, kad tėtis taip padarytų.

Įeina E g e r t a s

E g e r t a s. Kas atsitiko? Kas čia dedasi, ponai? Jūs atrodote kaip pajudintas širšių lizdas. Erichas Klamrotas laksto kaip be galvos po sodą, o jūs visi čia iš proto kraustotės.

V o l f g a n g a s. Taip, būna dalykų, kuriuos sunku pakęsti pačiam kantriausiam ir nuolankiausiam sūnui.

O t i l i j a. Ar tu dar negirdėjai, kad stalas paruoštas devyniems asmenims?

E g e r t a s. Manau, kad ateis Inken Peters, o gal jau ir atėjo.

P a u l a K l o t i l d a. Ir tu taip ramiai apie tai kalbi, mielas Egertai?

E g e r t a s. Taip ir yra, aš kalbu apie tai ramiai.

P a u l a K l o t i l d a. Vadinasi, tu nesupranti, koks svarbus šis žingsnis. Atsivers tau akys, mano mielas, kai šią pardavėją turėsi pavadinti mama.

E g e r t a s. Tavo fantazija tiesiog kaip Dantės! Žiūrėk, tik nepersistenk!

P a u l a K l o t i l d a. O tu, Egertai, nesižinai, ką kalbi. Jūs turėtumėt paimti į nagą jos motiną. Ta sena ragana žino, ko nori. Jai buvo pasiūlyta krūva pinigų,

kad išsineštintų iš čia su savo dukterim, bet ji griežtai atsisakė. Duktė tai jos kapitalas, per ją ji tikisi laimėti visai ką kita.

Egertas. Paula, tau vaidenasi negirdėtos gudrybės, kokių šios paprastos moterys negali sugalvoti. Pasižiūrėk į jas iš arčiau. Apie tuos pinigus aš nieko nežinau. Bet Inken toks atviras ir tiesus žmogus, kad už ją aš guldau galvą. Mes trise buvome zoologijos sode, panelė Inken, tėtis ir aš, ir labai maloniai praleidome pusvalandį.

Paula Klotilda. Galimas daiktas, kad duktė dar ir nesugadinta, bet motina yra pridirbus tokių darbelių...

Betina. Ką tu sakai? Kokių gi?

Paula Klotilda. Jos vyras mirė tardomųjų kalėjime. Kaip žinoma, nusižudė. Hanefeldas dabar susipažino su šia byla. Jos vyras, geležinkelio inspektorius, buvo kaltinamas padegęs vagoną su savo turtu. Bet manoma, kad iš tikrųjų tai padarė ji. Įtarimai prieš ją vis stiprėjo. Ir šiandien ji tikriausiai sėdėtų kalėjime, jei jos vyras, vienintelis liudininkas, nebūtų pasidaręs galo.

Egertas. Aš labiau tikiu Šteinicu, negu Hanefeldu. Šteinicas gina frau Peters.

Paula Klotilda. Todėl, kad jai parsidavęs. Jis žino, ką daro. Mes visai kitaip informuoti.

Įeina sanitarijos patarėjas Šteinicas

Šteinicas. Jei trukdau, prašom parodyti man duris.

Egertas. Jūs atėjot pačiu laiku, daktare. Mano gerbiamoji brolienė ką tik užsipuolė frau Peters.

Paula Klotilda. Aš pasakiau tik tai, kas parašyta byloje ir įrodyta.

Šteinicas. Kas gi parašyta byloje? Kas įrodyta?

Volfgangas. Paula, mes į tai nesikiškime.

Egertas. Mano brolienė sako, kad frau Peters yra

padegėja, ir jos vyras nusižudė kalėjime, norėdamas ją išgelbėti.

Š t e i n i c a s. Tai pažiūra, tai tvirtinimas, kuriuo norima įbauginti pagarbos vertą frau Peters, siuntinėjant jai anoniminius atvirukus, parašytus pačiu kokčiausiu gatvės stiliumi. Vieną jų ji man rodė. Aš renku tokius žmonių niekšybės dokumentus. Rodos, turiu tą atviruką su savim. *(Išima atviruką ir paduoda jį Paulai Klotildai)* Prašom, kam tai įdomu.

P a u l a K l o t i l d a *(truputį sumišusi, nes abu atvirukus parašė ji pati).* Man nė kiek neįdomu. Kuo čia man domėtis?

Š t e i n i c a s. Man pasirodė, kad jūs tuo domitės: ši anoniminė terlionė tvirtina tą patį, ką ir jūs.

P a u l a K l o t i l d a. Kaip tai terlionė? Kas gi parašė tą anoniminį atviruką?

Š t e i n i c a s. Nežinau. Juk jis anoniminis.

V o l f g a n g a s *(Šteinicui).* Tikiuos, jūs nenorite mano žmonai pasakyti, kad jos galvosena yra tokia pat kaip ir šio anonimo autoriaus?

Š t e i n i c a s. O, žinoma, ne. Anaiptol.

P a u l a K l o t i l d a. Tokie daiktai paprastai metami į ugnį. *(Nori įmesti, bet atvirukas nukrenta ant žemės)*

Š t e i n i c a s. Būtų gerai, kad jūs taip pat pasielgtumėt su savo klaidinga nuomone apie frau Peters. Šį atviruką aš vis dėlto noriu pasilikti. *(Pakelia atviruką nuo žemės)* Gal jis bus reikalingas frau Peters apsiginti

P a u l a K l o t i l d a. Man tas visai nerūpi.

Šios scenos metu prof. Volfgangas Klauzenas ir Betina vaikščioja po kambarį, gyvai kalbėdamiesi. Betina ašaroja

V o l f g a n g a s *(sustoja, žiūri į Betiną).* Negali būti.

B e t i n a. Kaip dievą myliu, Volfgangai, tai tikra teisybė.

V o l f g a n g a s. Tai grobstymas švenčiausių, brangiausių daiktų, kurie mums yra likę.

B e t i n a. Susimildamas, Volfgangai, niekam nė žodžio.

O t i l i j a. Galima sužinoti, apie ką jūs kalbate?

B e t i n a. Susimildama, verčiau neklausk. Aš nenorėčiau to skleisti.

V o l f g a n g a s. Otilija mūsų sesuo, Betina. Netgi geriau, kad ji sužinos. Tėvas išnešė žiedus ir papuošalus ir atidavė tai mergiotei. Velionės mamos žiedus ir papuošalus! Jeigu jūs tą patį jaučiate, ką ir aš, tai mes turime uždengti motinos paveikslą.

O t i l i j a. O dieve, aš irgi tą patį jaučiu!

P a u l a K l o t i l d a *(labai nerami, kad Šteinicas laiko ją anoniminio atviruko autore, kreipiasi į savo vyrą).* Volfgangai, leisk į tave atsiremti. Man šiandien visą rytą negera, verčiau reikėjo pasilikti namie.

V o l f g a n g a s *(paima žmoną už parankės ir vaikšto su ja po kambarį).* Tau dažniausiai padeda stiklelis konjako. Tiesa, aš tau dar nesakiau: mūsų motinos brangenybės pamažu pereina į tėvo meilužės rankas.

P a u l a K l o t i l d a. Nesąmonė! Tai visiškai neįmanoma. Ne, Volfgangai, tuo aš nepatikėsiu. Toks skandalas...

E g e r t a s *(Otilijai).* Susimildami, nekelkite tiek triukšmo dėl niekų. Tegu ta mergytė Inken papusryčiauja su mumis. Visiems užteks.

O t i l i j a. Ar tu girdėjai? Aš tiesiog abejoju, ar tėvas sveiko proto.

E g e r t a s. Ką gi aš turėjau girdėti?

O t i l i j a. Tėtis švaisto mūsų velionės mamos brangenybes. Ta Inken jau nešioja jos žiedus, sagtis ir apyrankes. Jei aš papasakosiu apie tai Erichui, jis nežinau ką padarys! *(Greitai išeina ieškoti vyro)*

V o l f g a n g a s. Pasakykite man atvirai, daktare, ar yra kiek teisybės tuose ganduose, kad tėvas nupirkęs prie Cugo ežero seną pilaitę ir pavedęs vienam Berlyno architektui ją atnaujinti?

Š t e i n i c a s. Aš tik tiek žinau, kad slaptasis pata-

rėjas minėjo kažką panašaus, kalbėdamas apie savo senatvės dienas.

Egertas *(apkabindamas Šteinicą).* Dėde Šteinicai, juk jūs to neteisinsit! Jei tėvas tikrai davinėja mūsų šeimos ir mūsų motinos brangenybes Inken, tai ir jums toks elgesys atrodys nesuprantamas?!

Šteinicas. Tas man visiškai nerūpi. Jūs gerai žinote, kad aš nesikišu į Klauzenų šeimos intymų gyvenimą.

Egertas. Tada tikrai reikėtų uždengti mamos portretą. *(Eina prie Betinos)* Ar girdėjai, Betina, kas atsitiko su mamos brangenybėmis?

Betina. Dėl dievo, nekalbėk apie tai. Aš pasakiau tik vienam Volfgangui, bet jis ėmė ir išdavė Otilijai...

Egertas. Nebėra abejonės — tėtis išprotėjo.

Betina. Susimildamas, Egertai, nekalbėk taip, tu draskai man širdį. Aš to nepakelsiu! Kad tik Otilija nepasakytų Klamrotui. Aš negaliu klausyti, kaip drastiškai jis kalba apie tėvą. Leisk, aš turiu truputį atsikvėpti. *(Išeina)*

Įeina Klamrotas ir Otilija

Klamrotas. Tai jau paskutinis galas, jei jis iš tikrųjų švaisto šeimos brangenybes.

Otilija. Sako, vos pusė beliko.

Klamrotas. Tur būt, dar prasčiau su kitais reikalais, į kuriuos jis leidžiasi. Aš kalbu apie nepateisinamas išlaidas, kurios sudaro pavojų visai įmonei. Jis tiesiog nebegali visko apžvelgti. Arba visai neteko nuovokos, arba gerokai suvaikėjo.

Volfgangas *(Šteinicui).* Ar negalima būtų panaikinti tą pirkimo aktą, jei jis iš tikrųjų pirko tą pilaitę?

Klamrotas *(įsikiša).* Aš kreipiausi į justicijos patarėją Hanefeldą. Įstatymas tokios teisės neduoda. Nebent atsitiktų kas neįmanoma.

Volfgangas. Mano nuomone, tėvas nebeatsako už savo veiksmus.

Paula Klotilda *(prie stalo).* Turiu valdytis, kad neištrenkčiau tų indų per balkoną. Tiesiog noriu pasakyti: gėda, gėda, gėda!

Įeina Vinteris

Volfgangas. Taip, gerai sakai. Vinteri, išneškite tas dvi lėkštes, tą servetėlę, tas šakutes ir peilius. Šeimos dieną mūsų tėra aštuoni žmonės.

Vinteris. Bet man buvo aiškiai įsakyta...

Volfgangas. Aš pats tai padarysiu, jei jūs nepaklausysite. Jei spirsitės, aš jums tai kada nors priminsiu.

Vinteris išneša lėkštes

Paula Klotilda. Visada reikia kilti aukštyn, o ne smukti žemyn.

Egertas *(susiėmęs už galvos).* Jau man beveik atrodo, kad kiekviena šeima — užmaskuotas beprotnamis.

Klamrotas. Tsss, vis dėlto, matyt, atsitiks tai, kas atrodė neįmanoma!

Įeina Klauzenas su Inken

Klauzenas *(perdėtai linksmai).* Labas rytas. Jūs, tur būt, jau nekantraujate? Labai išalkote? Kiekgi laiko? Aš pakviečiau pusryčių Inken Peters. Mes kartu su Egertu buvom zoologijos sode ir džiaugėmės kaip vaikai. Malonu, kad ir tu vieną kartą pasirodei, Volfgangai. Labas rytelis, frau Paula. *(Volfgangui)* Beje, kokį tu turi reikalą į Hanefeldą? Sako, jis tave sutikęs stoty?

Volfgangas. Kaip žinai, mes vaikystės draugai.

Klauzenas. Aa, vadinasi, kaip Geigeris ir aš. Tarp kitko, labai retas atsitikimas, nes draugystė paprastai baigiasi kartu su jaunyste. Na, tai sėskim. *(Pastebi, kad nėra Betinos)* Kurgi Betina? Laikas valgyti. Pasakyk Betinai, mielas Egertai, kad visi jau susirinkom.

Egertas išeina

Kas naujo Freiburge, mielas Volfai?

Volfgangas. Viskas po senovei, nieko naujo.

Klauzenas *(Klamrotui)*. Ar naujoji rotacinė mašina gerai dirba? Bet apie tai pasikalbėsim po pusryčių. Jei Betina nesirodo, tai sėsime.

Volfgangas. Aš norėčiau palaukti Betinos.

Egertas *(grįžta)*. Betina sako, kad ji nekaip jaučiasi, ir prašo valgyti be jos.

Klauzenas *(primygtinai Šteinicui)*. Aš prašau Betiną ateiti, juk ji šeimininkė. Ir pažiūrėkite, mielasis Šteinicai, kas ten jai yra.

Šteinicas išeina

Egertas. Tikriausiai tai tik migrena, kaip ir paprastai.

Inken. Ponas slaptasis patarėjau, ar labai nesupyksite, jei paprašysiu mane atleisti? Juk aš jau prašiau jūsų. Mama manęs laukia namie, ji turi kažkokį reikalą mieste. Vaikų darželis liks vieno dėdės priežiūroj.

Klauzenas. Juk sodininko namely yra telefonas. Egertai, malonėk paskambinti frau Peters.

Inken. Aš juk sakiau, kad mama turi išeiti.

Klauzenas. Ak, tiesa, frau Peters turi išeiti. *(Išbąla, giliai atsikvepia, nori kažką sakyti, reikšmingai visus peržvelgia, bet nieko nesako, tylomis vaikšto po kambarį, vis labiau irzdamas. Staiga sustoja prie Volfgango)* Ar tu pažįstamas su panele Inken?

Volfgangas. Ne, gimimo dieną man panelė nebuvo pristatyta.

Klauzenas *(pabrėždamas)*. Tu nebuvai pristatytas panelei Peters? Jei taip, tai aš tave pristatau: tai mano sūnus Volfgangas, panele Inken.

Įeina Šteinicas su Betina

Šteinicas. Atvedu jums išgijusią ligonę, ponas patarėjau.

Betina. Atleisk, tėte, aš labai norėjau ateiti, tik maniau, kad esu nebereikalinga.

Klauzenas. Iš kur tokios mintys?

Betina. Man sunku tai pasakyti.

Klauzenas. Sėskime, pakalbėsime apie tai vėliau.

Visi sėdasi, Inken lieka be vietos. Tai pastebėjęs, slaptasis patarėjas Klauzenas pašoka

Ką tai reiškia? Prašom sėstis į mano vietą, Inken.

Vinteris. Atleiskite, aš buvau paruošęs devyniems asmenims.

Klauzenas. Na? Tai kurgi devintojo vieta?

Vinteris. Ponui profesoriui Volfgangui įsakius, aš...

Nesmagi tyla

Klauzenas *(taip trenkia kumščiu į stalą, kad griūva stiklai).* Po velnių, duok šen indus!

Inken išbėga

Šteinicas. Nurimkit, dėl dievo, ponas patarėjau...

Klauzenas *(atitoksta, pastebi, kad Inken nebėra).* Kur išėjo panelė Inken?

Egertas. Nenuostabu, kad pabėgo iš tokių vaišingų namų.

Klauzenas *(su giliu, grėsmingu pasipiktinimu).* Greičiau jūs visi išeisit iš šių namų, negu ji bus atstumta nuo mano slenksčio. *(Išeina, norėdamas pavyti Inken)*

Visi susijaudinę ir apstulbę

Šteinicas. Na, ką gi pasiekėte, ponai?

Volfgangas. Niekas negali iš manęs reikalauti, kad čia, kur kaba mano velionės motinos paveikslas, aš slėpčiau savo jausmus, savo pasipiktinimą, savo pasibiaurėjimą!

Klamrotas. Aš tik tiek pasakysiu, kad nėra to

blogo, kas neišeitų į gera. Mes visi aiškiai girdėjome, koks likimas mūsų laukia.

Š t e i n i c a s. Taip, tą jūs aiškiai girdėjote. Ir būtų didžiausia klaida abejoti tokio žmogaus, kaip slaptasis patarėjas, žodžiais.

B e t i n a *(užsidengia rankomis veidą).* Aš nieko nebesuprantu, man sukasi galva.

V o l f g a n g a s. To ir negalima suprasti. O gal jūs man galite paaiškinti, daktare, kaip šitoks žmogus, kaip mūsų tėvas, kuris nieko pasauly labiau nebrangino už savo šeimą, kaip jis galėjo ištarti tokį grasinimą?

Š t e i n i c a s. Jis baisiausiai įžeistas ir suerzintas.

E g e r t a s. Vis dėlto smarkiai užsimota — išvyti visus vaikus iš gimtųjų namų!

Š t e i n i c a s *(pasiklausęs).* Peters išėjo, jis grįžta vienas.

V ó l f g a n g a s. Aš nebijau, aš jam atsakysiu.

Visi laukė baisios audros, bet s l a p t a s i s p a t a r ė j a s grįžta visai pasikeitęs, ramus ir giedras, lyg nieko nebūtų įvykę

K l a u z e n a s. Jau vėlu, sėskime.

Visi susėda už stalo. Vinteris ir kitas tarnas patarnauja. Kurį laiką visi valgo tylomis, pagaliau slaptasis patarėjas prabyla

Kokios naujienos iš Ženevos, ponas Klamrotai?

K l a m r o t a s. Iš Ženevos? Šiuo metu tikrai nieko nežinau.

K l a u z e n a s. Otilija, tavo mažylis sirgo kiaulyte, ar jau pasveiko?

O t i l i j a. Seniai, tėveli, jau visa savaitė, kaip jis vėl žaidžia smėlyje.

K l a u z e n a s. Ar tu skaitei tą puikų dr. Augusto Veismano straipsnį, Volfai? Jis, rodos, buvo pas jus, Freiburge, profesorius?

V o l f g a n g a s. Aš turėčiau žinoti, apie ką tas straipsnis?

Klauzenas. Apie ką? Apie gyvenimą ir mirtį.

Volfgangas. Tai, rodos, visų raštų tema.

Klauzenas. Bet Veismanas teigia, kad yra tik gyvenimas.

Volfgangas. Čia jis truputį perdeda.

Klauzenas. Jis neigia mirtį. Nesutinka, kad mirtis — tai būtina pertrauka, reikalinga gyvenimui pratęsti ir atnaujinti.

Volfgangas. Jaunas gali, o senas turi mirti.

Klauzenas. Matau, kad tu nieko apie tai nesupranti. Tikiuosi, tau geriau, Betina?

Betina. Man dažnai užeina toks silpnumas, tu gi žinai.

Klauzenas *(valdydamasis, tartum protrūkiais).* Galvos skausmai, širdies plakimas, silpnumas... džiaugiuos, kad tau geriau. Klausyk, Egertai, tu turėtum pakeliauti Filchnerio ar Sveno Hedino pėdomis. Tenai yra keliaujantis ežeras, kažkur Gobio dykumoj, tiesa, jo vardas Lob-noras. Dešimtmečių bėgyje jis nukeliavo iš pačios dykumos šiaurės į pačius pietus ir tuo pačiu paslaptingu keliu vėl grįžo atgal į šiaurę.

Šteinicas. Svenas Hedinas apie tai rašė.

Klauzenas *(Klamrotui).* Pasakykit, kodėl tas įdomus straipsnis nebuvo paskelbtas mūsų žurnaluose?

Klamrotas. Aš negaliu vienas visko aprėpti.

Klauzenas. To ir nereikia. Tam esu pagaliau aš. Tegu tik kiekvienas atlieka savo pareigą.

Klamrotas. Manau, kad aš ją atlieku.

Klauzenas. Na kaip, Betina, dar nepraėjo?

Betina *(suglumusi).* Kas nepraėjo?

Klauzenas. Tavo gera savijauta dar nepraėjo?

Betina *(kovodama su ašaromis).* Gal tu manai, kad aš apsimetinėju? Aš irgi tik žmogus. Tu pats tikriausiai sutiksi, kad gyvenimas kartais iškelia nelengvus uždavinius.

Klauzenas. Aš to, žinoma, neneigiu. Beje, atsakyk man į vieną klausimą, Betina: ar mandagumas, pa-

prastas mandagumas, tavo nuomone, lengvas ar sunkus uždavinys?

B e t i n a. Išauklėtam žmogui mandagumas nėra joks uždavinys. Tai savaime suprantamas dalykas.

K l a u z e n a s. O jūs, Betina, ar jūs visi išauklėti?

B e t i n a. Manau, kad tu nelaikai mūsų neišauklėtais.

K l a u z e n a s. Tu nori pasakyti, kad jūs turėjote geras aukles, nors yra žmonių, kurie sėdi ant perkreiptos kėdės ir dažniausiai remiasi alkūnėmis ant stalo.

Klamrotas, kuris taip sėdėjo, pamažu atitraukia alkūnes nuo stalo ir pasitaiso kėdę

Ne, aš sutinku, kad jūs išauklėti. Tik jūsų išauklėjime yra spragų. Toks pat ir jūsų mandagumas. Bet kalbėkime apie ką kita. Kurį laiką aš ketinau visiškai oficialiai atsistatydinti. Kaip jūs žiūrėtumėt į tokį žingsnį, ponas Klamrotai?

K l a m r o t a s. Čia mano nuomonė vargu ką reikštų. Tai daugiau Otilijos reikalas.

K l a u z e n a s. Jei aš norėčiau padalinti savo turtą, kaip anas paikas karalius, kas iš jūsų būtų mano Kordelija?

E g e r t a s. Man rodos, tu šiandien linkęs į humorą, tėte?

K l a u z e n a s. Sakykim, kad aš atsistatydinu.

V o l f g a n g a s. Tu neturi teisės atsistatydinti, mielas tėte.

K l a u z e n a s. Tu manai, kad aš neturiu teisės?

V o l f g a n g a s. Aš nieko nenusimanau apie įmonės reikalus. Ir iki šiol dar nėra tokio žmogaus, kuris galėtų tave pakeisti.

K l a u z e n a s. Deja, su tuo aš turiu sutikti.

B e t i n a *(susijaudinusi)*. Aš norėčiau, kad tu pažvelgtum į mūsų širdis, tėte, tada tu suprastum, kad be tavęs mes negalime gyventi. Tu nežinai, kaip dreba mano širdis dėl tavęs. Tu mūsų brangiausias turtas, mes nenorime to turto prarasti.

V o l f g a n g a s. Mes nieko daugiau nenorime, tik kad tu mus nuramintum. Išsklaidyk rūpesčius, kurie mus slegia. Tu gali tai padaryti vienu šiltu žodžiu. Aš esu vedęs, turiu vaikų, Otilija irgi turi vaikų: mes drebam dėl savo egzistencijos, nes mums atrodo, kad tu nuo mūsų tolsti.

K l a u z e n a s. Leiskite paklausti jus visus, kas man išsklaidys rūpesčius dėl mano egzistencijos?

K l a m r o t a s. Laikai sunkūs, ponas slaptasis patarėjau. Vis dėlto nėra nė mažiausio pagrindo rimtai būkštauti dėl mūsų senos, garbingos įmonės. Gal būt, mano veikla ne visada sutampa su jūsų vedama linija, bet už visumą aš galiu laiduoti. Antra vertus, aš žinau, ką turiu daryti. Mano mintys, mano veiksmai, mano pozicija visoje įmonėje — čia negali būti jokių abejonių — remiasi mano nepajudinama valia.

K l a u z e n a s. Aš visiškai suprantu, ką reiškia ši jūsų deklaracija, ponas Klamrotai. Ar jau turite savo advokatus?

K l a m r o t a s *(nusišluosto servetėle lūpas, atsistoja ir įsikarščiavęs vaikšto).* To jau tikrai per daug. Aš turiu klausytis tokių įžeidinėjimų!

B e t i n a *(švelnindama padėtį).* Erichai, nereikia karščiuotis. Juk mums rūpi tik tai, ar tėtis tebėra mums kuo buvęs, ar mes galime tikėtis jo tėviškos meilės. Gal jis mums pasakys, ką jis mano apie ateitį,— žinoma, su gerumu ir su meile.

K l a u z e n a s. Tu kalbi apie gerumą ir meilę, vaike?

K l a m r o t a s. Aš kalbėjau apie įmonės reikalus. Verslo srityje, Betina, svarbiausia dalykiškumas. Gerumu ir meile čia nieko nepasieksi.

K l a u z e n a s. Priimu jūsų iššūkį, ponas Klamrotai. Tik jis manęs visai nejaudina.

K l a m r o t a s. Tuo tarpu aš dar toli nuo bet kokio iššūkio, ponas slaptasis patarėjau.

K l a u z e n a s. Jūsų „tuo tarpu" taip pat įsidėmėsiu.

E g e r t a s. Dėl dievo meilės, koks čia dabar iššūkis, juk tarp mūsų nėra jokios kovos. Mes įsitikinę, kad tu tebesi mums toks pat geras tėvas, kaip ir anksčiau.

K l a u z e n a s. Tu lygiai taip pat mane pagerbtum, jei išduotum pažymėjimą, kad aš nesu kuilys, ryjantis savo paršus.

V o l f g a n g a s. Mes tik norime tavo pasitikėjimo, kad neklaidžiotume patamsy.

K l a u z e n a s. Aš seniai būčiau jums viską atvėręs, bet nemačiau reikalo.

V o l f g a n g a s. Tu laikai mus nevertais savo pasitikėjimo? Mes nė vienas neužsitarnavom tokio įžeidimo.

P a u l a K l o t i l d a. Šiais žodžiais tėvas sulygina mus su tarnais.

K l a u z e n a s *(atsistoja pabalęs iš staigaus pykčio).* Taip, taip, taip, nes tik ten jums vieta! Po to, kai taip pažeminot tą nieku nekaltą mergaitę ir savo tėvą, jums vieta su tarnais! Kas jums davė teisę šitaip begėdiškai elgtis? Gal tas, kad esate pretenzingi, išpaikinti, tėvų rūpesčiais išpuoseléti šuniokai? Jūs norite mokyti savo gimdytojus, auklėtojus, maitintojus ir globėjus? Jūs norite apversti ketvirtą dievo įsakymą: niekink savo tėvą ir motiną? Nes, paniekindami mane, jūs paniekinot kartu ir savo motiną. Ar aš jūsų tvarinys? Jūsų daiktas? Jūsų nuosavybė? Ar aš nesu laisvas žmogus ir neturiu teisės laisvai apsispręsti? Gal jūs turite mano atžvilgiu inkvizicijos teisę? Teisę mane bausti? Gal turite teisę nurodinėti, ką aš turiu daryti, paleisti mano pėdomis šunis ir slapta kaip nusikaltėlį kontroliuoti? Bet nemanykit, kad aš tai pakęsiu ir leisiu jums spręsti, ar tėvui gyventi, ar mirti.

K l a m r o t a s. Mes neketiname spręsti, ar jums gyventi, ar mirti, bet negalime ramiai žiūrėti...

B e t i n a. Tėte, tėte, pažvelk į mamos paveikslą...

K l a u z e n a s. Neniekinkit to, kas šventa.

V o l f g a n g a s. Aš laikau išniekinimu tai, kad į

šią šventovę leidžiama įeiti kalėjime nusižudžiusio žmogaus dukteriai.

Betina. Tėte, man plyšta širdis, bet pagalvok apie mamos brangenybes...

Klauzenas *(sugniaužia kumščius).* Lauk, tučtuojau lauk, visi lauk!

Egertas. Bet, tėveli...

Volfgangas. Jeigu jau taip, tai tūkstantį kartų geriau išeiti su žmona ir vaikais kur akys veda, negu ilgiau kęsti tokį pažeminimą.

Klamrotas. Taip, tūkstantį kartų geriau skursti! Beje, man užteks jėgų savo šeimą apginti nuo skurdo. Laikrodžio rodyklės dėl to nepasuksit atgal! Kam dar eikvoti jėgas šiame skęstančiame laive.

Klauzenas. Ir nereikia. Lauk, lauk! Atimu iš jūsų visus įgaliojimus! Kraustykitės! Kraustykitės! Lauk!

Visi išeina, lieka tik Šteinicas

Šteinicas. Mano mielas, senas, gerbiamas drauge...

Klauzenas *(apkabina jį).* Aš neleisiu užgesinti savo gyvenimo šviesos!

UŽDANGA

KETVIRTAS VEIKSMAS

Lapkričio pirmoji pusė. Tas pats kambarys, kaip pirmame ir trečiame veiksme. Apie 11 val. ryto, dega elektra. Prof. Geigeris geria kavą. Įeina sanitarijos patarėjas. Šteinicas

Šteinicas. Labai atsiprašau, nieko nežinojau, kad jūs čia.

Geigeris. Taip, aš atvažiavau vakar vakare.

Šteinicas. Aš tik žinojau, kad slaptasis patarėjas jūsų itin nekantriai laukė.

Geigeris *(gyvai)*. Jis man rašė, kad nori pasikalbėti.

Šteinicas. Leiskite paspausti jums ranką.

Geigeris. Džiaugiuosi jus matydamas. Gal jūs galėsit man paaiškinti, kodėl aš iki šiol nesutikau namuose nei Betinos, nei Egerto, apskritai, nieko iš šeimos narių? Su Matijumi aš vakar tik labai trumpai tesimačiau.

Šteinicas. Kaip jis jums atrodė?

Geigeris. Aš jį mačiau vos keletą minučių. Jis tik kyštelėjo galvą iš savo miegamojo. Man jis atrodė koks buvęs.

Šteinicas. Patarėjas gal kiek pablogęs. Bet tai būtų dar nieko... aš turiu didesnių rūpesčių.

Geigeris *(šypteli)*. Jūs turite galvoj tą šiek tiek nepatogią padėtį?

Šteinicas. Su ta padėtim mes jau apsipratome.

Geigeris. Bet juk netiesa, kad toji mažytė gyvena šiuose namuose?

Š t e i n i c a s. Panelė Peters tikrai jau kelios savaitės gyvena šiuose namuose.

G e i g e r i s *(pralinksmėjęs).* Taip? Vis dėlto situacija gana pikantiška. Kaip jūs manote?

Š t e i n i c a s. Situacija neįprasta.

G e i g e r i s *(linksmai mirktelėjęs).* Tegu bus neįprasta. Gerai. Vadinsime neįprasta. Mes abu sutinkame, kad situacija neįprasta. O gal jūs nelaikote jos neįprasta? Aš gyvenu Anglijoj, kur tokie dalykai tikrai neįprasti.

Š t e i n i c a s. Pas mus tai taip pat neįprasta. Jau kelios savaitės, kaip dėl šios padėties ūžia visas mūsų miestas.

G e i g e r i s *(kaip ir anksčiau).* O čia tai nėra nieko nepaprasto: Daktare, gal jūs mane bent kiek apšviesite, mat, aš čia visiškai nenuovokus: ar nenumanote, kokios bus mano funkcijos šioje keblioje istorijoje?

Š t e i n i c a s. Slaptajam patarėjui reikia sąjungininko. Šiaip ar taip, jis nutraukė beveik visus ryšius su savo ankstesniuoju gyvenimu.

G e i g e r i s. Su kuo, pavyzdžiui, jis nutraukė ryšius? Aš ničnieko nežinau.

Š t e i n i c a s. Visų pirma su vaikais.

G e i g e r i s. Bet tikriausiai ne su Betina?

Š t e i n i c a s. Betina pati nutraukė ryšius su tėvu. Jis apie ją nekalba ir su ja nesusitinka.

G e i g e r i s. Aš, žinoma, suprantu, kad Betina tai padarė takto sumetimais. Man tik neaišku, kodėl mano senas draugas Klauzenas ryžosi tokiam komplikuotam žingsniui ir be reikalo metė iššūkį visuomenei, kai to taip lengva buvo išvengti.

Š t e i n i c a s. Jis buvo priverstas, jis turėjo mesti iššūkį! Dabar slaptasis patarėjas visuose poelgiuose itin radikalus.

G e i g e r i s. O... kodėl? Ko jis tuo siekia?

Š t e i n i c a s. Kaip man atrodo, jis nori parodyti savo žentui, kurį pašalino, kas čia šeimininkas, o antra,

prieš pasitraukdamas, jis ir kitiems nori pasakyti teisybės žodelį.

Geigeris. Jis meta iššūkį ir nori, kad aš būčiau jo sąjungininkas? Vargu, ar aš tam tiksiu.

Šteinicas. Slaptasis patarėjas neįvertina kaip reikiant savo priešų. Jo žentas prieš nieką nesustos. Vaikai, kurie jaučiasi atstumti, šoka pagal jo dūdelę.

Geigeris. Tuo žmogum Matijas niekada nepasitikėjo, aš tai galėčiau paliudyti. Greičiausiai todėl jį ir išmetė.

Šteinicas. Per vėlai, nes vis dėlto tas žmogus dar nėra nuginkluotas.

Geigeris. Ar mano draugas tikrai nori tą merginą vesti?

Šteinicas. Kiek žinau, tai jo tvirtas nusistatymas.

Geigeris. Tai nėra ko ilgai gaišti. Prieš įvykusį faktą nieko nebepadės nei protestai, nei intrigos.

Šteinicas. Jei tik priešų machinacijos dar nepasiekė tam tikros ribos.

Geigeris. O kokia ta riba?

Šteinicas. Aš nežinau... Baisu ir ištarti, kas pakampiais šnibždama.

Geigeris. Vis dėlto būtų gerai, kad aš tai žinočiau.

Šteinicas. Eina kalbos, kad jį norima sunaikinti, paskiriant globą.

Geigeris. Na taip, gandai yra gandai. Bet jūs pats rimtai netikite ta nesąmone.

Šteinicas. Ir tikiu, ir netikiu. Bet iš jų visko galima laukti.

Geigeris. Paskirti globą mano draugui Matijui, kuris toks pat sveikas ir normalus, kaip jūs ir aš? Juk tam reikia įrodymų.

Šteinicas. Kur nėra įrodymų, galima tvirtinti.

Geigeris. Dėl dievo, o ką gi jie tvirtina?

Šteinicas. Pagal žinomą šabloną. Kai žmogui

septyniasdešimt metų, padeda bendra nuomonė, atseit, senatvė, proto susilpnėjimas ir taip toliau.

Geigeris. Matijas jiems dar parodys savo protą! Vadinasi, jei senas žmogus nori dar kartą vesti ir jo įpėdiniams tas nepatinka, jis tiesiog apšaukiamas silpnapročiu?! Tada jau belieka prakeikti turtus, kuriuos uždirbai savo vaikams!

Šteinicas. Ir ne tik dėl vedybų. Jis buvo išvažiavęs su ta mergaite į Šveicariją ir Arte prie Goldau pirko sodybą.

Geigeris. Po velnių, tai reikėjo tenai ir pasilikti!

Šteinicas. Ir dar kažkas juos įpykino. Slaptasis patarėjas kolekcionuoja paveikslus. Apie porą dešimčių geriausių olandų, kurių jis kažkodėl nenorėjo rodyti, ilgus metus stovėjo rūsyje neišpakuoti. Neseniai jis išsiuntė juos į Šveicariją.

Geigeris. Kodėl Matijas negali įsigyti nuosavybės Arte? Kodėl jis negali puošti savo namų paveikslais? Jo ištekliai jam tai leidžia.

Šteinicas. Jam dar prikišama, kad jis švaisto šeimos brangenybes, ir trečia, paskutinė priežastis, kuri labiausiai gildo šeimą, tai ta, kad jis tariasi su viena bendrove dėl visos firmos pardavimo.

Geigeris. Argi tai nusikaltimas? Ar jis neturi tam teisės? Jis, matyt, laiko, kad tai naudinga!

Šteinicas. Mano nuomone, tai vienintelė teisinga išeitis, turint tokius įpėdinius, kaip jo.

Geigeris. Bet kaipgi tada galima skirti jam globą?

Šteinicas. Tikriausiai jiems nepavyks to pasiekti. Tik bėda, kad žmogus, kuriam užvedama tokia byla, viso proceso metu *de facto* jau yra globojamas. Tokio smūgio patarėjas nepakels.

Geigeris. Ir jis nieko nenujaučia.

Šteinicas. Nė iš tolo. Ateina slaptasis patarėjas, atleiskite! *(Greit išeina)*

Greitais smagiais žingsniais įeina slaptasis patarėjas Klauzenas

Klauzenas. Atleisk, kad priverčiau tave laukti Kai tvarkai savo namus, kaip aš dabar, reikia daug ką apgalvoti. Sveikas atvykęs, brangus drauge! Man daug kur reikės tavo patarimo.

Geigeris. Girdėjau, kad tu ketini keltis į Šveicariją?

Klauzenas. Verčiau sakyk — į kitą planetą, mielas drauge.

Geigeris *(nusijuokia)*. Gal su raketiniu lėktuvu? Pirkai Arte sodybą?

Klauzenas. Senus šveicariškus namus — dabar juos perstatinėjame — dideliame parke prie ežero. Inken negali atsidžiaugti.

Geigeris. Džiaugiuos matydamas tave tokį energingą.

Klauzenas. O kodėl turėčiau nukabinti nosį?

Geigeris. Tu nori vesti?

Klauzenas. Nors mano naujajame leksikone nėra to banalaus žodžio „vesti", bet aš tikrai ketinu įteisinti santykius su savo drauge.

Geigeris. Tai ko taip ilgai delsi?

Klauzenas. Neužmiršk, kad tokiame išsišakojusiame gyvenime, kaip mano, daug ką reikia sureguliuoti ir užbaigti.

Geigeris. Žinoma, žinoma, čia tu gerai sakai. Ar tavo vaikai sutinka?

Klauzenas. Sutinka ar nesutinka, tai man nerūpi. Svarbiausia, kad aš sutinku pats su savim. Galėčiau, tarp kitko, pasakyti: nuo pat vaikų atsiradimo aš stengiausi jiems tarnauti. Iš jų, tiesą sakant, aš nelaukiau nieko, juoba to, kas dabar įvyko. O dabar aš tave supažindinsiu su Inken Peters. Inken, eik čia, mieloji.

Geigeris. Mes jau truputį pažįstami.

Klauzenas. A, tiesa, iš Broicho, buvau užmiršęs.

Įeina Inken Peters

Inken. Jūs mane atsimenate iš Broicho, ponas profesoriau? Mes labai džiaugiamės, kad jūs atvažiavot.

Geigeris *(linksmai).* Tikrai? Kodėl jums taip staiga manęs prireikė?

Inken. Tam yra priežasčių, ponas profesoriau. Matote, mes turime čia tokį didelį vaiką, kurio nuotaikos keičiasi kaip mėnulis danguje. *(Švelniai apkabina Klauzeną)*

Klauzenas. Sėskis, Inken. Tikiuosi, dar numigai valandėlę. Ji būtinai spiriasi garsiai skaityti, kai mane čia kartais vargina nemiga.

Inken. Vos tik atvyksta į Šveicariją, jis miega kaip lokys. Mažame viešbuty prie Cugo ežero, kur mes gyvename, prižiūrėdami savo statybą, Matijas pasidaro visai nebe tas žmogus. O čia jį vėl užpuola depresija.

Geigeris. Ne taip lengva išrauti medį iš dirvos, kur jis keturiasdešimt penkerius metus ir dar ilgiau leido šaknis.

Klauzenas. Mielas Geigeri, tu turi nuvažiuoti su mumis į Artą, kito tokio žavaus kampelio, kaip mūsų sodyba prie Cugo ežero, nėra pasauly! Neužmirštamos dienos, kurias mes ten praleidome!..

Inken. ...ir kurių realumu vos begalima tikėti, kai čia pagyveni bent vieną savaitę!

Klauzenas. Geigeri, tu turėtum pamatyti Inken prie Cugo ežero, kaip ji savo ranka ištraukia varlę iš lietaus statinės, kaip paleidžia bėgioti ant pusryčių stalo ežį, ravi, sėja, sodina gėles darže arba irstosi žvejų valtimi po ežerą.

Inken. Ponas profesoriau, jūs turėtumėt pamatyti Matiją prie Cugo ežero!

Klauzenas. Žinoma, ten aš visai kitas žmogus; užtat ir veržiuos tenai dieną ir naktį.

Geigeris. Ar tu ištversi tokioj ramybėj, atkirstas nuo savo įprasto aktyvaus gyvenimo?

Klauzenas *(rodydamas į šachmatų lentą)*. Tu turi galvoj tuos bokštus, žirgus ir pėstininkus ir visą tą šachmatų pragarą? Aš tik primenu, ką tau sakiau, kai paskutinį kartą matėmės. Ne, aš nebijau, kad mane dar kada nors vilios ši kova visų su visais. O antra vertus, žmogaus sieloj, kaip sako vienas senas išminčius, yra dvi jėgos — aktyvi ir kontempliacinė. Pirmoji padeda žengti pirmyn, o antroji — pasiekti tikslą.

Geigeris. Ar galima bus pas tave lankytis Šveicarijoj?

Klauzenas. Tau, mielasis Geigeri, taip, kitiems — ne, nes dauguma mano dabartinių pažįstamų man nebeegzistuoja, aš jų visai nebenorėsiu matyti. Gamta, menas, filosofija ir Inken — šių keturių dalykų man gana. Inken mane myli — ar gali įsivaizduoti tokį neįmanomą daiktą?

Geigeris. Nereikia ir įsivaizduoti, kai akys taip aiškiai tą mato.

Klauzenas. Ji dovanoja man savo akis, savo jaunystę, savo žvalumą. Nuo jos magnetinio ir elektrinio fluido, jos sveiko kvėpavimo, kurį aš kaip mokinys mėgdžioju, man darosi lengva, laisva ir gera tyrame ore. Tu gali mane sveikinti, mielas Geigeri.

Geigeris. Iš visos širdies sveikinu ir, neslėpsiu, net truputį pavydžiu.

Klauzenas. Taip, man galima pavydėti.

Įeina dr. Vutkė

Atleiskit valandėlę. *(Eina prie Vutkės, paima iš jo kažkokį raštą ir abu išeina)*

Profesorius Geigeris ir Inken Peters lieka vieni

Geigeris. Aš visai nesitikėjau pamatyti Matiją taip giedrai nusiteikusį. Man tiesiog akmuo nusirito nuo širdies.

Inken. Kodėl jus tai nustebino?

Geigeris. O, aš tik šiaip sau tai pasakiau. Vis dėlto Matijas turi šiokių tokių konfliktų.

Inken. Ponas profesoriau, juk jūs mūsų pusėje?

Geigeris. Aš manau, kad mano draugas Matijas tuo neabejoja.

Inken. Tai padėkite man ištraukti jį iš šios aplinkos: ji Matiją blogai veikia.

Geigeris. Gal ir taip.

Inken. Aš būnu ir čia, ir ten, juk aš priklausau Matijui. Bet tos sienos, tos senos gipsatūrinės lubos, tie raudoni damasto apmušalai, visa ta dulkina negyva praeitis, ar kaip čia pasakius, slegia ir mane.

Geigeris. Jūs nemėgstate šių senų namų?

Inken. Aš nekenčiu šių namų, o šie namai nekenčia manęs.

Geigeris. Ar susitinkate kartais su vaikais?

Inken. Ne, žinoma, ne. Bet žinau, kad jų reikia bijoti.

Įeina Vinteris su laišku

Inken. Kas tai?

Vinteris. Laiškas iš administratoriaus Hanefeldo. Ką tik pasiuntinys atnešė.

Inken. Duokit jį man, aš perduosiu.

Vinteris prieina, ji paima nuo padėklo laišką

(Geigeriui) Ar jūs pažįstate justicijos patarėją Hanefeldą? Mane visada nukrečia šiurpas, kai iš jo ateina laiškas.

Geigeris. Juk Hanefeldas yra Broicho administratorius, kur jūs su motina gyvenote?

Inken pauosto ir iš visų pusių apžiūri laišką

Vinteris. Tiesą sakant, pasiuntinys norėjo pats laišką įteikti.

Inken. Šiaip ar taip, man niekas nesukliudytų atplėšti šį laišką, jei numanyčiau, kad jame yra kas negero Matijui.

V i n t e r i s. Tai gerbiamoji panelė šį laišką perduosite?

I n k e n. Žinoma, perduosiu, ponas Vinteri.

G e i g e r i s. Jei neklystu, tas Hanefeldas vaikų pusėje?

V i n t e r i s *(įsidrąsinęs labai reikšmingai linkteri).* Visiškai, visiškai, ponas profesoriau. Ir kas žino, kokius baisius nuodus slepia šis vokas! Ak, jei ponas profesorius būtumėt anksčiau atvykęs!

G e i g e r i s. Kodėl gi?

V i n t e r i s. Jūs vienintelis, kuris gali paveikti panelę Betiną ir poną Volfgangą.

I n k e n *(atsistoja).* Ak, kas čia pagaliau bus? Čia kas dieną ir kas valandą rodosi vaiduokliai. *(Išeina įteikti laiško)*

Prof. Geigeris ir Vinteris lieka vieni. Prof. Geigeris atsistoja ir vaikšto, negalėdamas pasiryžti

G e i g e r i s *(staiga Vinteriui).* Ar nepasakytumėt, kur aš galėčiau rasti Betiną?

V i n t e r i s. Ji savo tetos dvare, nuo čia pusantros valandos kelio automobiliu.

G e i g e r i s. Ar yra laisvas automobilis, kuriuo aš galėčiau tenai nuvažiuoti?

V i n t e r i s *(ilgai žiūri į profesorių, išbąla visas ir tyliai taria).* Bijau, kad jau per vėlu, ponas profesoriau.

G e i g e r i s. Bijote, ponas Vinteri? Argi jūs žinote, ką aš ketinu daryti?

V i n t e r i s. Man rodos, žinau. Prieš savaitę gal dar būtų buvę galima išgelbėti.

G e i g e r i s. Išgelbėti? Ką tai reiškia, Vinteri?

V i n t e r i s. Ar norite, kad aš tylėčiau, ponas profesoriau, ar man papasakoti jums, kas pasiekė mano ausis?

G e i g e r i s. Žinoma, papasakokit. Tai būtina, jeigu aš noriu padėti.

V i n t e r i s. Ponas direktorius Klamrotas vėl viešpatauja leidykloje.

G e i g e r i s. Žentas? Iš kur jūs tai žinote?

V i n t e r i s. Sužinojau iš pasiuntinio, kuris ką tik atnešė justicijos patarėjo Hanefeldo laišką. Sako, kad jis turi teismo įgaliojimą.

G e i g e r i s. Tai, tur būt, tušti gandai, Vinteri.

V i n t e r i s. Ne. Aš tuojau priėjau prie telefono ir paprašiau sujungti su buvusiu slaptojo patarėjo kabinetu. Deja, įsitikinau, kad tai teisybė. „Čia direktorius Klamrotas, kas kalba?"—išgirdau pažįstamą balsą.

G e i g e r i s. Ir ką jūs galvojate apie šį nesuprantamą posūkį?

V i n t e r i s. Nežinau, ką ir galvoti.

G e i g e r i s. Šiaip ar taip, slaptajam patarėjui tai nieko gero nežada.

V i n t e r i s. Vienas dievas težino, kaip iki to priėjo! Tik viena galiu pasakyti: laimė, kad ji *(mosteli į velionės žmonos portretą)* to nesulaukė. *(Išeina)*

Įeina K l a u z e n a s, I n k e n ir d r. V u t k ė

K l a u z e n a s. Tiesiog neduoda atsikvėpti, mano mielas. Štai nori pasimatyti toks justicijos patarėjas Hanefeldas. Atrodo, ant mano galvos jį siunčia bendrovė. Sako, labai skubus reikalas. Spėju, kad prieš galutinę sutartį nori dar šį tą iš manęs išplėšti. Atkaklūs žmonės. Bet jie klysta, jei laiko mane kvailiu. Jei nesutiksim — bala nematė, aš neskubu.

G e i g e r i s. Argi nėra jokios galimybės susitarti su vaikais? Aš noriu pasakyti, kad įmonė liktų šeimos rankose?

K l a u z e n a s. Kukulius daro virėjai, kukuliai neturi jokio supratimo, kas tai yra atsakomybė. Tiesa, gal mano vaikai ir sugebėtų įsivaizduoti turį duomenų vadovauti tokiai įmonei. Bet jie tiek ir tedarytų, kad visiškai atsiduotų svainiui Klamrotui, o tą žmogų aš pažįstu. Nepaisant marčios fon Riubzamen pastangų, jis

mano sūnus ir dukteris labai greit paverstų nužemintais išlaikytiniais, gyvenančiais iš jo malonės.

Vinteris atneša kortelę

Klauzenas *(perskaitęs kortelę).* Hanefeldas! Kvieskite! Palikite mane penkias minutes vieną.

Inken *(buvo beišeinanti su Geigeriu ir Vutke, bet staiga atsigręžia ir pagriebia slaptąjį patarėją už rankos).* Matijau, gal man geriau pasilikti čia?

Klauzenas. Kodėl? Kas tau?

Inken. Na tai prižadėk, kad būsi, kas esi, kad ir kažin ką jis tau sakytų. Laikyk galvą aukštai!

Klauzenas. Ar tu kada matei mane kitokį?

Inken, Vutkė ir Geigeris išeina. Klauzenas laukdamas vaikšto po kambarį. Įeina justicijos patarėjas Hanefeldas

(Pasitikdamas) Kas man suteikė garbę jus matyti? Prašom sėstis.

Abu susėda

Rūkote?

Hanefeldas. Kartais, bet šį kartą ačiū, ne.

Klauzenas. Kaip žinote, aš visai nerūkau. Gal galiu paklausti, ko jūs atėjote?

Hanefeldas. Leiskite man viską išdėstyti nuosekliai.

Klauzenas. Turime laiko, aš jūsų neverčiu skubėti.

Hanefeldas *(šluostosi kaktą).* Atleiskite, kad atėjau taip vėlai. Buvau užimtas teisme. Būčiau galėjęs paskambinti, bet nenorėjau delsti, turėdamas galvoj jūsų interesus. Jeigu iškyla kokie sunkumai, tai reikia čiupti jautį už ragų, kad būtų galima kuo greičiau juos įveikti.

Klauzenas. Ir aš taip manau. Jūs žadinate mano smalsumą.

Hanefeldas. Ar jūs numanote, ko aš čia atėjau?

Įbeda akis, norėdamas atspėti Klauzeno mintis

Klauzenas. Ar jūs nebuvote kada tardytoju? Aš klausiu todėl, kad jūsų žvilgsnis sukėlė man tokią mintį, ponas justicijos patarėjau. Jeigu jūsų akys tikrai tokios aštrios, tai, tur būt, matote, kad aš visiškai nenujaučiau, ko jūs čia atėjote.

Hanefeldas. Tikrai, sunku būtų ir įsivaizduoti.

Klauzenas. Nieko, juk jūs man tai išdėstysit.

Hanefeldas. Nenorėčiau to sakyti perdaug tiesiai.

Klauzenas. Ką tai reiškia perdaug tiesiai? Tikiuosi, jūs žinote, ko čia atėjote. Tai prašom tiesiai ir sakyti. Sakote, iškilo kažkokie sunkumai. Prie sunkumų aš pripratęs. Jūs gerai patarėte — jautį reikia čiupti už ragų.

Hanefeldas. Aš ėmiausi šios bylos, nes maniau, kad taip bus geriausia. Aš ilgai svarsčiau ir priėjau išvadą, kad niekas kitas negalėtų būti geresnis... taip sakant, abiejų pusių patikėtinis. Ir aš prašau būtent šia prasme žiūrėti į mano nelengvą misiją.

Klauzenas. Gal paskutiniu momentu mano kontragentai pavedė jums atstovauti mano įmonių pardavimo bylą. Tai šiuo klausimu aš jau esu taręs savo paskutinį žodį ir visa kita nieko nebepakeis.

Hanefeldas. Šis reikalas neliečia įmonių pardavimo, jis liečia jūsų nesutarimą su vaikais.

Klauzenas *(išbąla, susijaudina).* Jokių nesutarimų tarp manęs ir vaikų nėra: mano vaikai elgiasi skandalingai, ir aš iš to darau išvadas, tai viskas, ką galiu šiuo klausimu pasakyti.

Hanefeldas. Aš labiau, negu kas kitas, apgailestauju, kad reikalas taip toli nuėjo. Visi jus pažįsta kaip sugyvenamą žmogų, ir šiuo atveju jums nebūtų buvę sunku susitarti su vaikais geruoju, ypač turint galvoj jūsų plačiai žinomą taikingumą. Tačiau atrodo, kad jūs to taikingumo netekote.

Klauzenas. Jeigu jums pavesta iškelti baltą vė-

liavą ir pranešti apie kapituliaciją, aš tuojau pat sutinku taikytis.

H a n e f e l d a s. Aš neatnešu baltos vėliavos, nors man tas būtų daug maloniau. Tačiau galiu iš anksto pasakyti, kad, jums šiek tiek nusileidus, tam tikra priemonė, kurią jūsų vaikai laiko būtina, nėra neatšaukiama.

K l a u z e n a s. Ką mano vaikai laiko būtinu? Atšaukiama? Neatšaukiama? Priemonė? Nebūkit juokingas. *(Nejučia pašoka, bet jam tuojau pavyksta susivaldyti)* Ne, ne, man čia tik šiaip išsprūdo. Pamirškite, ką aš pasakiau. *(Vaikšto, paskui sustoja prie Hanefeldo)* Pirma: priemonė, kurią jūs minėjote, manęs nedomina. Ir niekada nedomins. Ji mane domina lygiai tiek, kiek domintų apkaltinimas, jog aš dar nesumokėjęs už Kelno katedros statybą. Vis dėlto tai būtų bent originalu, tad prašom papasakoti, kokia ta jūsų priemonė.

H a n e f e l d a s. Pone slaptasis patarėjau, prašom neišsigąsti: teismas mane laikinai paskyrė jūsų patarėju, tad aš — visiškai jūsų paslaugoms.

K l a u z e n a s. Būčiau labai dėkingas, jeigu jūs tą sakinį man pakartotumėt.

H a n e f e l d a s. Nenorėčiau jo kartoti, kol nepamatysiu, kad jūs pakankamai stiprus pakelti šią žinią. Įsidėmėkit: aš atėjau čia ne kaip jūsų priešas, o kaip jums paskirtas draugas ir padėjėjas.

K l a u z e n a s. Jei nenorite, kad sprogtų man galva, tai kalbėkite aiškiai ir tiesiai.

H a n e f e l d a s. Na jei taip, tai ką gi: iškelta byla paskirti jums globą.

K l a u z e n a s. Velniškas pokštas! Tik su manim nereikėtų taip juokauti.

H a n e f e l d a s. Tai tikra, nuoga teisybė.

K l a u z e n a s. Kalbėkite toliau, juk galėjo įvykti žemės drebėjimas, kalnų griūtis, ar kas kita, o mano penki pojūčiai dar nespėjo to užregistruoti. Gal atsitiko

kas pasauly, kas iki šiol atrodė neįmanoma? Jūs sakote, kad man norima paskirti globą?

H a n e f e l d a s. Taip, jie to nori.

K l a u z e n a s. Ar tai jau įvyko, ar procesas dar tik prasidėjo?

H a n e f e l d a s. Kol kas procesas tik pradėtas. Bet jūs gi žinote, kad, procesui vykstant, kol jis nėra išspręstas globotino asmens naudai, jūs pats neturite balso šioje byloje.

K l a u z e n a s. Kitaip tariant, per visą šį laiką aš esu globojamas. Ir jūs mano globėjas, juk taip?

H a n e f e l d a s. Verčiau sakykite — jūsų geriausias draugas.

K l a u z e n a s *(grėsmingai šaltai)*. Kai kalba eina apie tokį dalyką — jeigu tai teisybė — jums, tur būt, visiškai aišku, ką tai reiškia tokiam žmogui, kaip aš, tiek mano privačiame, tiek ir viešajame gyvenime.

H a n e f e l d a s. Visa dar gali baigtis jūsų naudai.

K l a u z e n a s. Jau niekad nenusikratys lavono kvapo tas, kas bent mėnesį buvo miręs pilietine mirtimi.

H a n e f e l d a s. To galima visiškai išvengti.

K l a u z e n a s. Ponas patarėjau, kai buvote mažas, jūs prie šito židinio žaidėte su mano sūnumi Volfgangu. Sėdėjote ant mano kelių. Aš jums rodžiau paveikslėlius knygoje. Kai jums sukako vienuolika metų — atsimenate? — aš jums padovanojau auksinį laikrodį.

H a n e f e l d a s. Aš jį iki šiol tebenešioju su didžiausia pagarba.

K l a u z e n a s. O dabar aš norėčiau išgirsti, kas padarė šį priešgamtišką nusikaltimą mano atžvilgiu? Kas įteikė šį pareiškimą, jei jis tikrai įteiktas? Aš klausiu, kas turėjo tokią piktadario sąžinę paimti į rankas plunksną ir kaip tikras niekšas padėti po juo savo gėdingą, žemą parašą?

H a n e f e l d a s. Pone slaptasis patarėjau, jūsų vaikai sugyvenami žmonės...

K l a u z e n a s. Vadinasi, šį gėdingiausią iš visų do-

kumentų pasirašė mano sūnus Volfgangas, mano duktė Betina, mano duktė Otilija... ir dar vienas?

H a n e f e l d a s. Ne, Egertas atsisakė.

K l a u z e n a s. Ak, šitoj maru užkrėstoj duobėj nors vienas tyro oro dvelktelėjimas. Gerai. Štai mano gyvenimo apvainikavimas. Aš jį kiek kitaip vaizdavaus. Žinote ką? Tokią aš vaizduojuos akimirką, kai po Jėzaus Kristaus nukryžiavimo šventykloje perplyšo uždanga.

H a n e f e l d a s. Ponas patarėjau, jūsų vaikai patys baisiausiai sukrėsti. Atrodo, kad jie gerai neįsivaizdavo, kaip tas viskas atrodys. Jie yra čia, namuose, ir nori pamatyti tėvą. Jie nori pulti prie jo širdies, maldauja juos suprasti ir, jei galima, atleisti. Pone slaptasis patarėjau, paklausykite širdies balso.

K l a u z e n a s *(pristumia prie židinio, kur kaba žmonos portretas, kėdę, paima peilį ir, užlipęs ant kėdės, skersai išilgai supiausto paveikslą).* Vaikai? Kur mano vaikai? Aš niekada nebuvau vedęs, niekada neturėjau nei žmonos, nei vaikų. Gal tik Egertą. Bet negalimas daiktas, kad jį pagimdė ta pati motina, kaip ir kitus. Septyniasdešimt metų, ir vėl aš viengungis. *(Nušoka nuo kėdės)* O-pa-pa, likite sveiki, ponas globėjau! *(Nusilenkia Hanefeldui ir išeina)*

Įeina susijaudinusios B e t i n a ir O t i l i j a, paskui jas V o l f g a n g a s K l a u z e n a s. Jie, matyt, klausėsi už durų. Betina apsiverkusi, Otilija rūsti, šalta, stengiasi atrodyti ryžtinga, profesorius Volfgangas Klauzenas išbalęs kaip popierius ir nesavas

B e t i n a. Kaip mano tėvas tai išklausė?

H a n e f e l d a s. Verčiau paklauskite, kaip tokį dalyką gali ištverti net visiškai pašalinis žmogus, tarpininkas, koks esu aš? Akmuo jau rieda, kas jį besulaikys?

B e t i n a. Geriausia būtų viską atšaukti. Aš visiškai neįsivaizdavau, kad mūsų žingsnis turės tokių baisių pasekmių.

O t i l i j a. Ak, viešpatie, bet juk tai buvo reikalinga.

V o l f g a n g a s. Aš įsitikinęs, kad tai buvo būtinai reikalinga... argi ne? Tėvas tai supras.

H a n e f e l d a s. Taip įžeistas žmogus negali suprasti. Jeigu mes, mielas Volfgangai, laukėme kokio nors supratimo, tai jokiu būdu nereikėjo daryti to, kas dabar padaryta. *(Išgeria stiklą vandens)* Atleiskite, aš turiu atsipeikėti!

V o l f g a n g a s. Juk iš teisybės mes tik ieškojom pagrindo susitarti.

H a n e f e l d a s. Aš nepritariu tokiam pagrindui.

Girdėti, kaip kituose kambariuose dūžta porcelianas ir kiti daiktai

V o l f g a n g a s. Ką tai reiškia?

H a n e f e l d a s. Aš nežinau.

B e t i n a. Tai baisiausia valanda mano gyvenime aš to nepakelsiu!

Įeina p r o f. G e i g e r i s

G e i g e r i s. Reikia ką nors daryti... Jis šėlsta! Nors su juo yra daktaras Šteinicas, bet aš labai bijau, kad ko neatsitiktų. Jis naikina visus šeimos paveikslus, trempia kojomis vaikų nuotraukas. Kas jį taip įsiutino?

B e t i n a *(verkia, laužydama rankas).* Bet ką gi mes padarėme? Tu man sakei, Otilija, ir tavo vyras man sakė, kad taip reikia. Tavo žmona man įkalbėjo — aš iš tikrųjų nieko apie tai nežinau.

O t i l i j a. Tu nieko apie tai nežinojai? Meluoji! Nemeluok, Betina!

V o l f g a n g a s. Mielas Hanefeldai, juk aš prašiau tave, kaip jaunystės draugą, patarti, ar šis kelias yra geriausia išeitis iš susidariusios padėties?

H a n e f e l d a s. Šią valandą tas nesvarbu. Dabar mes turime padaryti ką kita. Sukaupkite jėgas, atėjo sunkiausia jūsų gyvenimo valanda: jūs turite su juo susitikti, patys atsakyti už savo elgesį!

Įeina slaptasis patarėjas Klauzenas, iš abiejų pusių prilaikomas Vutkės ir Šteinico. Iš pradžių jis eina aplink, tartum nematydamas savo vaikų. Staiga ištrūksta iš Vutkės ir Šteinico rankų ir eina prie vaikų

Klauzenas. Kur mano karstas?

Betina. Brangusis tėveli...

Klauzenas *(piktai jai surinka)*. Aš noriu pamatyti savo karstą! Juk jūs atsinešėt jį? *(Volfgangui)*. O tu, vėjo botagėli! Atsimeni, aš vadinau tave vėjo botagėliu, kaip gyvuoji, vėjo botagėli? O ką veikia tavo miręs tėvas?

Volfgangas. Tai likimas. Kaip iki to priėjo, aš ir pats nežinau...

Klauzenas. Ką jūs pasakėte, ponas profesoriau?

Volfgangas. Dar klausimas, kuris iš mūsų nelaimingesnis, tėve.

Klauzenas. Ar jums žinoma, ponas profesoriau, kad jūsų gimimo metu aš visą parą neatsitraukiau nuo jūsų motinos. Kai jūs gimėte, jūsų galvutė buvo gerokai deformuota. Bet ji buvo minkšta, ir aš rūpestingai ištaisiau jos formą. Aš buvau labai ryžtingas pribuvėjas. Šiandien jūsų galva itin kieta, jos nebegalima taip lengvai modeliuoti...

Volfgangas. Visa tai jau toli praeity, tėve. Aš tik noriu pasakyti...

Klauzenas. Leiskite paklausti, ar jūsų filosofija — juk jūs profesorius — gali man protingai išaiškinti, kodėl aš tada, jums gimstant, taip labai jumis rūpinausi? Ir kodėl mes abu su jūsų motina pravirkome, kai aš paėmiau jus ant rankų? Kodėl aš buvau toks aklas ir nesupratau, kad glaudžiu prie krūtinės savo žudiką?

Volfgangas. Ką aš galiu atsakyti į tokį baisų ir neteisingą priekaištą?

Klauzenas. Nereikia nieko atsakyti! Nėra į tai jokio atsakymo! Todėl aš jums patariu atkakliai tylėti, kaip sučiuptam nusikaltėliui!

V o l f g a n g a s. Aš niekada nebuvau ir dabar nesu nusikaltėlis.

K l a u z e n a s. Aišku ne, jei tėvažudystė nėra nusikaltimas.

H a n e f e l d a s. Pone slaptasis patarėjau, juk visa tai galima atšaukti...

B e t i n a. Tėve, mes viską atšauksime, mes norėjom tau tik gero. Niekas nėra apsaugotas nuo ligos, bet gera priežiūra, manėm, gali išgydyti. Tu sveikas, aišku, protiniai tu visiškai sveikas. Jau rytoj tai gali paaiškėti.

K l a u z e n a s. Mano akyse niekas nebegali paaiškėti. Viskas paaiškėjo. Nestaukit, nežliumbkit, neliekit krokodilo ašarų! Moteris pagimdė kates, šunis, lapes ir vilkus, ir jie dešimtis metų bėgiojo po mano namus kaip vaikai, veik visą gyvenimą apie mane trynėsi, laižė man rankas ir kojas ir staiga sudraskė mane dantimis.

O t i l i j a. Tu mus be reikalo puoli. Mes galėjome suklysti, bet mes manėme, kad elgiamės teisingai. Tu irgi klydai. Pagaliau mes tik norėjome sureguliuoti santykius. Jeigu tai pavyks, tai šiandien arba rytoj viskas bus po senovei.

K l a u z e n a s. Gerbiamoji, pasveikinkit tą, kuris tampo jus už virvutės...

B e t i n a. Tėve, tėve... *(Nori pagauti jį už rankų ir pabučiuoti)*

K l a u z e n a s. Šalin, ragana, neseiliok manęs!

G e i g e r i s *(labai paprastai, labai tvirtai žengia į priekį). Well* [1], jūs pasiekėt, ko norėjot. Aš siūlau dabar visiems išeiti. Susitaikymui dabar ne laikas.

Slaptasis patarėjas susmunka. Skubiai įbėga I n k e n, paskui ją įeina V i n t e r i s, nešinas sidabriniu padėklu su grafinu konjako

Š t e i n i c a s. Širdis, širdis...

I n k e n *(pripila platų stiklą konjako).* Tas jam dažnai padėdavo.

---

[1] Gerai *(angl.).*

Š t e i n i c a s. Ačiū dievui, kad jūs tokia nuostabiai rami, panele Inken.

I n k e n *(beveik nenatūraliai išbalusi ir rami).* Arba — arba, jei ne, beliktų griebtis veiksmų...

Vutkė ir profesorius švelniai išstumia V o l f g a n g ą ir s e s e r i s iš kambario

U Z D A N G A

PENKTAS VEIKSMAS

Sodininko Laurico Ebišo ir jo sesers butas. Žemas kambarys pajuodusiomis, kirvarpų išėstomis balkinėmis lubomis. Prieky, dešinėj, ceratinė sofa, virš jos ant sienos įrėmintos fotografijos, šeimos portretai. Priešais sofą stalas, uždengtas palaike staltiese. Kabanti lempa skleidžia blankią šviesą. Kambarys apstatytas pirmosios devyniolikto šimtmečio pusės stiliaus baldais. Yra ir senas bufetas su įvairiais niekučiais, stiklais, cukrinėmis ir t. t. Sieną puošia kelios oleografijos ir du apvalūs gipsiniai bareljefai pagal Torvaldseną, kokius pardavinėja kromelninkai. Kairėj durys į mažą prieangį, dešinėj į miegamąjį. Užpakalinėj sienoj du maži langeliai, nustatyti įvairiais gėlių vazonėliais. Ant grindų skuduriniai takeliai. Šen bei ten pritupdyta paukščių iškamšų — gegutė, žaliasis genys, tulžys

Frau Peters ir sodininkas Ebišas sėdi prie stalo, ji su mezginiu, jis su knyga. Lauke tamsi naktis. audra. Laikrodis su gegute išmuša vienuolika

Frau Peters. Jau vienuolikta. Laikas gulti, Lauricai.

Ebišas. Kad tik vėtra man vėl nepridarytų nuostolių. Juk visada kaltas sodininkas.

Frau Peters. Kas dirba, tam ir kliūva. Tegu šneka, Lauricai, neimk į širdį.

Ebišas *(prieina prie lango)*. Ūū, kaip suka sausus lapus! Bu...s! Girdėjai? Tikriausiai vėjas vėl nuplėšė kelis stiklus nuo didžiosios oranžerijos.

Girdėti, kaip dūžta stiklai

Na ir lietus! Girdi, kaip ūžia vamzdžiuose? Vėl pribėgs pilnas rūsys. Vos spėji išsemti, žiūrėk, ir vėl potvynis namuose.

Frau Peters. Šuo staugia. Gal įleiskim į vidų?

Ebišas. O kam? Būda sandari, vanduo neįbėga. Aure, pastorius dar irgi su šviesa. Tur būt, pamokslą ruošia rytojui.

Frau Peters. Aš rytoj vėl eisiu į bažnyčią, Lauricai.

Ebišas. Aš ne, visada nušąlu kojas. Jo pamokslai tokie ilgi. Tai kad lyja, lašai per metrą tykšta nuo žemės.

Frau Peters. Menkas malonumas tam, kas šiandien neturi pastogės.

Ebišas. Tikrai menkas malonumas, gerai sakai. Tu šiandien gavai laišką iš Inken...

Frau Peters. Jie grįžo iš Šveicarijos. Kol kas viskas gerai.

Ebišas. Gal ir atras savo laimę mergina.

Frau Peters. Ar ji atras savo laimę, nežinau. Reikia dar palaukti.

Ebišas. Tu juk sakei kažką apie užrašymą?

Frau Peters. Tai daktaras Vutkė sakė, kad jis užrašė jai kažką Šveicarijoj ir pinigais.

Ebišas. Tai gal ir teisybė, duok dieve, kad taip būtų. Na, tai labanakt!

Frau Peters. Labanakt!

Ebišas eina į miegamąjį

Klausyk, Lauricai, šuo vėl staugia!

Ebišas. Matyt, iš baimės, toks trenksmas oranžerijoj.

Frau Peters. Ne, Lauricai, man rodos, kažkas nori įeiti.

Ebišas. Varteliai atidaryti, tegu eina. Gal ir vėl, kaip anąkart, laiškanešys.

Frau Peters. Lauricai, šuo stačiai draskosi.

Ebišas. Suvaikysi! Gal kokia katė pasimaišė. Tegu draskosi! Tai labanaktis!

Frau Peters. Ar tu sutiktum persikelti į Artą, Šveicarijon, jei slaptasis patarėjas tau dar kartą pasiūlytų?

Ebišas. Negerai, kai dukterėčia jodinėja, o dėdė tvarte arklius šukuoja...

Frau Peters. Ten tikrai kas yra, Lauricai, eik pasižiūrėti. Šuo ardyte ardosi. Aš negulsiu, kol nesužinosiu, kad kieme viskas gerai.

Ebišas. Na, tai duok mano lietpaltį ir kepurę.

Frau Peters. Paimk revolverį, Lauricai. Tokia naktis tik plėšikams ir slankioti.

Ebišas. Kol mato šviesą, plėšikas neis.

Ebišas užsivelka lietpaltį ir dedasi kepurę, bet tuo metu kažkas smarkiai patraukia prieangy varpelį

Frau Peters *(išsigandusi pašoka, tyliai).* Matai, Lauricai, ar aš nesakiau.

Ebišas *(atidaro duris į prieangį, ir tuojau pat kažkas dar smarkiau patraukia varpelį).* Ei, ei! Nenutraukite man varpelio! Galit palaukti, kol atidarysiu!

Trečią kartą suskamba varpelis

Frau Peters. Lauricai, pasiimk revolverį!

Ebišas. Nekelkit tokio triukšmo, čia ne kurčiai gyvena! *(Išeina į prieangį, girdėti jo balsas)* Kas ten? Kas nori įeiti? Pasisakykit, kas jūs?

Frau Peters *(tarpdury).* Neleisk, kol nepasisakys, kas jie tokie. Visokių baisybių girdėti. Pasižiūrėk pro šoninį langelį.

Ebišas *(pasirodo po trumpos tylos).* Ana, tai kiaurai permirkęs žmogus be skrybėlės, bet apsivilkęs, atrodo, neblogai.

Frau Peters. Už durų jo negalima palikti. Aš

paklausiu, ko jis nori, praversiu truputį duris. Tu stokis užpakaly manęs su revolveriu.

Abu dingsta. Girdėti, kaip duryse sugirgžda raktas, klapteli rankena

Frau Peters *(prieangy).* Ko jums reikia, kas jūs toks?

Vyro balsas. Aš manau, kad jūs mane pažįstate, frau Peters.

Frau Peters. Jūs man visai svetimas, kaipgi galiu jus pažinti?

Balsas. Aš pats sau irgi svetimas, o vis dėlto save pažįstu.

Frau Peters *(prieangy).* O viešpatie, kur buvo mano akys? Ar čia tikrai jūs, ar aš apsirinku?

Balsas. Jūs neapsirinkat, tai tikrai aš, frau Peters.

Frau Peters. Tokiu oru!? Dėl dievo meilės, prašom kuo greičiausiai į vidų.

Girdėti, kaip kažkas įeina ir valosi kojas

Balsas. Dangus prakiuro, frau Peters.

Frau Peters. Prašom, prašom toliau, prašom nusivilkti. Įmesk malkų į krosnį, Lauricai.

Ebišo ir frau Peters lydimas, įeina vyras vasariniu apsiaustu, bet be skrybėlės. Jo drabužiai purvini ir kiaurai permerkti. Jis, matyt, daug kartų griuvęs kelyje. Tik geriau įsižiūrėjus, galima pažinti, kad tai slaptasis patarėjas Klauzenas

Klauzenas *(labai linksmai).* Jūs tikriausiai stebitės, frau Peters, bet man tiesiog užėjo toks noras. Man rodos, šiandien lygiai metai nuo tos dienos, kai aš pirmą kartą pasibeldžiau į jūsų duris. Ta diena buvo man lemtinga — tai aš ir nebegalėjau atsispirti, turėjau čia ateiti ir atšvęsti šią sukaktį.

Frau Peters. Tai mums, aišku, didelė garbė, po-

ne patarėjau. Ar jums vėl, kaip anuomet, atsitiko katastrofa? Juk jūs tikriausiai ne pėsčias čia atėjote?

Klauzenas. Pėsčias, kitaip jauni nevaikšto. Ar turite ko nors išgerti, ponas Ebišai?

Frau Peters. Pone patarėjau, man rodos, jums reikia persivilkti. Gal kokia nelaimė? Gal kas užpuolė jūsų automobilį?

Klauzenas *(linksmai juokiasi)*. Ne, niekas manęs neužpuolė. Ir katastrofos nebuvo. Aš čia atėjau, taip sakant, sparnuotais žingsniais, mane čia traukte trauke, tiesiog negalėjau neateiti, frau Peters... O dabar išsivirsim ir jaukiai išgersim punšo!

Ebišas. Tai jau tikra teisybė, ponui patarėjui tokioj būklėj būtinai reikia kokio karštimo.

Klauzenas. Ką jūs turite galvoj, sakydamas „tokioj būklėj"?

Ebišas. Tik tiek, kad ponas patarėjas permerktas iki paskutinio siūlo.

Klauzenas *(nesivaržydamas stumdo indus lentynoje)*. Čia visada stovėdavo jūsų gėrimai...

Frau Peters. Prašom nevargti, aš atnešiu visa, ko reikia. Ačiū dievui, ugnis dar neišblėso, vanduo bematant užvirs.

Klauzenas. Tegu Inken tuo pasirūpina. O kur Inken, norėjau paklausti?

Frau Peters. Inken? Jūs manęs klausiate, kur Inken?

Klauzenas. Aš juk dėl jos ir atėjau.

Frau Peters *(pakuždom Ebišui)*. Nubėk pas pastorių, jis dar su šviesa. Tegu tuojau pas mus ateina.

Ebišas. Aš juk negaliu tavęs palikti su juo vienos

Frau Peters. Tai aš einu pastoriaus, o tu pasilik.

Ebišas. Man pačiam su juo baisu.

Klauzenas. Taip?! Inken jau atsigulė?

Frau Peters. Juk Inken seniai čia nebegyvena. Juk jūs žinote, kad ji seniai persikėlė pas jus.

Klauzenas. Persikėlė? *(Įtemptai galvoja)* Buvau

užmiršęs... Ne, manęs niekas neužpuolė. Ir katastrofos nebuvo, kaip anuomet, kai aš pirmą kartą užėjau į jūsų namus. O gal iš tikrųjų mane užpuolė? Tikrai, anuomet man nuleido padangą ir aš užėjau čia, ieškodamas telefono. Bet jūsų varpelį, frau Peters, aš išskirčiau iš tūkstančio. Ar galima dar kartą paskambinti? *(Išeina ir patraukia varpelį, paskui tuojau grįžta)* Ar patikėsite, kad, čia eidamas, aš visą kelią pramuštgalviškai džiaugiausi, kad jį išgirsiu? Inken atidarė man duris...

Frau Peters *(išsigandusi kužda Ebišui).* Bėk, Lauricai, bėk, tegu tuojau ateina pastorius.

Ebišas greitai išeina

Klauzenas *(rodydamas frau Peters peilį).* Kadangi mes vieni, frau Peters, pasižiūrėkit į tą peilį. Jeigu juo ką nužudai, tai kraujas nebėga.

Frau Peters. Dėl dievo meilės, ką tai reiškia?

Klauzenas. Juo galima nužudyti ir mirusius — juo galima nužudyti jaunas mergaites, kurios mirė būdamos senos moterys...

Frau Peters *(mėšlungiškai sunėrusi rankas).* Juk jūs nenorite tuo pasakyti, kad mano Inken kas atsitiko?

Klauzenas. O ne, jai nieko, būkite rami.

Frau Peters. Tai kam gi?

Klauzenas. A, vienai mirusiai... Jei Inken čia nėra, tai nieko — mes galime ramiai aptarti mano reikalus. Jūs juk turite punšo esencijos? Jei ne, aš būčiau atsinešęs.

Grįžta Ebišas

Ebišas *(tyliai).* Pastorius tuojau ateis.

Klauzenas. O grogas? Aš čia jaučiuosi saugus, ponas Ebišai. Juk jūs manęs neišvarysite. Žinoma, tam reikia trupučio pilietinės drąsos — pavojinga pyktis su mano persekiotojais. Bet pasvarstykite: už vieną suteik-

tą nakvynę, jūs gausite tiek aukso, kiek patys sveriate... Ryt man jūsų pagalbos nebereikės.

Ebišas. Nesupykite, pone patarėjau, bet nei už pinigus, nei už dyka aš nedarysiu jokios piktadarybės.

Klauzenas. Aš pagalvosiu, pažiūrėsim, ką čia galima padaryti.

Į prieangį įeina chalatu apsivilkęs pastorius Imosas ir pastato skėtį. Patarėjo nematomas, kurį laiką stebi sceną. Šeimininkai nori jį užkalbinti, bet jis mostu liepia jiems tylėti

Klauzenas. Žinote, aš atidengiau vieną paslaptį: jei į pasaulį žiūri pro tarpukojį, tai atrodo, kad žmonės turi nagus ir iltis. Jūs šypsotės, frau Peters, jūs tuo netikite?

Frau Peters. Aš visa drebu. Nė nemanau šypsotis dėl to, ką jūs pasakėte.

Pastorius Imosas *(ryžtingai žengia prie slaptojo patarėjo).* Leiskite pasisveikinti: labas vakaras. Ar jūs mane pažįstate, pone patarėjau?

Klauzenas. Kaip čia nepažinsi pono pastoriaus Imoso.

Pastorius Imosas. Na, matote. Leiskite paklausti, kokie vėjai jus čia atpūtė tokią vėlyvą valandą?

Klauzenas. Prašom, mielai atsakysiu. Aš laisvas kaip paukštis, pone pastoriau, manęs niekas daugiau nebevaržo. Panūdau tučtuojau tuo pasinaudoti. Kaip pilietis esu miręs ir todėl galiu daryti, ką tik noriu. Galiu cypti kaip lėlė, kniaukti kaip katinas, barstyti piuvenas kaip kaliausė — niekas tuo nesistebės. Aš galiu vandeny meškerioti paukščius, o karpius medžioti ore, niekas neims to į galvą.

Pastorius Imosas. Aš gerai atsimenu, kad ponas patarėjas visuomet mėgdavo humorą.

Klauzenas. Dabar aš visą laiką juokiuos. Jei šaukiu savo reikalų vedėją, jis neateina. Jei pridedu savo tarnautojui algos, jis priedo negauna. Jei prašau savo

kasininką pinigų, jis jų neduoda. Jei pasirašau kokią sutartį, sutartis negalioja. Jei pasakau savo nuomonę, niekas jos neklauso. Tai jau visai kitoks humoras, negu tas, kuriuo iki šiol pasižymėdavo Klauzenai!..

Pastorius Imosas *(tyliai Ebišui).* Tuojau paskambinkite į patarėjo namus mieste. Atsitiko kažkas baisaus.

Ebišas eina į prieangį. Girdėti, kaip jis skambina telefonu. Slaptasis patarėjas žingsniuoja po kambarį

(Taip pat tyliai kreipdamasis į frau Peters) Bijau, bijau, kad nebūtų įvykę tai, kas visada vaidenosi Betinai. *(Garsiai)* Frau Peters, prašom išvirti mums arbatos. *(Slaptajam patarėjui)* Labai norėčiau jus pakviesti pas save, į kleboniją, bet mano namiškiai jau miega.

Frau Peters ruošdamasi vaikščioja į miegamąjį ir atgal

Frau Peters. Pone patarėjau, aš padėjau jums švarius marškinius ir savo brolio drabužius. Jūs visas peršlapęs. Jums būtinai reikia persivilkti.

Klauzenas. Mielu noru. *(Pastoriui)* Bet palikti šį prieglobstį, pone pastoriau, ir eiti su jumis į kleboniją reikštų nustoti paskutinės vilties...

Pastorius Imosas. Aš tik taip sau pagalvojau.

Klauzenas. Aš pabėgau, nesiginu. Tik dar norėjau pirma atsisveikinti...

Pastorius Imosas. Iki šiol aš jums neprieštaravau, pone slaptasis patarėjau. Bet man atrodo, kad jus šiandien kažkas suerzino ir jūs į visą pasaulį, į žmones ir save patį, žiūrite perdaug juodai.

Klauzenas. Taip, kažkas mane suerzino. Taip, rodos, jūs pasakėte, jei neklystu, pone pastoriau? Taip, kažkas mane suerzino! Kažkas, taip sakant, mane suerzino. *(Mąsto)* Tik nežinau gerai, kas mane suerzino, o vis dėlto kažkas suerzino. Jūs gerai pastebėjot, pone pastoriau. Gal būt, aš vėliau sužinosiu... aš noriu pasakyti, sužinosiu, kas mane suerzino.

Frau Peters. Pone patarėjau, jūs norėjot persirengti.

Klauzenas. Mielai, nors tai nebūtina. *(Išeina su frau Peters į miegamąjį)*

Pastorius Imosas *(laužydamas rankas, vaikšto po kambarį).* Štai koks galas tokio žmogaus, kaip Matijas Klauzenas... O dieve, dieve!

Frau Peters *(įeina ir rūpestingai uždaro duris).* Jis veikasi. Nurimo, sutiko net prigulti.

Pastorius Imosas. Vargšė Betina, vargšai vaikai!

Frau Peters. Ir vargšė mano Inken, leiskite pridurti, pone pastoriau.

Pastorius Imosas. Nieko gero aš iš to nelaukiau, frau Peters, jei atsimenat. Bet tokių baisybių, kokios mūsų tyko šiame žiauriame gyvenime, negali žmogus numatyti.

Įeina Ebišas

Ebišas. Prisiskambinau. Sanitarijos patarėjas Šteinicas laukia prie telefono ir norėtų pasikalbėti su ponu pastorium.

Pastorius Imosas išeina

Frau Peters. Tu kalbėjai su daktaru Šteinicu? Kas ten atsitiko?

Ebišas. Minėjo kažką, kad slaptąjį patarėją ištiko didelė nelaimė, kuri jį baisiai sukrėtė. Jie pakvietė garsų daktarą, tas pristatė prie jo sanitarą ir paguldė į lovą. O paskui lovą rado tuščią. Išieškojo visus namus ir, kai niekur nerado, pranešė policijai. Visi mano, kad jis ką pasidarė. Galima įsivaizduoti, kaip ten žliumbia ir dantimis kalena šeima.

Grįžta pastorius Imosas

Pastorius Imosas. Atsitiko baisus dalykas. Kalbėjau su Šteinicu ir jūsų administratorium Hanefel-

du. Hanefeldui teko liūdna pareiga pranešti patarėjui, kad jis laikinai skiriamas jo globėju, nes vaikai pareikalavo skirti jam globą. Aš nė kiek nesistebiu, kad šis žingsnis taip paveikė tokį žmogų, kaip slaptasis patarėjas, visą gyvenimą įpratusį įsakinėti.

Frau Peters. O Inken?

Pastorius Imosas. Man pasakė, kad jūsų duktė Inken išvyko iš namų prieš kelias valandas su kažkokiu profesorium Šveigeriu ar Geigeriu ieškoti patarėjo. Galima įsivaizduoti, kokioj ji dabar būklėj.

Frau Peters. Jeigu jis žus, žus ir jinai. Kad nors būtų galima ją rasti, kol jis dar gyvas.

Pastorius Imosas. Jūs tikrai to būkštaujate?

Frau Peters. Taip, kai tik pamačiau jį, iš pirmo žvilgsnio pasidarė baisu.

Pastorius Imosas. Tuo geriau, kad tuojau atvyks administratorius Hanefeldas ir daktaras Šteinicas. Reikia prižiūrėti patarėją, kol jie atvažiuos. Aš, beje, norėčiau kiek susitvarkyti ir pažadinti žmoną, nes bijau, kad ši naktis bus labai nerami. *(Išeina)*

Ebišas *(prie lango)*. Lauke kiek aprimo.

Automobilio signalai

Negalimas daiktas, kad čia jau būtų administratorius.

Frau Peters. Tai ant vieškelio, važiuoja pro šalį. *(Klausosi prie miegamojo durų)* Kvėpuoja ramiai, tur būt, užmigo.

Ebišas. Tegu miega. Geriausia jam būtų visai nebeatbusti.

Pro langus krinta stipri prožektoriaus šviesa

Kas gi čia dabar? Tai prožektorius.

Dar garsiau girdėti automobilio signalai

Frau Peters. Tai vis dėlto pas mus, Lauricai. Eik, pasižiūrėk, kas ten, ir greitai grįžk.

Ebišas išeina į prieangį ir grįžta su profesorium Geigeriu

Geigeris. Jūs dar nemiegate? Bent vienas laimingas sutapimas prie visų tų nelaimių, kurios mus ištiko. Jūs tikriausiai manęs nebepažįstate, nors aš čia esu kartą buvęs. Aš slaptojo patarėjo Klauzeno draugas. Spėju, kad jūs panelės Inken dėdė. Panelė Inken sėdi automobilyje.

Frau Peters išbėga, nepratarusi nė žodžio

Ebišas. Čia išbėgo mano sesuo, Inken motina.

Geigeris. Labai džiaugiuos. Todėl ir liepiau šoferiui važiuoti čia, kad norėjau perduoti vargšę mergaitę motinos globai. Dedasi baisūs dalykai — mano draugas, slaptasis patarėjas, dingo, bijome, kad nepadarytų kokio desperatiško žingsnio. Mes beviltiškai jo ieškojome.

Ebišas *(rodo į miegamojo duris).* Patarėjas atėjo pas mus.

Geigeris. Tikrai? Jis gyvas, čia? Aš jau visai buvau nustojęs vilties.

Ebišas. Taip, jis čia, bet verčiau neklauskit, kokioje būklėje.

Geigeris. Neskubėkime daryti išvadų, ponas Ebišai. Kitaip ir negalėjo būti, kad tas vargšas persekiojamas žmogus pas jus vėl palūžo. Bet jei jis gyvas, viskas dar gali gerai baigtis, tuo jūsų dukterėčia Inken tvirtai įsitikinus.

Ebišas. Dieve, dieve, kas čia begali gerai baigtis!

Grįžta frau Peters

Frau Peters. Ji neklauso, nenori eiti į vidų. Aš jai sakau, kad patarėjas čia, o ji kaip apkvaišus, nieko negirdi...

Geigeris. Aš — profesorius Geigeris, frau Peters. Čia dedasi tokie dalykai, kad aš visai pamečiau galvą. Nors aš čia įpainiotas prieš savo norą ir esu visiškas

neišmanėlis šiuose reikaluose, bet negaliu nieko neveikti. Mes norime išvežti mano vargšą draugą Klauzeną, kur jo nebepasiektų priešai, kitaip jo likimas išspręstas. *(Išeina)*

Muša laikrodis

Frau Peters. Aš daug iškentėjau dėl savo vyro, Lauricai, bet pakėliau tai. Aš turiu jo dukterį, maniau sau, man liko Inken. Ir štai, ko per ją susilaukėme! Dievas liudininkas, aš jai sakiau, kad taip bus!

Įeina Inken su kelioniniu apsiaustu ir profesorius Geigeris. Po valandėlės prieangy pasirodo tarnas Vinteris su pledais ir apsiaustais

Inken *(it paklaikusi)*. Ar teisybė, kad jūs kažką žinote apie Matiją?

Geigeris. Tai, žinoma, tik spėliojimai.

Inken. Tu tik mūsų ilgai negaišink, mama.

Frau Peters. Ar tu pakelsi, jei aš pasakysiu, kur jis?

Inken. Nekankink manęs — jis mirė?

Frau Peters. Gal būtų geriau, jei būtų miręs, bet jis dar gyvas.

Inken *(ašarų smaugiama)*. Kur jis? Kur, maldauju, sakyk!

Frau Peters. Ką tu ketini su juo daryti?

Inken. Mes jį pasiimsim, mama, reikia bėgti iš čia!

Frau Peters. Tu užsitrauksi didelę bėdą, aš bijau ką ir daryti.

Geigeris. Frau Peters, aš nebijau. Visa, ką aš mačiau ir girdėjau ir patyriau, privertė mane tvirtai ryžtis. Aš kovosiu už Matiją ir jūsų Inken.

Inken *(motinai)*. Tu negali įsivaizduoti, ką mes pergyvenom. To neįmanoma įsivaizduoti. Kol dar patarėjas nebuvo dingęs, aš irgi kovojau su tuo niekšu, tuo Klamrotu, pačią šlykščiausią kovą. Seniai būčiau viską metusi, jei profesorius Geigeris nebūtų ėjęs su

manim. Kai mane perskyrė su Matijum, kuris gulėjo visiškai palūžęs ir bejėgis, dviejų sanitarų saugomas, tas chamas užpuolė mane. Jis man parodė duris ir pasakė, jei aš pati tučtuojau nesusiprasiu, išmesiąs mane jėga ir taip toliau. O koksai jo žargonas, mama, kokie žodžiai! Tiesa, kai pamatė ištįsusius sanitarų veidus ir suprato, kad jo vargšė auka pabėgo, paspruko iš jo valdžios, jis kiek nuleido nosį. Aš staugiau iš skausmo, mama, ir kartu džiaugiaus. O dabar pasakyk man, kur jis, jei tik tu žinai...

Frau Peters. Aš nieko nesakysiu, kol tu susitvardysi ir nurimsi.

Inken. Dėl dievo meilės, mama, negaišink, tu padedi jo žudikams.

Frau Peters. Jis ką tik čia atėjo, nudriskęs kaip valkata, baisu buvo žiūrėti.

Inken. O kur jis dabar?

Frau Peters. Čia, miegamajame.

Inken nori įeiti, motina ją sulaiko

Jeigu jis miega, nereikia žadinti.

Inken. Jeigu norime bėgti, reikia būtinai pažadinti.

Frau Peters. Labai abejoju, ar jis sutiks bėgti.

Inken. Vinteri, neškite čia greičiau daiktus. Mes atsivežėm apklotus, kailinius ir šiltus drabužius. Jei jis pavargęs, pamiegos mašinoj. Rytoj šiuo metu jis bus jau užsieny, Šveicarijoj, ten nebegrės jam joks pavojus. Ten jis per kelias valandas atsikratys viso to siaubo.

Frau Peters. Tu, man rodos, visiškai nesupranti, kokia rimta jo padėtis, Inken. Aš net netikiu, kad jis pilno proto: jis įsivaizduoja, kad yra persekiojamas?

Inken. Persekiojamas? Argi taip nėra.

Geigeris. Iki šiol man atrodė, kad kai kuriems dalykams aš netinku. Bet aš niekada neužmiršiu to žvilgsnio, to maldaujančio žvilgsnio, kuriuo pažvelgė į mane Matijas priepuolio metu. Dabar jo reikalas —

mano reikalas! Taigi, padėkite mums, frau Peters: šiaip ar kitaip, mes turime kovoti iki galo.

Frau Peters. Jis išgirdo mus, vaikšto miegamajame.

Miegamojo durys truputį prasiveria, moterys nutyla. Pasirodo Klauzenas

Inken. Matijau!..

Patarėjo veidas nepasikeičia. Inken tempia jį į vidurį kambario, glaudžia prie savęs

(Garsiau) Matijau!.. *(Pagaliau trečiąkart, tartum žadindama jį)* Matijau!

Klauzenas *(nusišypso, tartum atbusdamas, tyliai, lyg matydamas viziją)* Inken...

Inken *(mosteli ranka, kad visi išeitų. Jie lieka vienudu).* Dabar kalbėk, Matijau, mes vieni...

Klauzenas *(išbąla, sunkiai taria žodžius).* Per vėlu... mano siela mirusi, Inken...

Inken. Nenuostabu, kad šią valandą tau taip atrodo. Juk kiekvienas miegas yra sielos mirtis. Matijau, aš esu tavo prisikėlimas...

Klauzenas. Aš matau, kad tai tu Inken, bet nebejaučiu tavęs.

Inken. Po tokių klaikių pergyvenimų tai lengva suprasti.

Klauzenas. Ar tu manai, kad ta šlykštybė mane sunaikino?

Inken. Tu dabar vėl gryname ore, kas prarasta, vėl sugrįš, Matijau...

Klauzenas. Aš žiūriu į tave... ieškau... bet nebegaliu rasti. Dar gyvame kūne aš velku mirusią sielą...

Inken. Sakyk viską, nesigailėk manęs, Matijau.

Klauzenas. Bijau, kad tavo galia pasibaigė... mirusių sielų niekas negali prikelti...

Inken. Tu gali manęs nemylėti, nemylėk manęs. Aš tave mylėsiu dvigubai, Matijau.

K l a u z e n a s. Tai pasakyk man, kur aš esu?

I n k e n. Broiche, kur taip dažnai būdavai.

K l a u z e n a s. Inken, tu turi gerą motiną. Bet kaip tai atsitiko, kad aš esu Broiche, pas tavo motiną? Ar mes nebuvome kartu Šveicarijoj?

I n k e n. Taip, Matijau, mes buvome Arte.

K l a u z e n a s. Aš vėl noriu į Artą. Važiuokime į Artą.

I n k e n. Automobilis laukia, galim tuojau važiuoti. Vinteris sėdės prie šoferio, profesorius Geigeris ir mes užpakaly.

K l a u z e n a s. Tikrai? Nejaugi nėra jokių kliūčių?

I n k e n. Tik nereikia gaišti, daugiau jokių kliūčių nėra. Jeigu šią valandėlę dar kas nors tau neaišku, tai dabar apie tai negalvok. Leisk man viskuo rūpintis, kol tu vėl atgausi jėgas. Juk aš esu tu, tu esi aš — tai tas pats.

K l a u z e n a s. O taip, tu tikrai geresnis globėjas, negu Hanefeldas.

I n k e n. Ne globėjas, Matijau: tavo lazda ir ramstis, tavo tvarinys, tavo nuosavybė, tavo antrasis „aš"! Tu turi juo remtis, jo laikytis.

K l a u z e n a s. Tik pasakyk, kaip aš taip staiga atsiradau tavo motinos namuose...

I n k e n. Dabar apie tai negalvok. Bet mieste jau tikriausiai žino, kur tu esi. Eime, Matijau, kas žino, ar po ketvirčio valandos kelias į laisvę bus dar atviras.

K l a u z e n a s. Argi niekas man negali pasakyti, kas čia įvyko? Man rodos, nukrito kažkoks kandeliabras, aš išsigandau, paskui nuėjau gulti. Gal aš per miegus atsikėliau... Sako, kad po mano neužmirštamos žmonos mirties man taip dažnai atsitikdavo. Tur būt, tokiam stovy aš ir atsiradau čia.

I n k e n. Tu beveik visiškai tiksliai viską nupasakojai, Matijau.

K l a u z e n a s. Tu pasakei „beveik" ir tuo apsisaugojai nuo melo. Tik dabar aš matau vis daugiau ir daugiau.

Inken. Tu man tą viską pasakysi važiuojant, Matijau. Kaip mums bus gera, kada būsime plente. Tu atsiloši į pagalvius, ir jei aš pamatysiu, kad tau sunku kvėpuoti, kad tave kankina sapnai, aš tave pažadinsiu, Matijau. Kam gi daugiau aš sėdėčiau šalia tavęs? Tik kelias dienas pabūk kaip vaikas, aš rūpinsiuos tavim kaip savo kūdikiu.

Klauzenas. Ar tu gali suprasti, kokia bedugnė yra septyniasdešimt gyvenimo metų? Kiekvienam svaigsta galva į ją pažvelgus.

Inken. Matijau, nesugrąžinamai bėga auksinės minutės. Prie durų laukia automobilis, važiuokim, Matijau! Negerai visą laiką kalbėti apie bedugnes. Kai tik mus vėl apšvies saulė, mes žvelgsim pirmyn, o ne į bedugnes...

Klauzenas. Tu pasiuntinys iš anapus, Inken! *(Atsisėda ant sofos)* Leisk man ramiai pagalvoti. *(Užsimerkia)* Kai tavo palaimintos rankos mane liečia, man taip gera, nors aš jų nematau, ir tavęs nematau. Taigi, kai užmerkiu akis, tada aš jaučiu, aiškiai ir tikrai jaučiu, kad yra amžinas gėris...

Įeina prof. Geigeris

Geigeris. Atleisk, Matijau, kad ateinu nekviestas.

Klauzenas. Tu neateini nekviestas.

Geigeris. Tam tikra prasme, žinoma, esu kviestas, juk tavo laiškas į Kembridžą buvo lyg ir kvietimas.

Klauzenas. Nors tikroji kvietimo priežastis mums abiem buvo ne visai aiški.

Geigeris. Aš jį supratau taip, kaip reikia. Pafilosofuosim vėliau šia tema. Dabar aš tik noriu pasakyti, kad šoferis jau paėmė benzino, motoras gali ataušti, laikas važiuoti.

Klauzenas. Ar jūs turite čia savo portfelį, daktare?

Geigeris. Tu nebepažįsti manęs, savo seno draugo Geigerio?

K l a u z e n a s. Ar mano testamentas saugioj vietoj? Ar aš galiu jumis pasitikėti, Vutke? O jeigu jie užprotestuos, ar jūs ginsite mano Inken kaip liūtas?

G e i g e r i s. Dievas mato, aš viską padarysiu, taip. Į tą klausimą galiu ir aš atsakyti.

I n k e n. Matijau, dabar tai nesvarbu. Tai nuovargis. Tu buvai nežmoniškai įtempęs jėgas. Jei aš turėčiau sveikatos, aš išneščiau tave ant rankų. Bet aš tave maldauju: atsipeikėk!

K l a u z e n a s. Pasakyk, juk tavo tėvas garbės reikaluose buvo labai jautrus?

I n k e n. Gal būt. Dabar nereikia apie tai galvoti.

K l a u z e n a s. Prieš savižudybę aš nieko nesakau... bet man tas ne prie širdies, be to, aš jau išbrauktas iš gyvenimo.

I n k e n. Rytoj tu vėl būsi pilnas gyvybės.

K l a u z e n a s. Ar jums žinomas garsiojo patarėjo Klauzeno likimas, vaikuti? Jį gerbė visas pasaulis, šiandien visuomenė jį išspiovė, jis dabar tik seilė, kurią ištrina koja...

I n k e n. Nieko nebus, Vinteri, reikia veikti.

V i n t e r i s įeina, nešinas kailiniais ir kitais drabužiais

K l a u z e n a s. Vinteri, jūs taip išaugote, tikėkite manim, jūs dievas! Taip, taip, nelaimė atveria akis. Nesivarginkit dėl manęs, Vinteri: aš apiplėštas, nurengtas, moraliai miręs, fiziškai išniekintas žmogus, išmestas į gatvę, mane galima mindžioti kojomis, važinėti per mane karietomis. Aš purvas prieš jus, o jūs vienas iš dievų!

I n k e n. Matijau, Matijau, atsipeikėk! Viskas, viskas tau bus atlyginta!

Slaptasis patarėjas giliai atsikvepia, atlošia galvą ir paskęsta užmaršty

I n k e n. Jam silpna, reikia ką nors daryti. *(Įėjusiems Ebišui ir frau Peters)* Ar neturi konjako, dėde? Duok

arbatos ar ko kito, mama. Man ausyse jau burzgia administratoriaus Hanefeldo automobilis. Juk negalima jo atiduoti priešams.

Frau Peters ir Ebišas išbėga atnešti, ko prašomi

Geigeris *(įdėmiai stebėjęs Klauzeną).* Kažin ar tokioj būklėj, kaip dabar, jis iš viso dar gali keliauti.

Pasigirsta automobilio signalas

Inken *(netekusi galvos).* Tai persekiotojai! Tai sekliai šunys! *(Čiumpa nuo komodos dėdės paliktą revolverį)* Prisiekiu, kol aš gyva, kol dar plaka širdis, jie neperžengs šio slenksčio!

Pastorius Imosas pastoja jai tarpdury kelią

Pastorius Imosas. Dėl dievo meilės! Inken, tuojau padėk ginklą!

Inken. Padėti ginklą, kai artėja sužvėrėjusi gauja, pone pastoriau?

Pastorius Imosas. Tu perdedi, tai suprantama tavo padėty. Aš tau sakau „tu", nes tu buvai mano konfirmantė, tikiuos, to dar neužmiršai.

Inken *(pakeldama ginklą).* Atgal! Pasitraukit! Aš jūsų neklausau ir nebepažįstu!

Pastorius traukiasi atgal, ji išeina paskui jį su ginklu rankoj

Geigeris. Panele Peters, nedarykit kvailysčių. Pagaliau, jei kol kas ir teks mums pasiduoti, yra dar kitų kelių: *(Išbėga paskui Inken)*

Kieme prasideda ir vis auga triukšmas. Girdėti automobilio signalai, kalbos, ginčai. Scenoje Vinteris vienas su slaptuoju patarėju. Pastarasis guli sofos kampe ir sunkiai alsuoja. Vinteris padeda drabužius, kuriuos atnešė, prisėda ant kėdės krašto ir stebi miegantįjį

K l a u z e n a s. Klausyk, Vinteri, iš kur ta muzika, kuri neduoda man miegoti?

V i n t e r i s. Aš nieko negirdžiu, pone patarėjau.

K l a u z e n a s. Kurčias, kas to negirdi, mano gerasis Vinteri. Chorai, chorai, choro giesmė! Kokia galybė! Net kraujas stingsta...

V i n t e r i s. Gal tai vargonai bažnyčioj?

K l a u z e n a s. Teisybė, juk čia pat bažnyčia. Ar pastorius Imosas su manim nekalbėjo?

V i n t e r i s. Gal būt, pone patarėjau, aš nežinau.

K l a u z e n a s. Jis norėjo mane nusivesti į kleboniją. Ką man ten veikti... juk mano vieta visatos katedroj?! Taip, Vinteri, visatos katedroj...

V i n t e r i s. Aš pašauksiu panelę Inken...

K l a u z e n a s. Įpilk man stiklą vandens, Vinteri.

Vinteris randa grafiną su vandeniu, įpila ir atneša pilną stiklinę patarėjui

Ačiū! Sunku būtų suskaičiuoti kiek kartų per mano ilgą gyvenimą tos rankos man patarnavo. Ir šis paskutinis patarnavimas nėra pats blogiausias, jis išvadavo tavo seną kankintoją nuo troškulio... Gal galėtum užrakinti duris.

V i n t e r i s *(dar tebelaikydamas stiklinę rankoj).* Kažin ar tai galima? Juk žmonės vaikščioja...

K l a u z e n a s. Cit, Vinteri... *(Įtemptai klausosi)* Fuga, motetė ar oratorija... Chimera tai gyvulys su ožkos kūnu, slibino uodega ir liūto snukiu. Tas snukis spiaudo nuodingą ugnį...

V i n t e r i s. Ką jūs pasakėte, pone slaptasis patarėjau?

K l a u z e n a s. Aš trokštu... trokštu galo...

V i n t e r i s. Aš norėčiau pasakyti ponui profesoriui Geigeriui...

K l a u z e n a s. Aš trokštu... trokštu galo... Net kraujas stingsta gyslose... tai fuga, tai motetė, tai oratorija... *(Rausiasi kišenėse, išsitraukia stiklinį vamzdelį su bal-*

tais milteliais ir paduoda jį Vinteriui) Įdėk man cukraus į vandenį, Vinteri... cukrus nuramina, man galva sunki...

Vinteris daro, ko prašomas

Ar tu girdi fugą, motetę, oratoriją? Duok man čia vamzdelį, Vinteri. *(Greit ir rūpestingai paslepia vamzdelį)* Trokštu... trokštu... galo! Taip, trokštu... trokštu galo! Trokštu... trokštu... *(Išgeria vandenį)* Brrr... *(Pasipurto)* Ar čia tikrai buvo cukrus, Vinteri? Užklok mane, jei turi po ranka ką šilto.

Vinteris užkloja jį kailiniais, slaptasis patarėjas užsitraukia juos iki pusės veido

Aš trokštu... trokštu gero. *(Valandėlę guli ramiai. Paskui pradeda sunkiai alsuoti)*

Vinteris jį stebi, pradeda nerimauti, eina į prieangį ir susiduria su frau Peters

Frau Peters. Jeigu jam tas padės, čia truputis vyšnių antpilo.

Vinteris. Jis ką tik išgėrė vandens, frau Peters. Bet nežinau, kas jam darosi...

Frau Peters *(metusi žvilgsnį).* Jis miega. Ačiū dievui, pasilsės vargšelis, ponas Vinteri.

Vinteris. Baisu, baisu, frau Peters, kaip jie pasielgė su tokiu žmogum.

Frau Peters. Visi dabar susirinko pas pastorių: Betina, Volfgangas, net ir to Klamroto žmona. Prie parko vartų laukia greitosios pagalbos mašina, nori jį išvežti į beprotnamį. Šteinicas visomis jėgomis priešinasi, bet administratorius Hanefeldas reikalauja, sako, kad jis dabar už jį atsako.

Grįžta labai susijaudinusi Inken

Inken. Taip, visi susirinko pas pastorių. Kodėl neprasiveria žemė ir nepraryja šios pragaro sėklos! O tas

žudikas Hanefeldas iššaukė policiją, sako, dabar jis veiksiąs jėga. Pažiūrėsim, kas stipresnis!

Vėl įeina prof. Geigeris

Geigeris. Prieš šią jėgų persvarą tuo tarpu negalima kovoti. Bet galų gale mes laimėsime, jei dar yra šiame pasauly kokia nors teisė ir teisingumas.

Klauzenas ima gargti

Inken. Matijau, Matijau, kas tau?

Klauzenas nori kažką pasakyti, bet negali

Inken *(atkloja jį).* Sakyk, ko nori, Matijau?

Frau Peters. Nori kalbėti, bet negali. *(Profesoriui Geigeriui)* Prieikite prie jo, jis žiūri į jus — čia į jus, čia į Inken...

Inken. Kalbėk, ar tu negali kalbėti, Matijau?

Frau Peters. Jis tuoj kalbės... jam tik lūpos dreba...

Įeina Šteinicas

Frau Peters. Pats dievas jus čia siunčia, ponas daktare.

Šteinicas. Anksčiau negalėjau, pastoriaus namuose didžiausias sujudimas, kiekvienas nori suversti savo kaltę kitam...

Inken *(prikišusi ausį prie pat Klauzeno lūpų).* Nors visai tyliai kuždėsi, kalbėk, aš viską suprasiu, Matijau, sakyk, kas tau slegia širdį...

Šteinicas *(Inken).* Gal tuo tarpu užleistumėt savo vietą man?

Ebišas. Kad tik nebūtų priepuolis?

Frau Peters. Tyliau, Lauricai, mirštantieji labai klausūs.

Šteinicas *(atkloja mirštantį ir atidžiai stebi).* Čia įvyko permaina.

Geigeris *(tyliai frau Peters).* Reikėtų išvesti iš čia jūsų dukterį.

Š t e i n i c a s. Iš viso būtų geriau, jei paliktumėt mane su ligoniu vieną. Jus, Vinteri, ir profesorių Geigerį prašyčiau pasilikti, gal man prireiks pagalbos.

Ebišas ir frau Peters eina, norėdami išsivesti Inken

I n k e n *(lyg perkūno trenkta).* Matijas miršta? Mama, tu manai, kad jis miršta?

E b i š a s ir f r a u P e t e r s ją išveda

Š t e i n i c a s *(paima tuščią stiklinę, stovinčią ant staliuko netoli slaptojo patarėjo ir pauosto).* Kokia čia stiklinė, Vinteri?

V i n t e r i s. Ponas patarėjas prašė vandens. Jis man padavė cukraus stikliniame vamzdely ir liepė įdėti į vandenį.

Š t e i n i c a s. Vanduo su cukrum? Kur tas vamzdelis?

V i n t e r i s. Jis pareikalavo jam grąžinti ir vėl įsikišo į kišenę.

Šteinicas atsargiai ištraukia iš slaptojo patarėjo vidinės kišenės nosinę ir su ja vamzdelį. Pakelia jį prie lempos. Slaptasis patarėjas alsuoja vis giliau ir tankiau. Šteinicas pasižiūri į pacientą, į Vinterį, į profesorių Geigerį. Pastarąjį pasišaukia žvilgsniu arčiau

G e i g e r i s *(įdėmiai).* Kas tai per vamzdelis?

Š t e i n i c a s. Cukrus su karčiųjų migdolų kvapu.

G e i g e r i s. Tai vis dėlto Marko Aurelijaus mokinys...

Š t e i n i c a s. Nėra abejonių, gyvenimas eina prie galo...

Klauzenas iškvepia paskutinį ilgą, gilų atodūsį

G e i g e r i s *(po ilgesnės tylos, sukrėstas).* Gal reikėtų duoti kokių priešnuodžių ar griebtis dar kokių priemonių?

Š t e i n i c a s. Prieš žmones ar ligą? Tai buvo mirtis, ponas profesoriau...

Išgirdusi šį žodį, įbėga I n k e n

I n k e n. Jis mirė, aš žinau... jo nebėra...

Š t e i n i c a s. O dabar sukaupkite visas jėgas...

I n k e n. Nereikia, aš visai rami, ponas Šteinicai. *(Susineria rankas, prieina arčiau ir žiūri į mirusį. Jos lūpos kietai sučiauptos)*

G e i g e r i s *(tyliai Šteinicui)*. Man toks įspūdis, lyg matyčiau žmogų, nužudytą iš pasalų.

Š t e i n i c a s. Aišku, jį nužudė, nesvarbu, ar jis mirė nuo nuodų, ar kitaip...

Valandėlę visi tyli, paskui tyliai įslenka H a n e f e l d a s ir p a s t o r i u s

H a n e f e l d a s. Kaip reikalai? Tenai visi labai nerimauja...

Š t e i n i c a s. Jūsų greitoji pagalba gali grįžti tuščiomis... O jūsų globa buvo labai trumpa.

H a n e f e l d a s. Aš tik atlikau Klauzeno įpėdiniams labai liūdną pareigą. Kaip šeimos draugas, aš nuo jos neatsisakiau, nors tai buvo labai nedėkingas uždavinys. Kad ir skaudžios, deja, pasekmės, aš turėjau geriausius ir tyriausius norus.

Š t e i n i c a s. Atleiskite, pone justicijos patarėjau, bet visa širdim aš negaliu jums pritarti.

H a n e f e l d a s. Į tai aš jums kitur atsakysiu...

Įeina f r a u P e t e r s ir E b i š a s

P a s t o r i u s I m o s a s *(prie pat mirusio)*. Dėl dievo meilės, tik neleiskite čia Klauzenų.

G e i g e r i s. Kodėl ne, pone pastoriau? Jie gavo, ko norėjo.

U Ž D A N G A